

การจัดตั้งองค์กรการเก็บค่าลิขสิทธิ์ของภาคเอกชนและภาครัฐ
ในประเทศไทยและต่างประเทศ

Problems and Establishment of an Organization that Collects Copyright
Fee from Private Entrepreneurs and Government Sectors
in Thailand and Foreign Countries

การจัดตั้งองค์กรการเก็บค่าลิขสิทธิ์ของภาคเอกชนและภาครัฐ
ในประเทศไทยและต่างประเทศ

Problems and Establishment of an Organization that Collects Copyright
Fee from Private Entrepreneurs and Government Sectors
in Thailand and Foreign Countries

การค้นคว้าอิสระเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชากฎหมายธุรกิจ
มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
ปีการศึกษา 2564
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยกรุงเทพ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
อนุมัติให้การค้นคว้าอิสระเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชากฎหมายธุรกิจ

เรื่อง การจัดตั้งองค์การการจดทะเบียนค่าลิขสิทธิ์ของภาคเอกชนและภาครัฐในประเทศไทยและต่างประเทศ

ผู้วิจัย ธนากร วณิชชากร

ได้พิจารณาเห็นชอบโดย

อาจารย์ที่ปรึกษา

ดร.วรรณวิภา พัวศิริ

อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

ดร.ใจรัก เอื้อชูเกียรติ

ผู้เชี่ยวชาญ

ดร.กริชพกา บุญเฟื่อง

ธนากร วณิชชากร. ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชากฎหมายธุรกิจ), ตุลาคม 2565,
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

การจัดตั้งองค์กรการจดทะเบียนค่าลิขสิทธิ์ของภาคเอกชนและภาครัฐในประเทศไทยและต่างประเทศ (98 หน้า)
อาจารย์ที่ปรึกษา: ดร.วราภรณ์ วิภา พัวศิริ

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการบริหารการจดทะเบียนค่าลิขสิทธิ์ที่ดำเนินการจดทะเบียนค่าลิขสิทธิ์ โดยองค์กรการบริหารการจดทะเบียนค่าลิขสิทธิ์ โดยได้ศึกษาความเป็นมาเกี่ยวกับการบริหารการจดทะเบียนค่าลิขสิทธิ์ ประเภทขององค์กรจดทะเบียนค่าลิขสิทธิ์ และวิธีการดำเนินงานขององค์กรจดทะเบียนค่าลิขสิทธิ์ รวมไปถึงกฎหมายที่ใช้บังคับในการจดทะเบียนค่าลิขสิทธิ์ เพื่อวิเคราะห์ถึงแนวทางการบริหารจดทะเบียนค่าลิขสิทธิ์โดยองค์กรจดทะเบียนค่าลิขสิทธิ์ให้เป็นไปในทางที่เหมาะสม อีกทั้งประโยชน์ในการจัดตั้งองค์กรจดทะเบียนค่าลิขสิทธิ์ของประเทศไทยไปจนถึงการเสนอรูปแบบของกฎหมายหรือภาครัฐที่เข้ามาควบคุมกำกับดูแล เพื่อมิให้เกิดการผูกขาดของเอกชนไปในฝ่ายเดียว

จากการศึกษาพบว่า การจัดตั้งองค์กรจดทะเบียนค่าลิขสิทธิ์ของประเทศไทย มีปัญหาในการจัดตั้งอยู่ เนื่องจากไม่มีบทบัญญัติกฎหมายที่รองรับในการจัดตั้งองค์กรจดทะเบียนค่าลิขสิทธิ์เป็นการเฉพาะ เมื่อศึกษาจากกฎหมายการจดทะเบียนค่าลิขสิทธิ์ของประเทศ ญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย อังกฤษ นั้นพบว่า ประเทศญี่ปุ่นมีบทกฎหมายใกล้เคียงที่มาบังคับใช้ซึ่งกำกับดูแลการดำเนินงานขององค์กรจดทะเบียนค่าลิขสิทธิ์ ในประเทศอังกฤษองค์กรจดทะเบียนค่าลิขสิทธิ์จัดตั้งขึ้นโดยอาศัยบทบัญญัติที่นิยามคำว่า “องค์กร” และใช้อำนาจกฎหมายทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการจดทะเบียนค่าลิขสิทธิ์ในการควบคุมดำเนินงานขององค์กรจดทะเบียนค่าลิขสิทธิ์ ต่อมาประเทศออสเตรเลียและสหรัฐอเมริกา แม้ประเทศออสเตรเลียและสหรัฐอเมริกา จะมีได้มีบทบัญญัติกฎหมายเป็นการเฉพาะเหมือนประเทศญี่ปุ่น หรือบทนิยามที่บัญญัติคำว่าองค์กรไว้เช่นเดียวกับประเทศอังกฤษ แต่อย่างไรก็ตามก็มีภาครัฐที่เข้ามามีบทบาทกำกับดูแลในการจดทะเบียนค่าลิขสิทธิ์

จากประเด็นปัญหาในข้างต้น ผู้วิจัยมีความคิดเห็นและข้อเสนอแนะว่า ควรจัดตั้งองค์กรจดทะเบียนค่าลิขสิทธิ์ในรูปแบบที่เหมาะสมให้สอดคล้องกับวัฒนธรรม เศรษฐกิจ สังคมในปัจจุบัน และมีการตรากฎหมายเฉพาะเพื่อใช้บังคับในการจดทะเบียนค่าลิขสิทธิ์ ซึ่งประกอบไปด้วย โครงสร้างสำคัญในการตรากฎหมายขึ้นมาใหม่ หรือบัญญัตินิยามคำว่า องค์กรจดทะเบียน เป็นการเฉพาะเพื่อ กำกับดูแลและกำหนดบทลงโทษ

คำสำคัญ: องค์กรจดทะเบียนค่าลิขสิทธิ์, ค่าลิขสิทธิ์, ภาครัฐ

Wanichchakorn, T. Master of Law (Business Law), October 2022, Graduate School, Bangkok University.

Problems and Establishment of an Organization that Collects Copyright Fee from Private Entrepreneurs and Government Sectors in Thailand and Foreign Countries (98 pp.)

Advisor: Wanwipar Puasiri, Ph.D.

ABSTRACT

The objective of the study was to investigate the management of royalty collection by royalty collection management organizations. This study was a research the history of royalty collection management, types of royalty collection organization and methods of operation, governing law to analyze the guidelines for manage the appropriate royalty collection. Including the benefits of establishing a royalty collection organization in Thailand and proposing a form of law or government to control in order to avoid monopoly from the private company.

Base on the findings, it was concluded that the establishment of an organization for royalty collection in Thailand still has problems. There is no law that supports the establishment of the organization to royalty collection values specifically. The research was found that Japan has specific copyright laws. In England, Royalty Collection Organizations are established based on the provisions that specifically define the word “organization”. Australian laws are not the same as Japan and England. However, there are government agencies that control the collection of royalties.

The issues mentioned above the researcher was recommended that the royalty collection organization should be established in accordance with the current culture, economy, and society. And there should be a specific law to be enforced in the collection of royalties, which consists of important structure in the re-enactment of the law or the definition of specific copyright collection organizations to determine the punishment.

Keywords: Royalty Collection Organization, Copyright Fee, Government Sector

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ เนื่องจากความเมตตาของท่าน ดร.วรรณวิภา พัวศิริ ที่กรุณา
รับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาในการศึกษาและค้นคว้าวิจัย ซึ่งท่านได้สละเวลาเพื่อให้คำปรึกษา ชี้แนะ
แนวทาง ให้แนวคิดและให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์แก่ผู้เขียน ตลอดจนตรวจสอบเนื้อหาให้มีความ
ถูกต้องครบถ้วนสมบูรณ์จนสารนิพนธ์นี้สามารถสำเร็จลุล่วงไปได้ ผู้เขียนจึงขอกราบขอบพระคุณท่าน
อาจารย์เป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

และขอขอบพระคุณอาจารย์ ดร.ใจรัก เอื้อชูเกียรติ ที่ท่านได้สละเวลา ทำการตรวจและ
พิจารณาสารนิพนธ์ฉบับนี้แล้วมีความกรุณาได้รับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาร่วมในการศึกษาและค้นคว้า
ตลอดไปจนถึงการตรวจพิจารณาวิทยานิพนธ์และให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ในการปรับปรุงแก้ไข
ให้ถูกต้องและสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่านแห่งมหาวิทยาลัยกรุงเทพที่ได้ถ่ายทอดความรู้อันเป็น
ประโยชน์ให้แก่ผู้จัดทำ ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ของคณะนิติศาสตร์ทุกท่านที่ได้ให้ความช่วยเหลือในเรื่อง
ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการในครั้งนี้

ธนากร วณิชชากร

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ค
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ง
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญตาราง	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	5
1.3 ปัญหาการวิจัย	5
1.4 สมมติฐาน	5
1.5 ขอบเขตของการวิจัย	6
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย	6
1.7 นิยามศัพท์	7
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี ความหมาย และที่มา	
2.1 ความหมายขององค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์	8
2.1.1 แนวคิดในการจัดเก็บค่าตอบแทนลิขสิทธิ์	9
2.1.2 ประวัติความเป็นมาขององค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์	11
2.1.3 ประเภทขององค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์	12
2.1.4 กระบวนการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์	15
2.1.5 ลักษณะโดยทั่วไปของกฎหมายลิขสิทธิ์	16
2.1.6 เหตุผลในการให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์	18
2.2 สิทธิของเจ้าของลิขสิทธิ์ (Rights of Copyright Owner)	19
2.2.1 เหตุผลในการให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์	22
2.3 หลักเกณฑ์กำหนดค่าลิขสิทธิ์	23
2.3.1 รูปแบบการบริหารการจัดเก็บ	24
2.3.2 ประเภทของงานอันมีลิขสิทธิ์ที่มีการจัดเก็บ	25
2.4 ทฤษฎีการให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์	28
2.5 รูปแบบของการใช้กฎหมายในการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์	29

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 3 หลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการบริหารการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ในแต่ละประเทศ	
3.1 การบริหารการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ในต่างประเทศ	33
3.1.1 กฎหมายของประเทศอังกฤษ	33
3.1.2 ลักษณะองค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ประเทศสหรัฐอเมริกา	42
3.1.3 กฎหมายของออสเตรเลีย	49
3.1.4 กฎหมายของประเทศญี่ปุ่น	53
3.2 กฎหมายไทยพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์	60
3.2.1 ประวัติความเป็นมา	60
3.2.2 ลักษณะทั่วไปแห่งลิขสิทธิ์	64
3.2.3 ลิขสิทธิ์	65
3.3 พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537	66
3.3.1 การละเมิดในทางคดีแพ่งและอาญา	67
3.3.2 การคุ้มครองลิขสิทธิ์	68
3.3.3 อายุการคุ้มครองลิขสิทธิ์	68
3.3.4 ประโยชน์ของการมีพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์	69
3.3.5 การได้มาซึ่งลิขสิทธิ์	69
3.3.6 การละเมิดลิขสิทธิ์	69
3.3.7 ข้อยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์	70
3.3.8 แนวทางการดำเนินคดีละเมิดลิขสิทธิ์	71
บทที่ 4 บทวิเคราะห์การจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์รูปแบบของกฎหมายการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ โดยกรณีศึกษาจากกฎหมายต่างประเทศ	
4.1 ลักษณะขององค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์	73
4.1.1 สถานะทางกฎหมายขององค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์	73
4.1.2 วิเคราะห์รูปแบบของกฎหมายที่นำมาใช้บังคับการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์	75
4.1.3 วิเคราะห์ข้อกฎหมายประเทศอังกฤษตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์	76
4.1.4 วิเคราะห์ข้อกฎหมายประเทศสหรัฐอเมริกาตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์	77
4.1.5 วิเคราะห์ข้อกฎหมายประเทศญี่ปุ่นตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์	77
4.1.6 วิเคราะห์ข้อกฎหมายประเทศออสเตรเลียตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์	78

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 (ต่อ) บทวิเคราะห์การจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์รูปแบบของกฎหมายการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ โดยกรณีศึกษาจากกฎหมายต่างประเทศ	
4.2 การบริหารการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์	79
4.3 ข้อเปรียบเทียบการให้อำนาจขององค์กรลิขสิทธิ์ในต่างประเทศและประเทศไทย	80
4.4 มาตรการทางกฎหมายที่จะนำมาใช้แนะแนวทางกฎหมายในประเทศไทย	81
บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ	
5.1 บทสรุป	84
5.2 ข้อเสนอแนะ	86
บรรณานุกรม	96
ประวัติผู้เขียน	98

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 4.1: วิเคราะห์และเปรียบเทียบบทบัญญัติที่กฎหมายได้ให้อำนาจ	82
ตารางที่ 5.1: ตารางสรุปการร่างพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ว่าควรมีการปรับปรุงแก้ไขหรือไม่	93

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันทั่วโลกมีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเป็นอย่างมากรวมถึงประเทศไทยทำให้การดำรงชีวิตของประชาชนนั้นมีการใช้ระบบอินเทอร์เน็ต และสื่อออนไลน์ที่มากขึ้น โดยอาจมีการสั่งซื้อหรือส่งออกสิ่งของซึ่งเป็นผลงานอันมีลิขสิทธิ์ของบุคคลอื่น เพราะปัจจุบันไม่ได้เหมือนสมัยก่อนในการสั่งซื้อสินค้าเพื่อนำเข้าประเทศ จากเหตุดังกล่าวจะเห็นได้ว่า อาจมีการนำเข้าสินค้าหรือสิ่งของที่ผิดลิขสิทธิ์เข้ามาในประเทศ ก็จำเป็นที่จะต้องมียุคคลที่สามารถ จะกำจัดสิ่งของที่ละเมิดลิขสิทธิ์ได้ แต่อย่างไรก็ตามการนำเข้าสินค้าในสิ่งของที่ละเมิดลิขสิทธิ์ก็ไม่จำเป็นที่จะต้องมาจากต่างประเทศเพียงเท่านั้น¹ ภายในประเทศเองก็สามารถพบเจอผลงานอันละเมิดลิขสิทธิ์ได้ เช่นการทำซ้ำหรือดัดแปลงสิ่งของ งานวรรณกรรม หรือสิทธินักแสดง ซึ่งตัวผู้ศึกษา ได้ศึกษาปัญหาดังกล่าวแล้ว เห็นว่า เมื่อมีการละเมิดลิขสิทธิ์ผลงานของบุคคลอื่นก็จำเป็นที่จะต้องมียุคคลหรือองค์กรที่พึงจะใช้กฎหมายภายในประเทศตัวเอง เพื่อให้ได้มีการรับรองหรือคุ้มครองสิทธิของผู้ที่ได้อริเริ่มสร้างสรรค์ผลงานดังกล่าว โดยในส่วนของประเทศไทยมีพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2565 ซึ่งเป็นกฎหมายที่ได้ให้อำนาจในการใช้ดำเนินคดีกับผู้ทำผิดลิขสิทธิ์ และ ให้การคุ้มครองแก่ผู้สร้างสรรค์ผลงานอันมีลิขสิทธิ์ พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2565 มาตรา 6 ให้การคุ้มครองงานสร้างสรรค์ 9 ประเภท ได้แก่ งาน วรรณกรรม นาฏกรรม ศิลปกรรม ดนตรีกรรม โสตทัศนวัสดุภาพยนตร์สิ่งบันทึกเสียง งานแพร่ เสียงแพร่ภาพ และงานอื่นใดในแผนกวรรณคดีแผนกวิทยาศาสตร์หรือแผนกศิลปะตาม มาตรา 15 เจ้าของลิขสิทธิ์มีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในการทำซ้ำดัดแปลง และเผยแพร่งานสู่สาธารณชน รวมทั้งสิทธิอนุญาตให้ผู้อื่นใช้สิทธิต่าง ๆ ดังกล่าว

นอกจากนี้ พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2565 ยังบัญญัติเรื่องการ ละเมิดลิขสิทธิ์ ซึ่งแบ่งเป็น 2 ประเภทคือ การละเมิดลิขสิทธิ์โดยตรง และการละเมิดลิขสิทธิ์โดยอ้อม ตามมาตรา 27-28 การละเมิดลิขสิทธิ์โดยตรงคือ การทำซ้ำ ดัดแปลง และเผยแพร่ต่อ สาธารณชนซึ่งงานอันมีลิขสิทธิ์ โดยไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์และตามมาตรา 31 การละเมิดลิขสิทธิ์โดยอ้อมคือการกระทำที่ผู้กระทำรู้อยู่แล้วว่างานใดทำขึ้นโดยละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้อื่น แต่ผู้กระทำยังนำงานดังกล่าวมาขาย ให้เช่า เสนอให้เช่า ให้เช่าซื้อเสนอให้เช่าซื้อเผยแพร่ต่อสาธารณชน และแจกจ่ายในลักษณะที่อาจ

---

¹ กรมทรัพย์สินทางปัญญา ร่วมกับสมาคมผู้จัดพิมพ์ และผู้จำหน่ายหนังสือแห่งประเทศไทย, การสัมมนา เรื่องการบริหารจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ในยุคดิจิทัล [Online], 15 สิงหาคม 2556. แหล่งที่มา www.Dpu.ac.th/laic/kmexternal/?page_id=113.

ก่อให้เกิดความเสียหายต่อเจ้าของลิขสิทธิ์ หรือ สั่งงานอันละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้อื่นเข้ามาในราชอาณาจักร มาตรา 69 กำหนดโทษจำคุกและปรับ สำหรับการกระทำที่เป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ นอกจากนี้ศาลยังมีอำนาจออกคำสั่งให้รับสิ่งของที่ใช้ ในการกระทำความผิดและให้เงินค่าปรับตกแก่เจ้าของลิขสิทธิ์กึ่งหนึ่ง แต่ทั้งนี้ไม่กระทบต่อสิทธิ ของเจ้าของลิขสิทธิ์ที่จะฟ้องเรียกค่าเสียหายทางแพ่งสำหรับส่วนที่เกินเงินค่าปรับที่เจ้าของลิขสิทธิ์ ได้รับ²

ในส่วนของประเทศไทย ได้มีการนำแนวคิดในการบริหารการจัดเก็บมาใช้ โดยภาคเอกชนได้มีการตั้งองค์กรขึ้นกันเองในรูปแบบบริษัทจำกัดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เพื่อดำเนินการเรียกเก็บค่าลิขสิทธิ์จากการใช้ผลงานอันมีลิขสิทธิ์ต่าง ๆ เมื่อพิจารณาจากกฎหมายของประเทศไทย แล้วตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2565 นั้นการบริหารจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ไม่ได้มีกฎหมายที่จะมาใช้บังคับในการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์เป็นการเฉพาะ จะมีเพียงแต่กฎหมายแพ่งและกฎหมายอาญาเท่านั้นที่จะมาบังคับใช้เมื่อมีผู้กระทำการละเมิดลิขสิทธิ์แล้ว แต่ไม่ได้มีการแก้ไขปัญหาที่ต้นเหตุเช่นการกำหนดจำนวนเงินในการซื้อขายลิขสิทธิ์ดังกล่าวว่าควรมีอัตราเท่าใดและสมควรหรือไม่ หรือเมื่อเป็นคดีในการละเมิดผลงานอันมีลิขสิทธิ์ขึ้นมาแล้ว ก็ถือเป็นดุลยพินิจของศาลที่จะกำหนดค่าเสียหาย จึงอาจทำให้เกิดปัญหาในการโต้แย้งดุลยพินิจของศาลในเรื่องของความเสียหายได้

การจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ในประเทศไทยโดยไม่มีกฎหมายรับรอง ก็เกิดปัญหาและผลกระทบจากการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ เช่น การขึ้นอัตราจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์อย่างเสรีและต่อเนื่องโดยเกิดการจัดสรรค่าตอบแทนไม่เป็นธรรม อีกทั้งเมื่อพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2565 ไม่ได้มีบทบัญญัติที่กำหนดในการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ จึงเป็นสิทธิที่เจ้าของลิขสิทธิ์จะสามารถกระทำการจัดเก็บด้วยตัวเองได้ โดยจำนวนเท่าใดก็ได้ตามที่เห็นสมควร

โดยในประเทศไทยมีการจัดตั้งองค์กรจัดเก็บลิขสิทธิ์เพื่อดำเนินการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ที่มากถึง 30 ราย ในประเทศไทย มีองค์กรหลักที่มีการดำเนินการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์อยู่ 2 องค์กร ได้แก่³

- 1) บริษัทลิขสิทธิ์ดนตรี (ประเทศไทย) จำกัด ซึ่งเป็นบริษัทจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์จากการใช้งานดนตรีกรรม
- 2) บริษัทโฟโนไรท์ส (ไทยแลนด์) จำกัด เป็นบริษัทดำเนินการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ของผู้ผลิตสิ่งบันทึกเสียง

² มาตรา 75-76 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2565.

³ ชนกันานัฐ วงศ์สิริสวัสดิ์, รูปแบบและการดำเนินการขององค์กรบริหารจัดการเก็บค่าลิขสิทธิ์ที่ใช้สิทธิของนักแสดง, (กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545), 133.

อีกทั้งยังมีองค์กรที่ก่อตั้งขึ้นโดยเจ้าของลิขสิทธิ์ โดยจะดำเนินการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์จากการใช้งานลิขสิทธิ์ของตนเอง ซึ่งอยู่ในรูปแบบของบริษัทจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์เพลง⁴ และองค์กรที่ก่อตั้งขึ้นโดยครูเพลงจะเห็นได้ว่าเมื่อไม่มีบทบัญญัติที่ชัดเจนเป็นการเฉพาะในการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ องค์กรที่จัดตั้งขึ้นมาก็ไม่มีสถานะบุคคลตามกฎหมายเช่น องค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ ซึ่งเท่ากับว่าประเทศไทยยังไม่มีการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ที่ถูกต้องตามกฎหมาย

ส่งผลให้การจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ขององค์กรนั้นไม่มีกฎหมายใดรองรับ จะมีเพียงแต่บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนที่จดทะเบียนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1012 บัญญัติว่า อันว่าสัญญาจัดตั้งห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทนั้น คือสัญญาซึ่งบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปตกลงเข้ากันเพื่อกระทำการกิจการร่วมกัน ด้วยประสงค์จะแบ่งปันกำไรอันจะพึงได้แต่กิจการที่ทำนั้น ซึ่งจะใช้อำนาจไปในทางจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ โดยหากจะตีความนี้คือมีการตรากฎหมายเป็นการเฉพาะในเรื่องของการจัดตั้งองค์กรลิขสิทธิ์และสิทธินักแสดงว่าหากเมื่อมีการจดทะเบียนตามกฎหมายใดให้ว่าไปตามกฎหมายนั้น

ซึ่งภายในต่างประเทศได้กำหนดสถานะทางกฎหมายขององค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ไว้อย่างชัดเจน ได้แก่ ประเทศอังกฤษและประเทศญี่ปุ่น พบว่า ในประเทศญี่ปุ่นมีการบังคับใช้กฎหมายการเก็บค่าลิขสิทธิ์ เพื่อกำกับดูแลการดำเนินงานขององค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์และองค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ได้รับการจัดตั้งขึ้นภายใต้กฎหมายที่มีชื่อว่า “กฎหมายว่าด้วยการจัดการธุรกิจเกี่ยวกับลิขสิทธิ์และสิทธิข้างเคียง” (Law on Management Business of Copyright and Neighboring Rights) มีผลใช้เมื่อเดือนตุลาคม ค.ศ. 2001⁵ และในประเทศญี่ปุ่นมีกฎหมายเฉพาะที่ใช้บังคับในการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์

ในประเทศอังกฤษ องค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์จัดตั้งขึ้นโดยอาศัยบทบัญญัติตามกฎหมายลิขสิทธิ์ และใช้กฎหมายทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ในการควบคุมการดำเนินงานขององค์กร โดยใช้กฎหมายลิขสิทธิ์ ค.ศ. 1988 (Dramatic Copyright Act of 1988) ซึ่งตามกฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศอังกฤษ ค.ศ. 1988 ได้เปิดโอกาสให้มีการรวมตัวในการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ ให้กำหนดนิยามขององค์กรที่ให้อนุญาตและแนวทางในการอนุญาตในการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ (Licensing Body and Licensing Schemes) ตามมาตรา 116(2) ว่า สมาคมหรือองค์กรอื่น ๆ ที่ต้องการเจรจาเพื่อขออนุญาตการนำเอาผลงานอันมีลิขสิทธิ์ไปใช้ในนามของตัวเองหรือตัวแทนเจ้าของลิขสิทธิ์นั้น สามารถที่จะขออนุญาตเจ้าของผลงานอันมีลิขสิทธิ์ โดยให้ครอบคลุมว่า

⁴ สมภพ นันทโกวัฒน์, ปัญหาและระบบการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์งานเพลงคาราโอเกะที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทย (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2552), 78.

⁵ Article 20 of the law on Management Business of Copyright and Neighboring Rights.

สามารถมีผู้สร้างสรรค์ผลงานมากกว่า 1 คน เพื่อจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ได้ตามกฎหมายลิขสิทธิ์ ค.ศ. 1988 (Dramatic Copyright Act of 1988)

อีกทั้งประเทศอังกฤษได้มีกฎหมายลิขสิทธิ์กำหนดให้มีคณะกรรมการในการกำกับดูแลและกลไกการระงับข้อพิพาทจากการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ ซึ่งได้ให้อำนาจเอกชนจัดตั้งขึ้นได้เป็นบริษัทเพื่อปกป้องผลประโยชน์ของตัวเองโดยในภาครัฐของประเทศอังกฤษไม่ได้มีบทบาทในการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์โดยตรง แต่มีหน้าที่เพียงกำกับดูแลการประกอบธุรกิจของเอกชนไม่ให้มีการผูกขาดจนเกินไป แต่การจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ยังต้องอยู่ในการกำกับดูแลของรัฐบาล⁶

โดยหากพิจารณาจากกฎหมายของไทยแล้วนั้นตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2565 พบว่าไม่มีบทบัญญัติใดที่เป็นการรองรับการจัดตั้งองค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ และยังไม่มียกเว้นกฎหมายที่ใช้บังคับในการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์เป็นการเฉพาะ⁷

จากความไร้เสถียรภาพและขาดแบบแผนในการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ในประเทศไทยทำให้เกิดปัญหาและผลกระทบจากการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ขึ้นมากมายทั้งกับเจ้าของลิขสิทธิ์และผู้ใช้งาน การที่มีบริษัทจัดเก็บหลายองค์กรทำให้เกิดความสับสน ซึ่งปัญหาเหล่านี้ทำให้ภาครัฐถูกร้องเรียนอย่างต่อเนื่อง กรมทรัพย์สินทางปัญญาจึงเห็นว่าควรมีการบัญญัติกฎหมายเพื่อรับรองสถานะองค์กรให้เกิดความชัดเจนที่มากยิ่งขึ้น จึงเป็นปัญหาสำคัญของประเทศไทยในการใช้กฎหมายใดที่ได้ให้อำนาจ⁸

จากการศึกษางานวิจัยที่ผ่านมา พบว่ามีการศึกษาเกี่ยวกับการใช้สิทธิตามกฎหมายลิขสิทธิ์เพื่อรักษาผลประโยชน์ในการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ของเจ้าของลิขสิทธิ์แต่ยังไม่มีการศึกษาถึงปัญหาขององค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ว่ามีอำนาจ หรือมีประกาศหรือกฎหมายตัวใดที่กรมทรัพย์สินทางปัญญาต้องการเข้ามามีส่วนในการกำกับดูแลหรือรับรองในการจัดเก็บค่าตอบแทนเพื่อมิให้เกิดการจัดเก็บที่ซับซ้อนขึ้น

จึงเป็นสาเหตุให้มุ่งใจผู้เขียนได้ศึกษาเพื่อพิจารณารูปแบบ องค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์นั้นสามารถกระทำหรือไม่สามารถกระทำได้บ้าง ต้องมีภาครัฐเข้ามามีส่วนร่วมในการกำกับดูแลหรือไม่โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ของเจ้าของลิขสิทธิ์ และปัญหาในปัจจุบันคือการเก็บค่าลิขสิทธิ์ที่สามารถเพิ่มอัตราค่าลิขสิทธิ์โดยที่มิได้มีบุคคลตรวจสอบ ซึ่งผู้เขียนหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจและต้องการศึกษาเรื่องดังกล่าวได้เป็นอย่างดี

⁶ สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, *บันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์*, (กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง, 2550).

⁷ พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537.

⁸ กรมทรัพย์สินทางปัญญา, *กฎหมายจัดระเบียบการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ใครได้ใครเสีย* [Online], 1 ตุลาคม 2551. แหล่งที่มา <http://www.dip.moc.go.th/ipthailand/index.php?option=com>.

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 เพื่อวิเคราะห์วิธีการดำเนินการและกลไกการทำงานขององค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ภายในระบบการบริหารการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ ของกฎหมายไทยในการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์

1.2.2 เพื่อศึกษารูปแบบอำนาจหน้าที่การดำเนินงานในการบริหารจัดการเก็บค่าลิขสิทธิ์ขององค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ในการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ของไทยและต่างประเทศได้แก่ อังกฤษ ญี่ปุ่น ออสเตรเลีย สหรัฐอเมริกา

1.2.3 เพื่อกำหนดแนวทางในการที่จะปรับปรุงพัฒนาการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ของประเทศไทย

1.3 ปัญหาการวิจัย

1.3.1 ประเทศไทยยังมิได้มีการร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์หรือจัดตั้งองค์กรเป็นกฎหมายเฉพาะเพื่อให้บุคคลโดยทั่วไปเข้าใจด้วยทั่วกัน

1.3.2 การจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ในผลงานอันมีลิขสิทธิ์ ของประเทศไทยและต่างประเทศมีความแตกต่างกันมากน้อยเพียงใดในการให้อำนาจในการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์

1.3.3 แนวทางการแก้ไขปัญหาและการมีมาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสมในการกำกับดูแลผลงานอันมีลิขสิทธิ์ของประเทศไทยควรมีหน่วยงานกำกับดูแล เพื่อให้ความเป็นธรรมต่อทั้งเจ้าของลิขสิทธิ์และ ผู้ใช้ผลงานอันมีลิขสิทธิ์ โดยเทียบเคียงกับกฎหมายต่างประเทศ

1.3.4 การที่ยังมิได้มีการร่างพระราชบัญญัติหรือการตรากฎหมายเกี่ยวกับองค์กรลิขสิทธิ์เป็นการเฉพาะ จึงขาดการควบคุมจากทางภาครัฐ ในเรื่องของการจัดตั้งองค์กรหรือการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ โดยที่มิสามารถตรวจสอบได้อย่างโปร่งใส

1.4 สมมติฐาน

ปัจจุบันระบบการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ ยังไม่มีกฎหมายกำหนดการจัดเก็บเป็นเฉพาะว่าสามารถเรียกค่าเสียหายได้เท่าใด จึงต้องศึกษาหารูปแบบขององค์กรที่มีอำนาจหน้าที่ในการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ว่าองค์กรหรือบริษัทใด ที่สามารถกระทำได้ และกระทำตามกฎหมายตัวใดที่ได้ให้อำนาจไว้ เพื่อให้มีการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์อย่างมีประสิทธิภาพและโปร่งใส จึงควรที่จะพัฒนากฎหมายหรือมีการตรากฎหมายขึ้นมาใหม่เพื่อให้เป็นการเฉพาะในการวางกลไกการจัดเก็บ เพื่อศึกษาต่อไป

ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 15 ได้รับรองสิทธิแต่ผู้เดียวของ เจ้าของงานลิขสิทธิ์ แต่ทั้งนี้องค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ยังไม่มี มาตรการใดกำหนดวิธีการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์และยังไม่มีกฎหมายควบคุมการจัดเก็บค่าตอบแทน มีเพียง พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2565 ที่ได้ให้อำนาจว่าจะใช้อำนาจอะไรในการดำเนินคดีตามกฎหมายกับผู้ใช้งานอันมีลิขสิทธิ์ของบุคคลอื่น

จึงต้องศึกษาเพื่อหารูปแบบว่าองค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์นั้นได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติ ลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 หรือ มีกฎหมายใดที่ให้อำนาจในการก่อตั้งองค์กรและการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์

อีกทั้งมีวิธีการและมาตรการในการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ โดยใช้รูปแบบกฎหมายควบคุมการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์เป็นเช่นไร และการตรวจสอบหรือมีหน่วยงานของรัฐเข้ามาดูแลในส่วนนี้หรือไม่ โดยได้เทียบเคียงกับกฎหมายต่างประเทศว่า ควรมีแนวทางป้องกันผลกระทบตรงนี้เช่นไรในการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์

1.5 ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาวิจัยเชิงเอกสารได้แก่

1.5.1 กฎหมายลิขสิทธิ์ประเทศอังกฤษ ค.ศ. 1988 (Dramatic Copyright Act of 1988)

1.5.2 กฎหมายลิขสิทธิ์ประเทศญี่ปุ่น ค.ศ. 1970 (Copy right Act of 1970)

1.5.3 กฎหมายลิขสิทธิ์ประเทศไทย พ.ศ. 2537

1.5.4 พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ประเทศสหรัฐอเมริกา พ.ศ. 2519 มีผลใช้บังคับวันที่ 19

ตุลาคม พ.ศ. 2519 (“พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์”) Digital Millennium Copyright Act และ Vessel Hull Design Protection Act

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1.6.1 เพื่อทราบถึงการคุ้มครองและ สภาพปัญหาในการเรียกเก็บค่าลิขสิทธิ์ในผลงานอันมีลิขสิทธิ์

1.6.2 เพื่อทราบถึงความเป็นมาและแนวคิดเกี่ยวกับระบบการบริหารการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ และองค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ในต่างประเทศ

1.6.3 เพื่อทราบถึงการพัฒนา การให้ความคุ้มครองสิทธิแก่เจ้าของงานผลงานอันมีลิขสิทธิ์ โดยองค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ เป็นผู้แทนในการจัดเก็บค่าตอบแทน และมาตรการด้านอื่นหากเจ้าของผลงานอันมีลิขสิทธิ์ไม่ได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกขององค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์

1.6.4 เพื่อทราบถึงรูปแบบและการดำเนินงานในการบริหารจัดการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ขององค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์และมาตรการทางกฎหมายที่ใช้บังคับในการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ของไทยและต่างประเทศ

1.6.5 เพื่อทราบถึงวิธีการดำเนินการและกลไกขององค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ภายใต้ระบบการบริหารการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ และรูปแบบของกฎหมายที่ใช้บังคับในการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ของต่างประเทศ เพื่อเป็นแบบในการวิเคราะห์รูปแบบการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ของประเทศไทย

1.7 นิยามศัพท์

การจัดเก็บ หมายถึง การเก็บค่าลิขสิทธิ์โดยองค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์จากผู้ประกอบการ
 ค่าลิขสิทธิ์ หมายถึง คำอนุญาตให้ใช้ลิขสิทธิ์ที่ผู้ประกอบการจ่ายให้แก่องค์กรจัดเก็บ
 ค่าลิขสิทธิ์ที่ดูแลผลงานอันมีลิขสิทธิ์ที่ผู้ประกอบการนำออกเผยแพร่ต่อสาธารณชน⁹

องค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ หมายถึง องค์กรผู้ทำหน้าที่อนุญาตและจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ใน ไม่ว่าจะ
 จะอยู่ในรูปแบบนิติบุคคลประเภทใด

ผู้ประกอบการ หมายถึง ผู้ที่คิดริเริ่มดำเนินธุรกิจขึ้นมาเป็นของตนเอง มีการวางแผนการ
 ดำเนินงาน และดำเนินธุรกิจทุกด้านด้วยตนเอง โดยยอมรับความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นได้ตลอดเวลาเพื่อ
 มุ่งหวังผลกำไรที่เกิดจากผลการดำเนินงานของธุรกิจตนเอง¹⁰

องค์กรจัดเก็บค่าตอบแทนลิขสิทธิ์ หมายถึง องค์กรกลางที่ตั้งขึ้นภายใต้การสนับสนุนของ
 รัฐบาล โดยมีหน้าที่ในการสร้างความรู้และออกกฎหมายรับรอง รวมถึงการออกใบอนุญาต ให้แก่ผู้ขอ
 ใช้สิทธิของเจ้าของงานลิขสิทธิ์

การบริหารการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ หมายถึง วิธีการบริหารและจัดเก็บค่าตอบแทนสิทธิ ให้เกิด
 ประสิทธิภาพตามที่กฎหมายลิขสิทธิ์ให้ความคุ้มครองไว้ การบริหารการจัดเก็บ ค่าลิขสิทธิ์

⁹ กระทรวงพาณิชย์, ความหมายของลิขสิทธิ์ [Online], 29 พฤศจิกายน 2558. แหล่งที่มา
<https://www.moc.go.th/index.php/2015-11-04-10-05-18/item/42-282-copy.html>.

¹⁰ CEO channels Team [Online], 29 October 2017. Available from <https://www.ceochannels.com/what-is-entrepreneurship/>.

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี ความหมาย และที่มา

สำหรับในประเทศไทยผลงานอันมีลิขสิทธิ์ ไม่สามารถที่จะได้รับการปกป้องหรือรักษาผลประโยชน์จากการทำซ้ำ ดัดแปลง เผยแพร่ต่อสาธารณชนได้โดยทั่วไปในทางปฏิบัติเพราะในปัจจุบันเทคโนโลยีได้มีความก้าวหน้าที่มากขึ้นยากต่อการตรวจจับการคัดลอกหรือเลียนแบบผลงานอันมีลิขสิทธิ์นั้นสามารถทำได้อย่างสะดวก และถึงแม้ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์จะให้อำนาจในทางคุ้มครองแก่บุคคลผู้เป็นเจ้าของผลงานอันมีลิขสิทธิ์ แต่ในด้านปฏิบัตินั้นแม้จะได้รับการคุ้มครองทันที แต่ก็ไม่สามารถรับรู้ได้ว่าผู้ใดเป็นผู้ละเมิดลิขสิทธิ์ในผลงานนั้น

อีกทั้งเมื่อผลงานนั้นเป็นงานอันมีลิขสิทธิ์ ผู้ที่คัดลอกผลงานดังกล่าวไปก็อาจจะมิได้รู้ถึงงานอันมีลิขสิทธิ์นั้นว่าเป็นของผู้ใดหรือสามารถที่จะรู้ได้แต่ก็ยังกระทำการละเมิดต่อ ทั้งนี้ในทางปฏิบัติหากมองในมุมมองของผู้ที่ใช้สิทธิที่ต้องการขออนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์เพื่อทำสำเนาเอกสารอย่างถูกต้อง จักต้องขออนุญาตบุคคลหรือองค์กรใดซึ่งไม่ปรากฏว่า จะต้องขออนุญาตจากบุคคลใดหรือองค์กรใดเป็นที่แน่ชัดเพราะประเทศไทยยังมิได้มีการบัญญัติซึ่งกฎหมายดังกล่าวเพื่อให้เป็นที่ทราบโดยทั่วกัน แต่ทว่าในปัจจุบันในทางปฏิบัตินั้นผู้ที่ต้องการใช้ผลงานอันมีลิขสิทธิ์ก็สามารถที่จะขอได้ทั้งจากเจ้าของผลงานลิขสิทธิ์ หรือบริษัทที่จัดเก็บลิขสิทธิ์ผลงานนั้นไว้

ดังนั้นในประเทศไทย ควรมีการออกกฎหมายรับรองเพื่อให้มีการจัดตั้งองค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ที่เป็นผู้รวบรวมผลงานอันมีลิขสิทธิ์เพื่อมิให้เกิด การเอาเปรียบผู้บริโภคในการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ที่ซับซ้อน (Reproduction Rights Organizations: RROs) รวมถึงการออกไปอนุญาต เพื่อช่วยลดการเก็บค่าลิขสิทธิ์ซ้ำหรือการแอบอ้างการเป็นบุคคลซึ่ง องค์กรได้ให้อำนาจในการจัดเก็บลิขสิทธิ์และก่อให้เกิดการเคารพต่อสิทธิของเจ้าของลิขสิทธิ์

โดยทางผู้เขียนมีความคิดเห็นว่าควรมีองค์กรที่จะต้องจัดตั้งขึ้นภายใต้การสนับสนุนของรัฐบาลในการจัดตั้งองค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ ต้องให้มีความเหมาะสมกับสังคม ณ ปัจจุบัน เศรษฐกิจ วัฒนธรรมของประเทศ และความต้องการของเจ้าของผลงานลิขสิทธิ์เพื่อให้เกิดประโยชน์อันสูงสุด

2.1 ความหมายขององค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์

องค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ Collective Management Organization หรือ CMO ได้ถูกนำมาใช้ในการตีความความหมายว่า “การบริหารการจัดเก็บ” โดยถูกจำกัดความไว้ “In a collective management system owners of rights authorize collective management organizations

to manage their rights”¹ หมายความว่า ในระบบการบริหารการจัดการจัดเก็บ ผู้ที่เป็นเจ้าของผลงานอันมีลิขสิทธิ์ หรือผู้ทรงสิทธิจะให้อำนาจแก่องค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์เพื่อบริหารสิทธิของตนในการดำเนินงานผลงานอันมีลิขสิทธิ์ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ตามโครงสร้างของระบบการบริหารการจัดการจัดเก็บ เจ้าของลิขสิทธิ์มอบอำนาจให้แก่องค์กรหรือบริษัทเพื่อดูแลลิขสิทธิ์ของตนซึ่งอาจมีการนำไปใช้ในทางสาธารณะ และเพื่อเจรจาต่อรองกับผู้ขอใช้งานให้อนุญาตใช้สิทธิภายใต้ค่าตอบแทนที่เหมาะสม ซึ่งอยู่บนพื้นฐานของระบบอัตราลิขสิทธิ์และเงื่อนไขในการใช้งานที่เหมาะสม ของการจัดเก็บค่าตอบแทน และจัดสรรให้แก่เจ้าของสิทธิ²

2.1.1 แนวคิดในการจัดเก็บค่าตอบแทนลิขสิทธิ์

สิทธิแต่เพียงผู้เดียวของผู้สร้างสรรค์ในการแสวงหาผลประโยชน์จากงานหรืออนุญาตให้ผู้อื่นกระทำเช่นว่านั้นถือเป็นองค์ประกอบพื้นฐานของผลงานอันมีลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ โดยลักษณะของสิทธิแต่เพียงผู้เดียวเป็นสิทธิที่จะอนุญาตหรือมีสิทธิที่จะห้ามมิให้ผู้ใดกระทำการละเมิดใด ๆ เนื่องจากตนเป็นผู้เดียวที่มีสิทธิ โดยหมายถึงเป็นเจ้าของแต่เพียงผู้เดียว เจ้าของสิทธิจึงอยู่ในฐานะที่จะตัดสินใจได้ว่าต้องการนำผลงานของตนเผยแพร่ต่อสาธารณะหรือไม่ โดยใช้สิทธิจากการอนุญาต (Right of Authorizing) หรือสิทธิการไม่อนุญาต (Right of Not Authorizing) และผลที่สุดก็คือการห้ามกระทำการใด ๆ³

อย่างไรก็ตามสิทธิแต่เพียงผู้เดียวนั้นหากไม่คำนึงถึงความเป็นไปได้ของการห้ามกระทำการบางประการ พื้นฐานของสิทธิแต่เพียงผู้เดียวนั้น ไม่มีลักษณะเป็นการเฉพาะเนื่องจากวัตถุประสงค์ที่แท้จริงจะมีเพียงผู้ใช้ลิขสิทธิ์เท่านั้นที่สามารถจะรู้ได้ว่าผลงานอันมีลิขสิทธิ์นั้นกระทำขึ้นมาเพื่อสิ่งใด โดยพื้นฐานของสิทธิแต่เพียงผู้เดียวนั้น เจ้าของสิทธิอาจจะไม่อนุญาตให้ผู้อื่นกระทำการแสวงหาประโยชน์จากงานของตน ซึ่งคุณค่าที่แท้จริงของสิทธิเช่นว่านั้นเป็นการกระทำที่แน่ใจได้ว่างานของตนจะเข้าไปในทางที่เป็นประโยชน์แก่สังคมหรือส่วนรวม จึงเกิดเป็นวัตถุประสงค์ของการบริหารการจัดการจัดเก็บ (Collective Management) เช่นเดียวกันกับระบบการบริหารสิทธิร่วม (Joint Exercise of Rights) อื่น ๆ ก็เพื่อเสนอวิธีหรือมาตรการที่จะทำให้สถานการณ์ของการใช้สิทธิแต่เพียงผู้เดียวในลักษณะดังกล่าวประสบผลสำเร็จ

โดยสิทธิแต่เพียงผู้เดียวนั้นอาจจะสามารถใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุดคือเมื่อเห็นว่าสิทธินั้นถูกใช้โดยเจ้าของสิทธิแต่ละรายเอง ซึ่งในบางกรณีเจ้าของเป็นผู้รักษาไว้ซึ่งสิทธิก็สามารถนำ

¹ Olsson, T. K., & Lowe, N., *General aspects of collective management*, (Geneva: WIPO, 2014), 45.

² Ficsor, M., *Collective management of copyright and related right*, (Geneva: WIPO, 2002), 17.

³ Ibid, 15.

สิทธิในผลงานอันมีลิขสิทธิ์ไปใช้ในจุดประสงค์ที่ตนเองได้ตั้งไว้ หรือตั้งใจที่จะทำ โดยเจ้าของสามารถตัดสินใจได้ด้วยตนเองและ พิจารณาถึงเงื่อนไขการใช้งานและค่าตอบแทนในสิ่งที่ตนควรจะได้รับในการทำผลงานอันมีลิขสิทธิ์ขึ้นแต่อย่างไรก็ตามเมื่อผลงานอันมีลิขสิทธิ์ ถูกนำไปใช้โดยบุคคลภายนอกซึ่งมิใช่ตัวเจ้าของผลงานแล้วนั้น เจ้าของผลงานอันมีลิขสิทธิ์ก็ไม่อาจทราบได้ว่าผู้ใดนำไปกระทำซ้ำ ดัดแปลง หรือกระทำเมิดผลงานอันมีลิขสิทธิ์ของตนอยู่ด้วยเหตุแห่งความก้าวหน้าของเทคโนโลยี ดังนั้นจึงควรมีมาตรการที่รองรับ เพื่อให้เจ้าของผู้มีสิทธิสามารถไว้วางใจในผลงานของตนเองได้ว่าจะนำไปใช้หาผลประโยชน์ในประการอื่นจึงควรมีการจัดตั้งองค์กรจัดเก็บลิขสิทธิ์ขึ้น

ในช่วงของการสร้างระบบลิขสิทธิ์สากล สิทธิบางประการ เช่นสิทธิการนำออกแสดงงานดนตรีกรรม เป็นสิทธิที่ดูเหมือนว่าการบริหารสิทธิรายบุคคลจะเป็นไปไม่ได้เพราะในลักษณะสิทธิดังกล่าวต่างต้องใช้ความคิดสร้างสรรค์เพื่อให้เกิดผลงานออกมาจากตัวของบุคคลนั้นเองเท่านั้น หากเป็นการนำบุคคลอื่นมาแสดงแทนอาจไม่ได้ประสิทธิภาพและคุณภาพ หากเป็นการนำผลงานอันมีลิขสิทธิ์ของบุคคลอื่นมาดัดแปลงหรือแก้ไข ส่งผลให้ขอบเขตการบริหารสิทธิรายบุคคลกลายเป็นเรื่องที่ไม่มีประสิทธิภาพในทางปฏิบัติ แต่ใน ปัจจุบันเทคโนโลยีดิจิทัลและเครือข่ายการสื่อสารกันทั่วโลกมีความก้าวหน้าและล้ำสมัยที่มากขึ้น รวมถึงเทคโนโลยีทำให้เสถียรภาพที่มากขึ้นจนทำให้ผลงานนั้นมีความเหมือนหรือดั่งเช่น ต้นฉบับ จนทำให้ดูเหมือนนำผลงานอันมีลิขสิทธิ์ของบุคคลอื่นมาใช้ ทำให้เจ้าของสิทธิแต่ละรายไม่สามารถที่จะควบคุมการใช้งานได้⁴

ด้วยเหตุผลในหลายกรณีเช่นความก้าวหน้าของเทคโนโลยี หรือวัฒนธรรม ผลงานอันมีลิขสิทธิ์นั้นจึงไม่สามารถที่จะบริหารอยู่บนพื้นฐานรายบุคคลได้ เนื่องจากการนำผลงานอันมีลิขสิทธิ์ไปใช้ในจำนวนที่แพร่หลายโดยต่างเวลาและต่างสถานที่ จึงเป็นธรรมดาที่เจ้าของแต่ละรายย่อมไม่มีความสามารถที่มากพอที่จะดูแลหรือควบคุมทุกการใช้งานในการ เจริญกับผู้ใช้งานรวมถึงการจัดเก็บค่าตอบแทน ทำให้นำไปสู่ การบริหารการจัดเก็บสิทธิแต่เพียงผู้เดียว (Collective Management of Executive Rights)⁵

นอกจากนี้ ถึงแม้ว่าระบบการบริหารการจัดเก็บจะให้ประโยชน์พื้นฐานกับผลประโยชน์ของเจ้าของลิขสิทธิ์ แต่ระบบดังกล่าวก็ยังเป็นคุณแก่ผู้ใช้ผลงานอันมีลิขสิทธิ์ของบุคคลอื่นเสียมากกว่าในการเข้าถึงงานที่ต้องการในวิธีการที่ง่ายจากแหล่งข้อมูลเดียว เนื่องจากการบริหารการจัดเก็บจะทำให้การเจรจาต่อรองกับผู้ใช้ การดูแลการใช้งาน และจัดเก็บค่าธรรมเนียมง่ายขึ้นด้วยต้นทุนการดำเนินงานที่ต่ำ

⁴ Ibid, 17.

⁵ Ibid, 14.

2.1.2 ประวัติความเป็นมาขององค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์

การบริหารการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ของเจ้าของลิขสิทธิ์เกิดขึ้นตั้งแต่ปี ค.ศ. 1777 เนื่องจากการเปิดเพลงตามร้านอาหารและโรงแรมจากการที่ นายโยฮัน คริสเตียน บาค (Johann Christian Bach) ผู้ประพันธ์ดนตรีกรรมได้ฟ้องต่อศาลในประเทศอังกฤษขอให้มีคำสั่งให้ผู้ประกอบการร้านอาหารระงับการออกเผยแพร่ต่อสาธารณชนงานในดนตรีกรรมของตน แต่เนื่องจากในขณะนั้น ประเทศอังกฤษใช้กฎหมายลิขสิทธิ์ ค.ศ. 1709 ซึ่งความคุ้มครองยังไม่ครอบคลุมถึงสิทธิในการนำงานลิขสิทธิ์ออกแสดงเผยแพร่ต่อสาธารณชนจึงเป็นผลให้ศาลมีคำสั่งยกคำร้อง ภายหลังจากจึงมีการบัญญัติกฎหมายเพื่อรับรองสิทธิในการนำงานออกเผยแพร่ต่อสาธารณชนให้เป็นสิทธิแต่เพียงผู้เดียวของเจ้าของลิขสิทธิ์อย่างชัดเจน ในกฎหมายลิขสิทธิ์ ค.ศ. 1911

ในปี ค.ศ. 1791 เนื่องจากประเทศฝรั่งเศสได้มีการแก้ไขกฎหมายลิขสิทธิ์เพื่อรับรองสิทธิในการเผยแพร่งานต่อสาธารณชน ได้เกิดสมาคม “Le Bureau de Registration Dramatique” ขึ้น ซึ่งถือได้ว่าเป็นสมาคมจัดเก็บแห่งแรก ทำหน้าที่ในการดูแลสิทธิของผู้สร้างสรรค์ผลงานละคร ต่อมาได้มีการเปลี่ยนชื่อสมาคมเป็น SACD หรือ The Societe’ des Auteurs Compositures Dramatiales ซึ่งเป็นสมาคมแรกที่บริหารสิทธิของผู้สร้างสรรค์และจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์จากผู้ที่นำงานลิขสิทธิ์ไปใช้ในการแสวงหาผลประโยชน์ทางธุรกิจ โดยมีการพัฒนากิจกรรมเป็นไปโดยการบริหารของผู้ประพันธ์และผู้สร้างสรรค์ผลงาน

ต่อมาในปี ค.ศ. 1847 ได้มีความชัดเจนที่มากยิ่งขึ้นในการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ เพราะเนื่องจากมีคดีพิพาทที่เกิดขึ้น โดยนายพอล ฮองร็อง (Paul Honrion) และนายวิกโตร ปารีโซ (Vidro Parizot) ผู้ประพันธ์คำร้อง และนายเออร์เนส บูแกสต์ (Ernest Bourgest) นักเขียนโดยการสนับสนุนของกลุ่มโฆษณา ได้ฟ้องคดีต่อเจ้าของร้านอาหารที่ชื่อว่า The Ambassador ซึ่งเป็นร้าน Café-concert ในกรุงปารีส เนื่องจากในขณะที่พวกเขาั่งรับประทานอาหารอยู่ในร้าน ทางร้านได้นำเพลงของพวกเขา มาแสดงโดยวงดนตรี (Orchestra) เพื่อให้ลูกค้าในร้านอาหารฟัง พวกเขาจึงได้ฟ้องร้องร้านอาหารจากการนำผลงานออกมาเผยแพร่ต่อสาธารณชน โดยให้เหตุผลว่าเมื่อร้านอาหารไม่จ่ายค่าตอบแทนการนำงานเพลงของเขามาใช้ พวกเขา ก็ไม่ต้องจ่ายค่าอาหารเครื่องดื่ม ซึ่งคดีนี้ฝ่ายร้านอาหารเป็นผู้แพ้คดี⁶ จากแนวคำพิพากษาส่งผลให้เกิดสมาคม Societe’ de Auteurs, Compositeurs of Editeurs de Musique หรือสมาคม SACEM ขึ้นในปี ค.ศ. 1850 ที่ประเทศฝรั่งเศส ซึ่งถือเป็นสมาคมจัดเก็บการใช้งานดนตรีกรรมแห่งแรก และส่งผลให้ต่อมาเกิดการจัดตั้งสมาคมในลักษณะดังกล่าวตามมาในอีกหลายประเทศ

⁶ Ibid, 19.

จากความสำเร็จในการบริหารจัดการเก็บค่าตอบแทนทางลิขสิทธิ์ ทำให้มีการนำแนวคิดดังกล่าว มาจัดตั้งองค์กรบริหารการจดทะเบียนค่าตอบแทนในงานหลากหลายประเภท ดังเช่น งานวรรณกรรม งานศิลปกรรมงานภาพยนตร์ ดนตรีกรรม เป็นเหมือนในปัจจุบัน และยังเกิดความร่วมมือกันระหว่าง สมาคมเพื่อให้เกิดความคุ้มครองซึ่งกันและกัน เช่นองค์กร Confederation of Authors and Composers Societies (CISAC) ค.ศ. 1926 ซึ่งเป็นองค์กรจดทะเบียนค่าตอบแทนระหว่างประเทศทำหน้าที่บริหารสิทธิของเจ้าของงานดนตรีกรรมเพื่อให้ง่ายต่อการคุ้มครองสิทธิของเจ้าของผลงานอันมีลิขสิทธิ์ที่มากขึ้น

2.1.3 ประเภทขององค์กรจดทะเบียนค่าลิขสิทธิ์

การจดทะเบียนค่าลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ของประเทศไทยนั้นไม่ได้เรียกว่า “องค์กรกลาง” แต่เรียกว่า “บริษัทจดทะเบียน” หรือ “องค์กรจดทะเบียนค่าลิขสิทธิ์” เพราะยังไม่มีกฎหมายในประเทศไทยเข้ามารองรับในการที่จะจดทะเบียนเป็นองค์กรจดทะเบียนค่าลิขสิทธิ์ที่ถูกต้องตามกฎหมายของประเทศไทย แต่ประเทศไทยก็มีใจว่าจะไม่สามารถจดทะเบียนค่าลิขสิทธิ์ได้เลย เพราะตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้ให้อำนาจที่จะกระทำการเปิดเป็นบริษัทแทนได้และใช้อำนาจของการเปิดบริษัทในการจดทะเบียนค่าลิขสิทธิ์แทน อีกทั้งยังเปิดกว้างให้เจ้าของลิขสิทธิ์ ครูเพลง ศิลปิน หรือประชาชนทั่วไป สามารถรวมตัวกันขอจดทะเบียนเป็นบริษัทจำกัด แล้วรวบรวมเจ้าของสิทธิ์ให้เข้ามาเป็นสมาชิก เพื่อไปยื่นขอรับใบอนุญาตต่อคณะกรรมการกำกับดูแล เมื่อได้รับใบอนุญาตแล้วก็จะไป “บริษัทจดทะเบียน” และสามารถไปทำหน้าที่จดทะเบียนค่าลิขสิทธิ์แทนสมาชิกได้ ดังนั้น บริษัทจดทะเบียนจึงยังคงเป็นของเจ้าของสิทธิ์ ครูเพลง และประชาชนทั่วไป จึงไม่มีการผูกขาดหรือรวบอำนาจในการจดทะเบียนแต่อย่างใด⁷

ซึ่งในต่างประเทศนั้นมีการตรากฎหมายเป็นการเฉพาะในบางประเทศ แต่ทว่าบางประเทศก็ได้ตรากฎหมายขึ้นมาเช่นเดียวกับประเทศไทยแต่มีหน่วยงานของรัฐเข้ามากำกับดูแลเพื่อให้เกิดความโปร่งใสที่มากขึ้นโดยจำแนกเป็นองค์กรจดทะเบียน ซึ่งรัฐได้ให้อำนาจไว้ โดยองค์กรจดทะเบียนค่าลิขสิทธิ์ที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบันมีอยู่ 3 ประเภท ได้แก่

1) องค์กรจดทะเบียนแบบดั้งเดิม (Traditional CMOs)

องค์กรจดทะเบียนแบบดั้งเดิมเป็นรูปแบบขององค์กรจดทะเบียนที่ไม่มีความซับซ้อนในการดำเนินการ กล่าวคือองค์กรจะดำเนินการในนามของสมาชิกทุกชั้นตอน ตั้งแต่การเจรจาตกลงกับผู้ใช้งาน การให้อนุญาตใช้งาน การจดทะเบียนค่าลิขสิทธิ์จากผู้ใช้งาน ซึ่งองค์กรจะเป็นผู้กำหนดเงื่อนไขการใช้งาน และอัตราค่าลิขสิทธิ์เอง โดยสมาชิกแต่ละรายซึ่งเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์จะไม่มีส่วนร่วมโดยตรงกับองค์กร

⁷ บรรยงค์ ลิ้มประยูรวงศ์, ลิขสิทธิ์ [Online], 18 ธันวาคม 2550. แหล่งที่มา <http://www.ipthailand.go.th/th/copyright>.

ในขั้นตอนต่าง ๆ ดังกล่าว จากการศึกษารูปแบบการดำเนินการขององค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ของต่างประเทศ พบว่า มีความสอดคล้องกับรูปแบบการดำเนินการขององค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ในงานดนตรีกรรม เช่น องค์กร PRS for Music ในประเทศอังกฤษ องค์กร JASRAC ในประเทศญี่ปุ่น

กล่าวคือ ในงานดนตรีกรรม สิทธิหลักที่มีการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ ได้แก่ สิทธิการนำออกแสดง (Performing Rights) สิทธิการทำซ้ำเชิงกล (Mechanical Rights) (Olsson & Lowe, 2012) ซึ่งมีลักษณะของการใช้หลายชิ้นงาน โดยเจ้าของลิขสิทธิ์จะเข้าทำสัญญาโอนสิทธิ (Transfer) กับองค์กรเพื่อให้องค์กรมีสิทธิในการบริหารจัดการสิทธิของตนภายในระยะเวลาที่กำหนด องค์กรจะทำหน้าที่ในนามของ

เจ้าของลิขสิทธิ์ โดยเป็นผู้เจรจาตกลงกับผู้ใช้งาน ออกใบอนุญาตโดยใช้วิธีการอนุญาตแบบ Blanket Licensing ซึ่งเป็นการอนุญาตให้ใช้งานทุกชิ้นที่อยู่ในการควบคุมขององค์กร ภายใต้เงื่อนไขและอัตราค่าธรรมเนียมที่เหมาะสมที่องค์กรกำหนด ซึ่งสัญญาอนุญาตใช้สิทธิเป็นสัญญาระหว่างองค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์และผู้ใช้งานที่องค์กรเป็นผู้กำหนดขึ้น การที่องค์กรดำเนินการในนามของเจ้าของลิขสิทธิ์ทุกขั้นตอน จึงเป็นการบริหารจัดการสิทธิของเจ้าของลิขสิทธิ์โดยสมบูรณ์อันเป็นการบริหารสิทธิร่วมกันภายใต้ระบบการบริหารการจัดเก็บอย่างแท้จริง รูปแบบการดำเนินการขององค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ดั้งเดิมเป็นที่ยอมรับและมีการนำไปใช้กันโดยส่วนมาก เนื่องจากมีลักษณะพื้นฐานของการบริหารการจัดเก็บอย่างแท้จริงซึ่งเป็นประโยชน์และง่ายต่อเจ้าของลิขสิทธิ์ในการบริหารจัดการสิทธิ แต่รูปแบบดังกล่าวก็จะขาดความยืดหยุ่นเพราะองค์กรเป็นผู้บริหารจัดการเองทั้งสิ้น

ทั้งนี้ จะเห็นได้ว่าองค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ในแต่ละรูปแบบเดิมถูกสร้างขึ้นเพื่อบริหารจัดการสิทธิที่แตกต่างกันไป ตามความเหมาะสมกับรูปแบบของการใช้งานอันมีลิขสิทธิ์ที่ไม่เหมือนกัน โดยองค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์แบบดั้งเดิมนิยม ใช้กับงานดนตรีกรรม มีลักษณะเป็นการบริหารสิทธิแต่เพียงผู้เดียวของเจ้าของลิขสิทธิ์โดยสมบูรณ์

2) องค์กรจัดเก็บแบบ Right Clearance Centers

องค์กรจัดเก็บแบบ Right Clearance Centers องค์กรจะดำเนินการในฐานะตัวแทนของสมาชิกในการเจรจาตกลงกับผู้ใช้งาน ให้ออกใบอนุญาตใช้งานภายใต้เงื่อนไขและอัตราค่าธรรมเนียมที่แตกต่างกันไปตามแต่ละประเภทงาน ซึ่งเจ้าของลิขสิทธิ์จะสามารถมีส่วนร่วมกับองค์กรในการกำหนดอัตราค่าลิขสิทธิ์และเงื่อนไขการใช้งานได้ และจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์จากผู้ใช้งาน จากนั้นองค์กรจะทำการโอนเงินค่าลิขสิทธิ์ให้แก่สมาคมต่าง ๆ ที่เป็นสมาชิกองค์กร เพื่อให้สมาคมเหล่านี้จัดสรรเงินค่าลิขสิทธิ์ให้แก่เจ้าของลิขสิทธิ์แต่ละรายที่เป็นสมาชิกของสมาคมนั่นเองต่อไป

ตามที่ได้ศึกษารูปแบบการดำเนินการขององค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ของต่างประเทศพบว่า องค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ประเภทนี้ ถูกนำมาใช้ในการบริหารการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์จากการทำซ้ำงานวรรณกรรม โดยเป็นการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ในสิทธิทำซ้ำแบบ Reprography หรือการทำซ้ำภาพโดยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งเป็นที่เข้าใจกันในระบบสากลว่าเป็นองค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์จากการทำซ้ำ (Reproduction Right Organization หรือ RRO) (World Intellectual Property Organization (WIPO), 2005) โดยลักษณะของการทำซ้ำแบบ Reprography จะมีความเกี่ยวข้องกับงานวรรณกรรมเกี่ยวกับงานสิ่งพิมพ์ (Printed Works) และงานศิลปกรรมที่เกี่ยวกับงานทัศนศิลป์ (Visual Arts) ซึ่งได้ถูกตีพิมพ์รวมอยู่ด้วย องค์กรประเภทนี้จะมีลักษณะเป็นศูนย์กลางที่รวบรวมงานของสมาชิกไว้ โดยองค์กรจะเป็นตัวแทนในการให้อนุญาตทำซ้ำงานของสมาชิก ซึ่งจะประกอบไปด้วยสมาคมผู้ทรงสิทธิในประเภทงานที่เกี่ยวข้อง รูปแบบการดำเนินการดังกล่าวส่วนใหญ่เป็นรูปแบบการดำเนินการขององค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์จากการทำซ้ำในงานวรรณกรรมเช่น องค์กร CLA ของประเทศอังกฤษ องค์กร JRRC ของประเทศญี่ปุ่น การทำหน้าที่ในฐานะตัวแทนของเจ้าของลิขสิทธิ์ในลักษณะเช่นนี้จัดเป็นอีกรูปแบบหนึ่งของการบริหารสิทธิร่วมกันหรือระบบตัวแทน⁸ ซึ่งเป็นระบบที่สามารถยอมรับกันได้และถูกต้องตามหลักการ โดยระบบนี้จะมีความยืดหยุ่นและความคล่องตัวมากขึ้น เพราะมีลักษณะของรูปแบบธุรกิจเข้ามา แต่ยังคงมีองค์ประกอบของการจัดเก็บร่วม (Collectivized) อยู่เท่าที่จะเป็นไปได้

3) องค์กรจัดเก็บแบบเบ็ดเสร็จ (One-Stop Shops)

ซึ่งองค์กรแต่ละประเภทก็จะมีวิธีการดำเนินการและกลไกที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับขอบเขตการดำเนินการและสิทธิที่องค์กรบริหารจัดการเก็บ⁹ เกิดขึ้นจากแนวโน้มการเติบโตในการหลอมรวมกันของการผลิตสื่อมัลติมีเดีย (Multimedia Productions) และระบบออนไลน์ (Online System) ผ่านเครือข่ายดิจิทัลซึ่งต้องอาศัยความหลากหลายของงานอันมีลิขสิทธิ์หลายประเภท ประกอบเข้าด้วยกัน¹⁰ เช่น งานวรรณกรรม งานดนตรีกรรม การบันทึกเสียงและวิดีโอ รูปภาพ งานกราฟิก รวมถึงโปรแกรมคอมพิวเตอร์ เป็นต้น ทำให้ผู้ใช้งานต้องมีขอบเขตการขออนุญาตที่กว้างจากเจ้าของลิขสิทธิ์หลายคนจากงานหลายประเภท ซึ่งเป็นสิ่งที่ยากลำบากต่อผู้เกี่ยวข้องในผลงานอันมีลิขสิทธิ์ทุกฝ่าย ดังนั้น เพื่อตอบสนองต่อแนวโน้มการหลอมรวมกันทาง เทคโนโลยีดังกล่าวจึงทำให้เกิดโครงสร้างองค์กรแบบใหม่ซึ่งได้จัดตั้งขึ้นในรูปแบบของการรวมตัวกันขององค์กรที่มีอยู่แล้ว

⁸ Ficsor, M., *Collective management of copyright and related right*.

⁹ World Intellectual Property Organization (WIPO), *Collective management of copyright and related right*, (Geneva: Author, 2000), 5.

¹⁰ Ficsor, M., *Collective management of copyright and related right*, 106.

(Coalitions of Existing Organizations) โดยมีแบบจำลองความร่วมมือ (Models of Cooperation) ใหม่ที่มีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น องค์กรในรูปแบบนี้จึงเป็นศูนย์รวมงาน ลิขสิทธิ์ ประเภทต่าง ๆ ที่ต้องใช้สำหรับการผลิตสื่อมัลติมีเดีย และได้รับความนิยมมากขึ้นเรื่อย ๆ เพื่อให้ผู้ใช้งานจะสามารถขออนุญาตใช้สิทธิได้อย่างง่ายดายและรวดเร็วในคราวเดียว

2.1.4 กระบวนการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์

องค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์จะมีหน้าที่บริหารสิทธิในงานลิขสิทธิ์ และตรวจตราการใช้งานของผู้ประกอบการการบริหารสิทธิ ประกอบด้วย การอนุญาตให้ผู้ประกอบการใช้งานลิขสิทธิ์และการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์รวมทั้งการจัดสรรค่าลิขสิทธิ์ให้กับเจ้าของลิขสิทธิ์ ส่วนการตรวจตราการใช้งานลิขสิทธิ์นั้น คือการส่งตัวแทนขององค์กรไปตรวจสอบการใช้งานลิขสิทธิ์ที่ไม่ได้รับอนุญาตจากองค์กร และดำเนินคดีละเมิดลิขสิทธิ์กับผู้ประกอบการ¹¹

ปัจจุบันยุคสมัยมีการเปลี่ยนแปลงไปเพราะมีความก้าวหน้าของเทคโนโลยี ซึ่งมีผลส่งถึงชีวิตความเป็นอยู่ และวัฒนธรรมของหลากหลายประเทศ ทำให้เกิดความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีในด้านสิ่งพิมพ์ที่มีการพัฒนาขึ้นเสมือนเงาตามตัว การผลิตผลงานอันมีลิขสิทธิ์ก็ย่อมมีมากขึ้น ส่งผลให้เกิดการทำซ้ำงานโดยละเมิดลิขสิทธิ์ในงานประเภทต่าง ๆ โดยมีขอบ โดยอาจจะทำได้เพียงเสี้ยววินาทีด้วยการกดปุ่ม ทำซ้ำ, ตัด หรือคัดลอก และทำการ วางงานดังกล่าว ผลของการทำซ้ำงานด้วยวิธีการดังกล่าวนี้ให้ผลที่เหมือนกันกับต้นฉบับของงาน เสมือนไม่ได้มีการทำซ้ำงานดังกล่าวเกิดขึ้นแต่อย่างใด หรือการทำซ้ำงานดิจิทัลด้วยการกดบันทึกงานดังกล่าวไว้ในที่เก็บข้อมูลหรือเครื่องคอมพิวเตอร์ก็เช่นกัน ส่งผลให้เป็นการยากที่เจ้าของลิขสิทธิ์จะทำการจัดเก็บค่าตอบแทนลิขสิทธิ์ได้อย่างถูกต้องและแม่นยำเพราะมีอาจรู้ได้ว่าผู้ใดเป็นผู้กระทำหรือเมิด จากที่ใด และเวลาใด

ดังนั้นจึงควรมีองค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์เพื่อดูแลและกำกับผลงานอันมีลิขสิทธิ์ในส่วนนี้ โดยองค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ก็อาจจะแยกออกเป็นหมวดหมู่ที่ตัวเองต้องกำกับดูแลเพื่อให้ง่ายต่อการปกป้องผลงานอันมีลิขสิทธิ์ เช่น องค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์สำหรับการทำซ้ำ (RROs) ซึ่งจะเป็นองค์กรกลางสำหรับการบริหารจัดการเก็บค่าลิขสิทธิ์สำหรับการทำซ้ำ โดยจะเป็นองค์กรที่ตั้งขึ้นภายใต้การสนับสนุนของรัฐบาล ซึ่งมีหน้าที่ในการสร้างความรู้และออกกฎหมายรับรอง รวมถึงการออกใบอนุญาตในการทำซ้ำงานวรรณกรรมให้แก่ผู้ขอทำซ้ำงาน และผู้ขอทำซ้ำงานต้องชำระค่าตอบแทนลิขสิทธิ์ให้แก่เจ้าของลิขสิทธิ์ผ่านทางองค์กรจัดเก็บค่าตอบแทนลิขสิทธิ์ในการทำซ้ำงานวรรณกรรม (RROs) และเป็นสมาชิกของสมาพันธ์สมาคมสิทธิในการทำซ้ำ (IFRRO) โดยหน้าที่ขององค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์สำหรับการทำซ้ำ (RROs) จะเป็นเครื่องมือที่ช่วยเหลือเจ้าของลิขสิทธิ์ในการบริหารจัดการเก็บ

¹¹ สมภพ นันทโกวัฒน์, ปัญหาและระบบการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์งานเพลงคาราโอเกะที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทย (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2552), 83.

ค่าแห่งสิทธิตามที่ตนมีสิทธิได้อย่างมีประสิทธิภาพตามที่พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ให้ความคุ้มครองไว้แล้วยังเป็นส่วนช่วยที่ก่อให้เกิดประโยชน์ตามมาดังนี้คือ

- 1) การจัดเก็บลิขสิทธิ์เป็นเครื่องมือที่ดีในการนำมูลค่าจากงานลิขสิทธิ์ออกมา
- 2) เป็นส่วนช่วยในการพัฒนาเศรษฐกิจ
- 3) ทำให้ทราบถึงมูลค่าในการจัดเก็บลิขสิทธิ์จากอุตสาหกรรมสิ่งพิมพ์
- 4) ทำให้เกิดความสำคัญในอุตสาหกรรมสิ่งพิมพ์ งานลิขสิทธิ์ และเจ้าของผลงานลิขสิทธิ์
- 5) ก่อให้เกิดการตระหนักรู้ว่าลิขสิทธิ์คืออะไร และจะได้ไม่กระทำการในลักษณะที่

ละเมิดลิขสิทธิ์¹²

ผลของการมีองค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์สำหรับการทำซ้ำ (RROs) ก่อให้เกิดการตระหนักรู้หรือการสร้างจิตสำนึกให้แก่ผู้ที่ต้องการใช้งานอันมีลิขสิทธิ์ ซึ่งลักษณะดังกล่าวเป็นการให้ความเคารพสิทธิโดยชอบธรรมแก่เจ้าของงานลิขสิทธิ์ โดยมีการจ่ายค่าตอบแทนสิทธิทุกครั้งที่ต้องการใช้งานที่มีลิขสิทธิ์ดังกล่าว และเป็นอีกหนึ่งทางออกในการแก้ไขปัญหาของการละเมิดลิขสิทธิ์ในประเภทต่าง ๆ

2.1.5 ลักษณะโดยทั่วไปของกฎหมายลิขสิทธิ์

ลักษณะของลิขสิทธิ์เป็นทรัพย์สินประเภทหนึ่งตามความหมายในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 4 ตามมาตรา 137 ซึ่งหมายถึงทรัพย์สินหรือวัตถุที่ไม่มีรูปร่างซึ่งอาจมีราคาและถือเอาได้ “การถือเอาได้”¹³ หมายถึงรวมถึง การมีสิทธิและการถือสิทธิเนื่องงานสร้างสรรค์ซึ่งเป็นทรัพย์สินที่ไม่มีรูปร่างชนิดหนึ่ง เพราะงานดังกล่าวเกิดจากการใช้ความรู้ ความสามารถความวิริยะและสติปัญญาของผู้สร้างสรรค์งาน และมีการแสดงออกซึ่งความคิดดังกล่าวให้ปรากฏต่อสาธารณชนไม่ว่าจะในรูปแบบใดก็ตาม

แต่งานลิขสิทธิ์แม้จะเป็นทรัพย์สินทางปัญญา (Intellectual Property) อย่างหนึ่งทรัพย์สินทางปัญญามีลักษณะพิเศษแตกต่างไปจากทรัพย์สินที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 4 อันได้แก่ อสังหาริมทรัพย์และสังหาริมทรัพย์กับสิทธิที่เกี่ยวกับทรัพย์สินดังกล่าวลิขสิทธิ์เป็นสิทธิที่ไม่มีรูปร่าง กล่าวคือเป็นสิทธิหวงกันของเจ้าของที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเป็นสิทธิที่จะห้ามไม่ให้ผู้อื่นนำงานของเจ้าของไปใช้โดยไม่ได้รับอนุญาต ซึ่งมีใช้สิทธิในกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองดังบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เป็นสิทธิที่กฎหมายให้ผู้สร้างสรรค์งานหรือผู้เป็นเจ้าของงานอันมีลิขสิทธิ์เท่านั้น ฉะนั้น ผู้เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในวัตถุมีรูปร่างจึงอาจจะ

¹² กรมทรัพย์สินทางปัญญาร่วมกับสมาคมผู้จัดพิมพ์ และผู้จำหน่ายหนังสือแห่งประเทศไทย, การสัมมนาเรื่องการบริหารจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ในยุคดิจิทัล [Online], 15 สิงหาคม 2556. แหล่งที่มา www.Dpu.ac.th/laic/kmexternal/?page_id=113.

¹³ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์.

ไม่ใช่ผู้เป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ก็เป็นได้ ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 1336 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้¹⁴

1) ลิขสิทธิ์เป็นสิทธิ์แต่ผู้เดียว (Exclusive Right)

ลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 4¹⁵ คำว่า “ลิขสิทธิ์” หมายความว่า สิทธิแต่ผู้เดียวที่จะทำการใด ๆ ตามพระราชบัญญัตินี้เกี่ยวกับงานที่ผู้สร้างสรรค์ได้ทำขึ้น อันได้แก่สิทธิตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 15¹⁶ คือ สิทธิแต่ผู้เดียวที่จะทำซ้ำหรือดัดแปลง เผยแพร่ต่อสาธารณชน ให้เช่าต้นฉบับหรือสำเนางานโปรแกรมคอมพิวเตอร์ โสตทัศนวัสดุ ภาพยนตร์ และสิ่งบันทึกเสียง อนุญาตให้ผู้อื่นใช้สิทธิในลิขสิทธิ์ดังกล่าว และให้ประโยชน์อันเกิดจากลิขสิทธิ์แก่ผู้อื่น¹⁷

2) สิทธิในระบบกฎหมายลิขสิทธิ์เป็นสหสิทธิ (Multiple Right)

ลักษณะสิทธิเช่นนี้มาจากผลทางเทคโนโลยีได้มีความเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็วและมีการสื่อสารที่ล้นล้นซ้ำซ้อน ทำให้กระบวนการผลิตงานสร้างสรรค์ในระบบลิขสิทธิ์เกิดเป็นลักษณะกลุ่มแห่งสิทธิขึ้นสำหรับงานชิ้นหนึ่งซึ่งอาจโอนหรืออนุญาตให้ใช้ร่วมกันทั้งหมดหรือแยกออกจากกัน โดยจำนวนชนิดของงานจะตกอยู่ในการคุ้มครองของระบบลิขสิทธิ์และลักษณะขอบข่ายแห่งลิขสิทธิ์ที่จะขยายเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ตามความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ตัวอย่างเช่นงานภาพยนตร์ ลิขสิทธิ์ในงานภาพยนตร์เรื่องหนึ่งอาจเป็นกลุ่มแห่งสิทธิในงานวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่เกี่ยวข้องหรือบทภาพยนตร์และงานดนตรีกรรมที่เกี่ยวกับดนตรีประกอบการแสดง รวมทั้งงานนาฏกรรมที่เกี่ยวกับการแสดงออกทางภาพยนตร์นั้น ๆ หรือสิทธิของนักแสดงในภาพยนตร์ เป็นต้น¹⁸

ดังนั้นจึงเห็นได้ว่า ลักษณะของลิขสิทธิ์แม้จะเป็นทรัพย์สินที่มีลักษณะเป็นวัตถุที่ไม่มีรูปร่างซึ่งอาจมีราคาและถือเอาได้ในงานลิขสิทธิ์บางประเภท และเป็นวัตถุที่มีรูปร่างในงานลิขสิทธิ์บางประเภทตามความหมายในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 4 ตามมาตรา 137 และมาตรา 138¹⁹ ก็ตาม แต่ด้วยลักษณะของงานลิขสิทธิ์เป็นทรัพย์สินทางปัญญา (Intellectual Property) อย่างหนึ่งและมีลักษณะพิเศษแตกต่างไปจากทรัพย์สินที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ 4 อีกทั้งมีบทบัญญัติแห่งกฎหมาย คือ พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ให้ความคุ้มครองเป็นการเฉพาะแล้ว จึงต้องบังคับตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ในการให้ความคุ้มครองแก่

¹⁴ ปริญญา ตีผดุง, คำอธิบายกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา, (กรุงเทพฯ: เนติบัณฑิตยสภา, 2546), 161-162.

¹⁵ มาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537.

¹⁶ มาตรา 15 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537.

¹⁷ ปริญญา ตีผดุง, คำอธิบายกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา, 161-162.

¹⁸ วันชัย รัถย์สิริวรกุล, การบริหารการจัดเก็บค่าตอบแทนลิขสิทธิ์ในการทำงานวรรณกรรม (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540), 20.

¹⁹ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์.

ผู้สร้างสรรค์งานลิขสิทธิ์ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของสิทธิแต่ผู้เดียว หรือการใช้สิทธิของเจ้าของลิขสิทธิ์ในลักษณะของสหสิทธิ²⁰

2.1.6 เหตุผลในการให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์

การให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์ของเจ้าของลิขสิทธิ์มีแนวความคิด หลักการ และเหตุผล เพื่อคุ้มครองส่งเสริม และสนับสนุนการสร้างสรรค์ผลงานเพื่อให้เกิดแรงจูงใจในการพัฒนาผลงานใหม่ ๆ ขึ้น โดยอาศัยหลักเหตุผลพื้นฐาน ดังนี้

- 1) เหตุผลว่าด้วยความชอบตามธรรมชาติ (Principle of Natural Justice) เหตุผลนี้เกิดขึ้นจากแนวความคิดที่ว่า งานที่ถูกสร้างสรรค์ขึ้นมาผู้สร้างสรรค์ย่อมต้องทุ่มเทในด้านร่างกาย และสติปัญญาของตน ความรู้และความชำนาญ ความวิริยะอุตสาหะพยายาม ที่ผู้สร้างสรรค์ย่อมต้องเป็นเจ้าของผลงานที่จะมีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในการได้ประโยชน์จากงานสร้างสรรค์นั้น และป้องกันมิให้บุคคลอื่นนำเอาประโยชน์จากส่วนนี้ไปใช้
- 2) เหตุผลทางเศรษฐกิจ (Economic Argument) เหตุผลนี้ มาจากข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ที่ว่าลิขสิทธิ์เกิดขึ้นจากผลกระทบของเทคโนโลยีที่ก้าวล้ำไปไกล ซึ่งทำให้การผลิตงานสร้างสรรค์เริ่มต้องใช้ทุนทรัพย์และมีกระบวนการผลิตในลักษณะที่ซับซ้อนที่มากยิ่งขึ้น ทำให้การผลิตงานสร้างสรรค์มีลักษณะไปทางพาณิชย์ โดยผู้ลงทุนและผู้สร้างสรรค์ผลงานต่างมุ่งหวังผลในกำไรที่เพิ่มขึ้น ซึ่งอาจเกิดปัญหาที่ตามมาได้คือการขาดทุน²¹ จึงอาจก่อให้เกิดการลอกเลียนแบบงานลิขสิทธิ์ได้
- 3) เหตุผลทางด้านสังคม (Social Argument) ตามหลักเหตุผลนี้ การสร้างสรรค์งาน และเผยแพร่ต่อสาธารณชนเป็นการหล่อหลอมให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในสังคม เฉกเช่น ชนชั้น ชนชาติ เพศ วัย ที่ต่างกัน ก่อให้เกิดความมั่นคง²²
- 4) เหตุผลทางด้านวัฒนธรรม (Cultural Argument) ตามหลักเหตุผลนี้ ถือว่างานที่ได้สร้างสรรค์ขึ้นมา นั้น ท้ายที่สุดแล้วจะกลายเป็นสมบัติทางวัฒนธรรมของชาติ ซึ่งอาจสะท้อนให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงไปทางสังคมเพื่อนำไปสู่ความเจริญก้าวหน้า เพราะงานสร้างสรรค์เป็นการแสดงออกถึงความรู้สึกนึกคิด วัฒนธรรม จารีต ประเพณีของสังคม ณ ขณะนั้น

²⁰ อีซซัย ศุภผลศิริ, คำอธิบายกฎหมายลิขสิทธิ์, (กรุงเทพฯ: นิติธรรม, 2539), 23.

²¹ Stewart, S. M., *International copyright and neighboring rights*, (London: Butterworths, 1983), 3.

²² Ibid, 3.

2.2 สิทธิของเจ้าของลิขสิทธิ์ (Rights of Copyright Owner)

ลิขสิทธิ์นั้นเกิดขึ้นมาจากความคิดสร้างสรรค์ของผู้สร้างสรรค์ผลงาน ซึ่งเป็นทรัพย์สินทางปัญญาอย่างหนึ่ง เพราะผลงานอันมีลิขสิทธิ์ดังกล่าวอาจให้เช่าหรือขายได้ ตามหลักการกฎหมาย ลิขสิทธิ์ได้กำหนดให้งานอันมีลิขสิทธิ์เป็นทรัพย์สินของผู้สร้างสรรค์ ซึ่งกฎหมายได้กำหนดให้เป็นสิทธิเด็ดขาดของเจ้าของลิขสิทธิ์ที่จะมีสิทธิแต่ผู้เดียวในการกระทำใด ๆ เช่น ทำซ้ำ ดัดแปลง นำออกโฆษณา และการกระทำบางอย่างที่ผู้เป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ยังไม่ได้ให้ความยินยอม ก็จะถือได้ว่าเป็นการกระทำละเมิดลิขสิทธิ์ทำให้ผู้ละเมิดมีความผิดและต้องรับโทษ

ตามอนุสัญญากรุงเบอร์ลินได้ให้สิทธิแก่เจ้าของลิขสิทธิ์เป็นสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในการ ทำซ้ำ สิทธิในการแปล การเผยแพร่ต่อสาธารณชน (Public Performance) สิทธิในการแพร่เสียง (Broadcasting) สิทธิในการอ่านผลงานในที่ชุมชน (Recitation) สิทธิในการดัดแปลง สิทธิในการบันทึกเสียงดนตรีกรรม และสิทธิทางศีลธรรมของผู้สร้างสรรค์งาน ซึ่งสิทธิในทางศีลธรรมนี้ TRIPS ถือเป็นข้อยกเว้นที่สามารถไม่ผูกพันสมาชิกได้และ TRIPS ยังได้ให้สิทธิในการเช่าแก่บางประเภทคือ โปรแกรมคอมพิวเตอร์ภาพยนตร์และสิ่งบันทึกเสียง²³

โดยที่หลักเรื่องสิทธิของเจ้าของลิขสิทธิ์ (Rights of Copyright Owner) ของ ประเทศไทยมีการบัญญัติคุ้มครองสิทธิแต่ผู้เดียวของเจ้าของลิขสิทธิ์ไว้ นับแต่พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521 จนถึงฉบับปัจจุบันคือ พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 1530 ให้สิทธิแต่ผู้เดียว แก่เจ้าของลิขสิทธิ์ดังต่อไปนี้

สิทธิทางเศรษฐกิจ

ก. สิทธิตามมาตรา 15 เป็นสิทธิแต่ผู้เดียวของเจ้าของลิขสิทธิ์กล่าวคือ เจ้าของลิขสิทธิ์เท่านั้นที่มีสิทธิกระทำการในผลงานอันมีลิขสิทธิ์ของตนได้เท่านั้น โดยบุคคลอื่นนอกจากเจ้าของลิขสิทธิ์ไม่อาจใช้สิทธิของเจ้าของลิขสิทธิ์ตามมาตรา 15 นี้ได้ เว้นแต่จะโดยได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์ ทั้งนี้ เจ้าของลิขสิทธิ์ได้แก่บุคคลตามมาตรา 8 ถึงมาตรา 14

นอกจากนี้สิทธิของเจ้าของลิขสิทธิ์ยังครอบคลุมเฉพาะส่วนที่เป็นการ แสดงออกซึ่งผลงานที่ได้สร้างสรรค์ขึ้นเท่านั้น ส่วนที่ไม่ใช่การแสดงออก หรือเป็นการแสดงออกที่ไม่ได้เกิดจากการสร้างสรรค์ของเจ้าของลิขสิทธิ์ย่อมไม่อยู่ภายใต้อำนาจของสิทธิแต่ผู้เดียวของเจ้าของลิขสิทธิ์²⁴

²³ นัยชน ตาทอง, *The WIPO Digital Agenda* กับการคุ้มครองลิขสิทธิ์ในยุคดิจิทัลของประเทศไทย, (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2552), 21-22.

²⁴ อำนาจ เนตยสุภา และชาญชัย อารีวิทยาเลิศ, *คำอธิบายกฎหมายลิขสิทธิ์*, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2558), 71-72.

ข. การทำซ้ำงาน หมายความว่ารวมถึง การคัดลอกไม่ว่าโดยวิธีใด ๆ เลียนแบบ ทำสำเนา ทำแม่พิมพ์บันทึกเสียง บันทึกภาพ หรือบันทึกเสียงและภาพ จากต้นฉบับ จากสำเนา หรือจากการโฆษณาในส่วนอันเป็นสาระสำคัญทั้งนี้ไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน สำหรับในส่วนที่ เกี่ยวกับโปรแกรมคอมพิวเตอร์ให้ความหมายถึงการคัดลอกหรือทำสำเนาโปรแกรมคอมพิวเตอร์จาก สื่อบันทึกใด ไม่ว่างด้วยวิธีใด ๆ ในส่วนอันเป็นสาระสำคัญ โดยไม่มีลักษณะเป็นการจัดทำงานขึ้นใหม่ ทั้งนี้ไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน (มาตรา 4)²⁵

ค. การดัดแปลง หมายความว่า การทำซ้ำโดยเปลี่ยนรูปแบบ ปรับปรุงแก้ไข เพิ่มเติม หรือจำลองงานต้นฉบับในส่วนอันเป็นสาระสำคัญโดยไม่มีลักษณะเป็นการจัดทำงานขึ้นใหม่ ทั้งนี้ไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน

ง. เผยแพร่ต่อสาธารณชน พิจารณาได้ดังนี้

(1) ไม่ได้มีข้อกฎหมายใดที่จำกัดวิธีการในการทำงานที่ปรากฏต่อสาธารณชนเอาไว้ จึงแปลความหมายได้ว่าการเผยแพร่ต่อสาธารณชน หมายถึงทำให้ผลงานอันมีลิขสิทธิ์ปรากฏต่อสาธารณชน

(2) “สาธารณชน” หมายถึง ประชาชน ทั่วไป ดังนั้น สถานภาพการเป็นสาธารณชน จึงขึ้นอยู่กับความสามารถของบุคคลโดยทั่วไปอันที่จะเข้าถึงงานนั้น ๆ หากลักษณะการแสดงงานเป็นการเปิดกว้างให้บุคคลใดก็ตามสามารถเข้าชมได้ไม่ว่าโดยเสียค่าตอบแทนหรือไม่การกระทำนั้นย่อมเป็นการเผยแพร่ต่อสาธารณชนแล้ว

(3) การทำให้ปรากฏต่อสาธารณชนจะต้องเป็นการทำให้ปรากฏซึ่ง เนื้อหาของงานในลักษณะที่ทำให้ประชาชนรับรู้เนื้อหาของงานนั้นได้ทันที ไม่ใช่เป็นเพียงการแสดงงานต่อสาธารณชน โดยที่สาธารณชนไม่รู้ว่าเนื้อหานั้นคืออะไร หรือจะต้อง กระทำอย่างใดอย่างหนึ่งก่อนจึงจะทำให้รับรู้เนื้อหาของงานนั้นได้

กรณีที่น่าจะนำมายกตัวอย่างให้เกิดความชัดเจนได้คือ การนำภาพยนตร์ออกให้ สาธารณชนเช่า ซึ่งเป็นเพียงการแสดงเจตนาให้ประชาชนโดยทั่วไปเข้าใจว่าสามารถมาเช่าภาพยนตร์ นั้น ๆ จากผู้นำออกให้เช่าได้เท่านั้น ประชาชนทั่วไปยังไม่อาจรับรู้ถึงเนื้อหาของภาพยนตร์นั้นได้โดยตรง จนกว่าจะได้ทำการเช่าและนำไปเปิดเล่นที่บ้าน การนำภาพยนตร์ออกให้เช่าจึงไม่เป็นการนำภาพยนตร์ นั้น ออกเผยแพร่ต่อสาธารณชน (แต่เป็นการละเมิดลิขสิทธิ์อีกประการหนึ่งของเจ้าของลิขสิทธิ์ในภาพยนตร์นั้น) แตกต่างจากการนำภาพยนตร์นั้นมาเปิดฉายกลางแจ้งให้ประชาชนทั่วไปชม ซึ่งเป็น

²⁵ มาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537.

การกระทำที่ประชาชนทั่วไปสามารถรับรู้เนื้อหาของภาพยนตร์นั้นได้ทันทีการกระทำดังกล่าวจึงเป็นการนำภาพยนตร์นั้นออกเผยแพร่ต่อสาธารณชน²⁶

จ. ให้เช่าต้นฉบับหรือสำเนางาน โพรแกรมคอมพิวเตอร์สื่อดิจิทัล วัสดุ ภาพยนตร์และสิ่งบันทึกเสียง

ฉ. ให้ประโยชน์อันเกิดจากลิขสิทธิ์แก่ผู้อื่น

(1) ประโยชน์อันเกิดจากลิขสิทธิ์ หมายถึง ประโยชน์ใด ๆ ที่เจ้าของลิขสิทธิ์ควรจะได้รับการนำผลงานอันมีลิขสิทธิ์ไปใช้ เช่น ค่าตอบแทน (ค่าสิทธิ) หรืออาจกำหนดโดยมีเงื่อนไขอย่างใดก็ได้

(2) กฎหมายไม่ได้กำหนดแบบของนิติกรรมของการให้ประโยชน์อันเกิดจากลิขสิทธิ์แก่บุคคลอื่นเอาไว้ ดังนั้น การให้ประโยชน์อันเกิดจากลิขสิทธิ์แก่บุคคลอื่นตามมาตรา 15 (4) จึงสามารถตกลงกันในรูปแบบใดก็ได้แตกต่างจากการโอนลิขสิทธิ์ซึ่งกฎหมายกำหนดแบบของนิติกรรม เอาไว้ในมาตรา 16

ช. อนุญาตให้ผู้อื่นใช้สิทธิในการทำซ้ำ ดัดแปลง เผยแพร่ต่อสาธารณชน และให้เช่า

(1) เช่นเดียวกับการให้ประโยชน์อันเกิดจากลิขสิทธิ์แก่ผู้อื่น กฎหมายไม่ได้กำหนดแบบของนิติกรรมสำหรับการอนุญาตให้บุคคลอื่นใช้สิทธิเอาไว้ ดังนั้น การอนุญาตให้ผู้อื่น ใช้สิทธิอย่างใดอย่างหนึ่งหรือทั้งหมดตามมาตรา 15 (5) จึงสามารถตกลงกันในรูปแบบใดก็ได้แตกต่างจากการโอนลิขสิทธิ์ซึ่งกฎหมายกำหนดแบบของนิติกรรมเอาไว้ในมาตรา 16

(2) ในการอนุญาตให้ใช้สิทธิเจ้าของสิทธิและผู้รับอนุญาตอาจตกลงเงื่อนไขกันอย่างไรก็ได้เช่น ต้องแสดงชื่อผู้สร้างสรรค์ที่หีบห่อหรือปกของงานที่จำหน่าย ต้องจ่ายค่าตอบแทน ให้เจ้าของลิขสิทธิ์เป็นจำนวนต่อชิ้นงานที่ผลิต เป็นต้น แต่เงื่อนไขดังกล่าวจะกำหนดในลักษณะที่เป็น การจำกัดการแข่งขันโดยไม่เป็นธรรมไม่ได้โดยการพิจารณาว่าเงื่อนไขใดจะเป็นการจำกัดการแข่งขัน โดยไม่เป็นธรรมหรือไม่ มาตรา 15 วรรคสองกำหนดให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขที่ กำหนดในกฎกระทรวง ซึ่งในปัจจุบันได้แก่กฎกระทรวง (พ.ศ. 2540) ออกตามความในพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ลงวันที่ 14 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2540

(3) เกี่ยวกับสิทธิของเจ้าของลิขสิทธิ์ เมื่อมีการอนุญาตให้บุคคลอื่นใช้สิทธิแล้ว มาตรา 16 ซึ่งเป็นการรับรองว่าข้อสัญญาซึ่งกำหนดห้ามมิให้เจ้าของลิขสิทธิ์อนุญาตให้บุคคลอื่น นอกจากผู้รับ อนุญาตใช้สิทธิอีก (Exclusive Licensing) เป็นข้อสัญญาที่ชอบด้วยกฎหมายสามารถใช้บังคับได้

²⁶ อำนาจ เนตยสุภา และชาญชัย อารีวิทยาเลิศ, คำอธิบายกฎหมายลิขสิทธิ์, 74-75.

(4) กฎหมายไม่ได้กำหนดว่าเมื่อได้อนุญาตให้บุคคลใดใช้สิทธิแล้ว บุคคลผู้ที่ได้รับอนุญาตจะสามารถอนุญาตให้บุคคลอื่นใช้สิทธิต่อไปอีกทอดหนึ่งได้หรือไม่แต่ในคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 739-740/2543 วินิจฉัยในทำนองว่าผู้รับอนุญาตอาจอนุญาตให้บุคคลอื่นใช้สิทธิที่ตนได้รับอนุญาตอีกทอดหนึ่งต่อไปได้แต่อย่างไรก็ตามคำพิพากษาก็กังไม่แน่ชัดว่าแนวทางการตีความของศาลฎีกาเป็นอย่างไร เพราะสิทธิในผลงานอันมีลิขสิทธิ์นั้นเป็นเรื่องเฉพาะตัวของเจ้าของผลงานอันมีลิขสิทธิ์เท่านั้น

(5) การอนุญาตให้ใช้สิทธิหมายความรวมถึงการให้อำนาจในการร้องทุกข์ กับ พนักงานสอบสวนหรือดำเนินคดีด้วยตนเองกับบุคคลผู้กระทำการละเมิดสิทธิของผู้รับอนุญาตตามที่ได้รับอนุญาตนั้นด้วย ดังนั้น เมื่อมีผู้กระทำการละเมิดลิขสิทธิ์ในส่วนที่ผู้รับอนุญาตได้รับอนุญาตนั้น ผู้รับอนุญาตย่อมสามารถดำเนินคดีกับผู้ละเมิดลิขสิทธิ์ได้²⁷

2.2.1 เหตุผลในการให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์

การให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์ของเจ้าของลิขสิทธิ์มีแนวความคิด หลักการ และเหตุผล เพื่อคุ้มครองส่งเสริม และสนับสนุนการสร้างสรรคผลงานเพื่อให้เกิดแรงจูงใจในการพัฒนาผลงานใหม่ ๆ ขึ้น โดยอาศัยหลักเหตุผลพื้นฐาน ดังนี้

1) เหตุผลว่าด้วยความชอบตามธรรมชาติ (Principle of Natural Justice) เหตุผลนี้เกิดขึ้นจากแนวความคิดที่ว่า งานที่ถูกสร้างสรรค์ขึ้นมาผู้สร้างสรรค์ย่อมต้องทุ่มเทในด้านร่างกาย และสติปัญญาของตน ความรู้และความชำนาญ ความวิริยะอุตสาหะพยายาม ที่ผู้สร้างสรรค์ย่อมต้องเป็นเจ้าของผลงานที่จะมีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในการได้ประโยชน์จากงานสร้างสรรค์นั้น และป้องกันมิให้บุคคลอื่นนำเอาประโยชน์จากส่วนนี้ไปใช้

2) เหตุผลทางเศรษฐกิจ (Economic Argument) เหตุผลนี้ มาจากข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ที่ว่าลิขสิทธิ์เกิดขึ้นจากผลกระทบของเทคโนโลยีที่ก้าวล้ำไปไกล ซึ่งทำให้การผลิตงานสร้างสรรค์เริ่มต้องใช้ทุนทรัพย์และมีกระบวนการผลิตในลักษณะที่ซับซ้อนที่มากยิ่งขึ้น ทำให้การผลิตงานสร้างสรรค์มีลักษณะไปทางพาณิชย์ โดยผู้ลงทุนและผู้สร้างสรรค์ผลงานต่างมุ่งหวังผลในกำไรที่เพิ่มขึ้น ซึ่งอาจเกิดปัญหาที่ตามมาได้คือการขาดทุน²⁸ จึงอาจก่อให้เกิดการลอกเลียนแบบงานลิขสิทธิ์ได้

3) เหตุผลทางด้านสังคม (Social Argument) ตามหลักเหตุผลนี้ การสร้างสรรค์งาน และเผยแพร่ต่อสาธารณชนเป็นการหล่อหลอมให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในสังคม เฉกเช่น ชนชั้น ชนชาติ เพศ วัย ที่ต่างกัน ก่อให้เกิดความมั่นคง²⁹

²⁷ เรื่องเดียวกัน, 77-78.

²⁸ Stewart, S. M., *International copyright and neighboring rights*, 3.

²⁹ Ibid.

4) เหตุผลทางด้านวัฒนธรรม (Cultural Argument) ตามหลักเหตุผลนี้ ถือว่างานที่ได้สร้างสรรค์ขึ้นมานั้น ท้ายที่สุดแล้วจะกลายเป็นสมบัติทางวัฒนธรรมของชาติ ซึ่งอาจสะท้อนให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงไปทางสังคมเพื่อนำไปสู่ความเจริญก้าวหน้า เพราะงานสร้างสรรค์เป็นการแสดงออกถึงความรู้สึกนึกคิด วัฒนธรรม จารีต ประเพณีของสังคม ณ ขณะนั้น

2.3 หลักเกณฑ์กำหนดค่าลิขสิทธิ์

สิทธิแต่เพียงผู้เดียวของเจ้าของลิขสิทธิ์นั้น เป็นสิทธิที่เจ้าของลิขสิทธิ์สามารถตัดสินใจได้โดยเสรีเกี่ยวกับการใช้ผลงานของตนรวมถึงอัตราค่าธรรมเนียมละเงื่อนไขในการใช้งาน ซึ่งยังไม่มีหลักเกณฑ์ทางกฎหมายหรือเหตุผลใดอันเป็นการจำกัดสิทธิของเจ้าของสิทธิ์แต่ละราย โดยการบริหารการจัดเก็บนั้นได้มีการกำหนดหลักการและแนวปฏิบัติโดยทั่วไปที่ถูกพัฒนาขึ้นตามประเภทแห่งสิทธิ์ที่แตกต่างกัน ซึ่งแบ่งได้ออกเป็น 2 รูปแบบพื้นฐาน ดังนี้

1) รูปแบบแรก Percentage of Receipts เป็นการคำนึงถึงการใช้งานอันมีลิขสิทธิ์ ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมการดำเนินการหลักของผู้ใช้ เช่น การแสดงคอนเสิร์ต การแสดงบนเวที เป็นต้น ในกรณีที่งานดนตรีกรรม งานนาฏกรรม งานวรรณกรรม งานทัศนศิลป์ เป็นงานที่มีมูลค่ากับบุคคลที่ต้องการใช้งาน โดยที่ผู้สร้างสรรค์ผลงานก็ยอมนำงานดังกล่าวมาขายและตกลงเงื่อนไขกับผู้ซื้อผลงานอันมีลิขสิทธิ์ได้ ซึ่งจะต้องเป็นการยอมรับทั้งสองฝ่ายโดยที่ตกลงราคากัน ว่าหากผู้ใช้ต้องการใช้งานอันมีลิขสิทธิ์จะต้องจ่ายค่าลิขสิทธิ์ 10 เปอร์เซ็นต์ของรายได้ต่อวัน หรือเหมาราคาในการใช้ โดยต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ทางการเงินหรือเศรษฐกิจเป็นเกณฑ์สำคัญ³⁰

2) รูปแบบที่สอง Lump-sum Payment จะถูกกำหนดบนพื้นฐานของปัจจัยเฉพาะเจาะจง (Specific) หลายประการ ซึ่งก็จะแตกต่างตามวัฒนธรรมของแต่ละประเทศ

ในกรณีที่งานอันมีลิขสิทธิ์นั้นไม่ใช่งานหลักที่สาธารณชนให้ความสนใจ องค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์จะเปลี่ยนจากการใช้หลักเปอร์เซ็นต์มาใช้อัตราแบบเหมาจ่าย (Lump Sum)³¹

ถึงแม้หลักทั้งสองรูปแบบจะไม่มี ความเหมือนกัน แต่หลักดังกล่าวก็ยอมให้ความสำคัญเกี่ยวกับการกำหนดอัตราค่าลิขสิทธิ์ขององค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์แต่ละประเทศ โดยต้องอยู่บนพื้นฐานของความสมเหตุสมผลในการเรียกเก็บเงินจากผลงานดังกล่าว³²

³⁰ World Intellectual Property Organization (WIPO), **WIPO guide on the licensing of copyright and related rights**, (Geneva: WIPO, 2004), 108.

³¹ Schepens, P., **Guide to the collective administration of author's rights** [Online], 2000. Available from <http://unesdoc.unesco.org/images/0012/001206/120677e.pdf>.

³² World Intellectual Property Organization (WIPO), **WIPO good practice toolkit for CMOs (The Toolkit)**, (Geneva: WIPO, 2018), 40.

มุมมองของเจ้าของลิขสิทธิ์โดยการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์การที่เจ้าของลิขสิทธิ์จะเป็นผู้ประเมินค่าลิขสิทธิ์นั้นสามารถตั้งได้จากความพึงพอใจของทั้งผู้ซื้อและผู้ขายว่าต้องการในราคาเท่าใดไม่มีตัวกำหนดราคากลางจึงทำให้เกิดช่องว่างระหว่างกฎหมายว่าควรมีการตั้งราคากลางหรือมีหน่วยงานที่เข้ามากำกับดูแลเรื่องนี้โดยเฉพาะหรือไม่

มุมมองของผู้ที่จะใช้ผลงานอันมีลิขสิทธิ์นั้นจะเห็นได้ว่า หากต้องการจะซื้อหรือเช่าชิ้นหลักเกณฑ์การซื้อขาย ก็จะถูกตั้งโดยผู้คิดค้นผลงานอันมีลิขสิทธิ์ซึ่งเมื่อไม่มีราคาที่เป็นกลาง จึงเกิดความไม่สมดุลของตลาด ทำให้ราคาสามารถเพิ่มลดได้ตลอดเวลา ทำให้ผู้ใช้ผลงานอันมีลิขสิทธิ์นั้นเสียเปรียบในการทำสัญญาซื้อขาย หรือเช่า

2.3.1 รูปแบบการบริหารการจัดเก็บ

องค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์มีวัตถุประสงค์สำคัญที่สุดอยู่ คือการทำให้เจ้าของลิขสิทธิ์สามารถบริหารสิทธิบางประการได้อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อที่เจ้าของผู้สร้างสรรค์ได้รับค่าตอบแทนอย่างเป็นธรรม ประการที่สอง คือการให้บริการแก่ผู้ใช้งานที่สามารถเข้าถึงได้ง่ายขึ้นและสะดวกพร้อมใช้งาน และทำการอนุญาตให้ใช้สิทธิในงานอันมีลิขสิทธิ์ได้ทั่วถึง ดังนั้น บทบาทพื้นฐานสำคัญขององค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ ได้แก่ การอนุญาตให้ใช้สิทธิที่องค์กรบริหารจัดการ การตรวจดูแลการใช้งาน เพื่อที่จะบังคับให้เป็นไปตามเงื่อนไขของการอนุญาต และการจัดเก็บและจัดสรรค่าตอบแทนที่จะต้องจ่ายให้แก่เจ้าของลิขสิทธิ์ซึ่งเป็นผลมาจากการอนุญาต และการจัดเก็บและจัดสรรค่าตอบแทนที่จะต้องจ่ายให้แก่เจ้าของลิขสิทธิ์ซึ่งมาจากการอนุญาตให้ใช้สิทธิ³³ สำหรับหน้าที่ในการอนุญาตให้ใช้สิทธิยังประกอบไปด้วยการเจรจาต่อรองอัตราค่าตอบแทนที่เหมาะสมแก่ผู้ใช้งาน ซึ่งเมื่อตกลงกันแล้ว องค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ต้องรับประกันว่า ผู้ใช้จะสามารถเข้าถึงงานสะสมของผู้อนุญาตได้โดยทันทีทันใด โดยองค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์จะต้องควบคุมต้นทุนการดำเนินการที่เกิดขึ้นโดยผู้ใช้และเจ้าของลิขสิทธิ์ และจะต้องจัดการให้ตรงกับความต้องการของผู้ทรงสิทธิและผู้ใช้ไม่ว่าธุรกิจใด อาจกล่าวอย่างสรุปได้ว่าบทบาทขององค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์เป็นการทำให้ง่ายขึ้นสำหรับกระบวนการบริหารจัดการสิทธิในนามของสมาชิกผ่านองค์กร ผ่านการอนุญาตให้ใช้สิทธิแบบเบ็ดเสร็จในที่เดียวด้วยการใช้ต้นทุนอย่างมีประสิทธิภาพ

ในระบบการบริหารการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ ผู้ทรงสิทธิซึ่งได้อนุญาตให้องค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์หนึ่งองค์กรหรือมากกว่าบริหารสิทธิในนามของผู้ทรงสิทธิ สิทธิของผู้ทรงสิทธิอาจถูกโอนให้กับองค์กรซึ่งทำหน้าที่เป็นตัวแทนในฐานะผู้อนุญาตสมาชิกขององค์กร โดยทั่วไปแล้ว องค์กรจะมีการอนุญาต

³³ The International Confederation of Societies of Authors and Composers (CISAC), **The role of collective management organization** [Online], 3 June 2019. Available from <https://www.cisac.org/about/cisac-overview>.

แบบ Blanket Licensing ให้กับผู้ใช้โดเมนเป็นการอนุญาตให้ผู้ใช้ได้ใช้งานที่ได้รับอนุญาต ซึ่งเป็นงานที่อยู่ในองค์กรในแต่ละประเทศ³⁴

เมื่อได้ทำการอนุญาตให้ใช้สิทธิแล้ว ตามปกติการใช้งานอันมีลิขสิทธิ์ต้องมีการจ่ายค่าธรรมเนียม ซึ่งค่าธรรมเนียมนี้อาจอยู่ในรูปแบบของค่าลิขสิทธิ์หรือค่าตอบแทนในรูปแบบอื่น ซึ่งจะถูกกำหนดขึ้นระหว่างผู้ใช้และผู้เป็นเจ้าของผลงาน โดยนโยบายแบบนี้ควรมีองค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์เป็นตัวกลาง เพื่อให้เกิดความโปร่งใส และยุติธรรม

2.3.2 ประเภทของงานอันมีลิขสิทธิ์ที่มีการจัดเก็บ

ประเภทของงานอันมีลิขสิทธิ์ที่มีการบริหารจัดการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ แบ่งออกได้ตาม พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2565 ได้แก่ งานดนตรีกรรม งานนาฏกรรม งานสิ่งพิมพ์ และสิทธิข้างเคียง โดยงานอันมีลิขสิทธิ์แต่ละประเภท ก็ควรจะมีการเก็บค่าลิขสิทธิ์ที่แตกต่างกัน แต่ควรอยู่ภายใต้ขอบเขตของกฎหมายเพื่อมิให้เป็นภาระเอาเปรียบผู้ใช้ผลงานอันมีลิขสิทธิ์ ที่มากเกินไปจนเกินควร โดยควรมีการตรากฎหมายเพื่อให้อยู่ในขอบเขตของประเภทงานที่ได้รับ ความคุ้มครองว่าควร กำหนดอัตราที่มากน้อยเพียงใด ซึ่งจะพูดถึงในกรณีของการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ที่มีอันดับมากเป็นต้น

1) งานดนตรีกรรม หมายถึง งานเกี่ยวกับเพลงที่แต่งขึ้นเพื่อ บรรเลงหรือขับร้องจะมี ทำนองและคำร้องหรือมีทำนองอย่างเดียวและให้หมายความรวมถึงโน้ตเพลงที่ได้แยกและเรียบเรียง เสียงประสานแล้ว

สำหรับงานลิขสิทธิ์ประเภทดนตรีกรรมนั้น พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2565 ให้นิยามงานดนตรี กรรมไว้ในมาตรา 4 ซึ่งแยกงานดนตรีกรรมออกจากงานวรรณกรรมไว้อย่าง ชัดเจน ดังนั้น เนื้อร้องเพียงอย่างเดียวจึงไม่ใช่งานดนตรีกรรม เพราะไม่มีทำนองประกอบ แต่อาจได้รับการ คุ้มครองในฐานะงานประเภทวรรณกรรม ในส่วนของงานโสตทัศนวัสดุและงานสิ่งบันทึกเสียงนั้น พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2565 มาตรา 4 ให้นิยามไว้ว่า “โสตทัศนวัสดุ” หมายถึง “งานอันประกอบด้วยลำดับภาพโดยบันทึกลงใน วัสดุไม่ว่าจะมีลักษณะอย่างใดที่สามารถนำกลับมา เล่นซ้ำได้อีกโดยใช้เครื่องมือสำหรับการใช้วัสดุนั้นและให้หมายความรวมถึงเสียงประกอบงานนั้นด้วย” และ “สิ่งบันทึกเสียง” หมายถึง “งานอัน ประกอบด้วยลำดับของเสียงดนตรีเสียงการแสดง หรือเสียง อื่นใด โดยบันทึกลงในวัสดุไม่ว่าจะมี ลักษณะใด ๆ อันสามารถที่จะนำมาเล่นซ้ำได้อีกโดยใช้เครื่องมือที่ จำเป็นสำหรับการใช้วัสดุนั้น แต่ทั้งนี้มิให้หมายความรวมถึงเสียงประกอบภาพยนตร์ หรือเสียง ประกอบโสตทัศนวัสดุอย่างอื่น”

³⁴ Ibid, 7.

ฉะนั้นจะเห็นได้ว่ากฎหมายลิขสิทธิ์ได้แยกการคุ้มครองงานลิขสิทธิ์ประเภท โสตทัศนวัสดุออกจากงานสิ่งบันทึกเสียงอย่างชัดเจน แต่หากเป็นดนตรีกรรมที่บันทึกในสิ่งบันทึกเสียง และมี คำร้องเท่านั้นโดยไม่มีภาพวิดีโอประกอบ ก็ถือว่าเป็นงานสิ่งบันทึกเสียงและงานดนตรีกรรม ลิขสิทธิ์ในงานดนตรีกรรมนั้นประกอบด้วยลิขสิทธิ์ในงานประพันธ์คำร้อง งานประพันธ์ทำนองและ งานเรียบเรียงเสียงประสาน ซึ่งอาจสร้างสรรค์โดยบุคคลเดียวกัน หรือหลาย บุคคลก็ได้และหากมีการ นำงานเพลงมาดัดแปลงบันทึกเป็นคาราโอเกะก็จะมีงานโสตทัศนวัสดุ หรือสิ่งบันทึกเสียงอันเป็นงาน ลิขสิทธิ์ของผู้จัดทำเมื่อมีการนำเพลงคาราโอเกะไปใช้บริการหรือเผยแพร่ต่อสาธารณชนจึงเป็นการ เผยแพร่งานทั้ง 2 ประเภทในขณะเดียวกัน

สิทธิในการนำออกแสดง ได้แก่ สิทธิในการนำออกแสดงการแสดงหรือการเล่นในที่ สาธารณะ (Right of Public Performance) และสิทธิในการแพร่เสียงแพร่ภาพ (Right of Communication to the Public)³⁵ การบริหารสิทธิการนำออกแสดงงานดนตรีกรรม วิธีที่สะดวก ที่สุดในการติดต่อเพื่อขอรับผลงานนั้นมาใช้คือการ ติดต่อทางเจ้าของหรือผู้บริหารสิทธิผ่านองค์กร จัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ การบริหารการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ในการนำออกแสดงเหมาะสมกับเจ้าของงาน ลิขสิทธิ์ การบริหารจัดการเก็บค่าลิขสิทธิ์ในการนำออกแสดงเหมาะสมกับเจ้าของงานลิขสิทธิ์ไม่ว่าจะ เป็นผู้ประพันธ์หรือผู้โฆษณาในทุกแนวเพลง

โดยในขอบเขตของการให้อนุญาตจะครอบคลุมเมื่อมีการนำงานออกแสดง ทาง โทรทัศน์ วิทยุ และอาจจะรวมถึงทางออนไลน์ โทรศัพท์เคลื่อนที่ งานคอนเสิร์ต งานเทศกาล โรงแรม บาร์ ร้านค้า ภัตตาคาร สำนักงาน โรงงาน สถานศึกษา โรงเรียน มหาวิทยาลัย ศูนย์กีฬา งานการกุศล หรือการแสดง โดยสิ่งบันทึกเสียง ล้วนแล้วแต่เกิดจากการให้อนุญาตโดยองค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์

การอนุญาตใช้สิทธิในการนำออกแสดงงานดนตรีกรรม โดยทั่วไปจะเป็นการอนุญาต แบบ Blanket License ซึ่งเป็นการให้โอกาสผู้ใช้งานได้ใช้งานดนตรีกรรมในงานสะสม (Repertoire) ขององค์กร ในงานที่เป็นของสมาชิกขององค์กรในประเทศและต่างประเทศที่องค์กรมีข้อตกลงร่วมกัน (Reciprocal Representation Agreement)

2) งานนาฏกรรม (Dramatic Works) หมายถึง งานสร้างสรรค์ประเภทหนึ่งที่ได้รับ ความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2565 คืองานที่เกี่ยวกับการรำ การเต้น การทำท่า หรือการแสดงที่ประกอบขึ้นเป็นเรื่องราว และหมายความรวมถึงการแสดงโดยวิธีการใบ้ (Pantomimes) ³⁶

³⁵ Olsson, T. K., & Lowe, N., **General aspects of collective management**, 20.

³⁶ Ibid, 6.

โดยการวิวัฒนาการของงานนาฏศิลป์ ย่อมมีการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา เช่นเดียวกับงานศิลปะประเภทอื่น โดยหากยกตัวอย่างเพื่อให้เกิดความเข้าใจโดยง่าย ครูจะต่อท่ารำให้แก่ลูกศิษย์ แล้วลูกศิษย์รำตาม แต่โดยระหว่างนั้นอาจเกิดเป็นท่ารำขึ้นมาใหม่ที่ลูกศิษย์ที่คิดค้น หรือต่อยอดจากเดิมที่ครูสอนนั้นก็ยังถือได้ว่ายังได้รับการคุ้มครองตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์อยู่

ในการสร้างสรรค์งานนาฏกรรมจะมีผู้สร้างสรรค์ที่หลากหลายเช่น ผู้เขียนบทละคร (Dramatist) ผู้เขียนบท (Script Writer) ผู้กำกับละคร นักออกแบบท่าเต้น ผู้แสดงบนเวที นักแสดง นักร้อง ผู้เขียนบทละครเพลง รวมไปถึงผู้ทรงสิทธิในงานดนตรีกรรม ซึ่งผู้สร้างสรรค์เหล่านี้ล้วนแต่มีความเกี่ยวพันกัน โดยการบริหารการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ในงานนาฏกรรม ซึ่งมีเจ้าของลิขสิทธิ์จากงานสร้างสรรค์หลายประเภท ก็ต้องมีการอนุญาตเช่นงานอื่นๆ เพื่อให้ได้รับค่าตอบแทนจากการสร้างสรรค์ท่าทางดังกล่าว

โดยองค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ในงานนาฏกรรมนั้น มีขึ้นครั้งแรกที่ประเทศฝรั่งเศส ในปี ค.ศ. 1777 มีชื่อว่า The Socie'te'des Auteurs et Compositeurs Dramatiques (SACD) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการเคารพสิทธิของผู้สร้างสรรค์ทั้งสิทธิทางเศรษฐกิจและสิทธิในทางศีลธรรมในการนำไปใช้ในโรงละคร การมีองค์กรจัดเก็บดังกล่าวจะทำให้ผู้สร้างสรรค์ผลงานนาฏกรรมมีอำนาจต่อรองในการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ที่มากขึ้น เพราะการแสดงท่าทางต่าง ๆ นั้น ย่อมเป็นการยากที่ผู้สร้างสรรค์จะสามารถทราบได้ว่า มีผู้กระทำความผิดต่อผลงานของตน

3) งานสิ่งพิมพ์ หมายถึง หนังสือ นิตยสาร และวารสารอื่น ๆ หนังสือพิมพ์ รายงานต่าง ๆ โดยแบ่งผู้ทรงสิทธิในงานสิ่งพิมพ์ได้ ดังนี้

3.1) ผู้ประพันธ์งานนิพนธ์ เช่น นักเขียนหนังสือ ผู้เขียนข่าว

3.2) สำนักพิมพ์ (Publisher) ผู้ดำเนินการผลิต จัดพิมพ์ และจัดจำหน่ายงานผู้สร้างสรรค์งานและสำนักพิมพ์คือผู้ทรงสิทธิตามกฎหมาย

3.3) ผู้สร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ (Visual Creator) และช่างภาพ (Photographer) รวมถึงผู้สร้างสรรค์ผลงานทัศนศิลป์อื่น

สิทธิที่มีการบริหารการจัดเก็บโดยองค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ในงานวรรณกรรมได้แก่ สิทธิการทำซ้ำ (Reproduction Right) หรือสิทธิการทำซ้ำ สิทธิการนำออกแสดงในที่สาธารณะ (Public Performance Right) และสิทธิการเผยแพร่ต่อสาธารณะชน (Broadcasting Right) ที่มีความเกี่ยวข้องกับงาน ที่สามารถให้องค์กรบริหารจัดเก็บได้เช่นกัน

การจัดตั้งองค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ในการทำซ้ำเป็นกลไกที่สำคัญในการสนับสนุนการให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์ตามกฎหมายประเทศนั้นระบบการดำเนินการบริหารสิทธิการทำสำเนาสามารถแยกประเภทเป็น 3 ประเภทหลัก คือ

1) การอนุญาตให้ใช้สิทธิร่วมโดยสมัครใจ (Voluntary Collective Licensing) เป็นการอนุญาตให้ใช้สิทธิโดยองค์กรบริหารจัดการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ในการทำซ้ำ ซึ่งทำหน้าที่ในนามของผู้ทรงสิทธิโดยผู้ใช้งานสามารถใช้งานลิขสิทธิ์ต่าง ๆ ที่อยู่ในการสะสมขององค์กร

2) การอนุญาตให้ใช้สิทธิร่วมตามกฎหมาย (Collective Licensing with Legislative Support) เป็นการอนุญาตให้ใช้สิทธิที่ได้รับการสนับสนุนจากกฎหมาย การอนุญาตให้ใช้สิทธิประเภทนี้จะเกิดขึ้นในบางประเทศที่ไม่มีองค์กรจัดเก็บที่เป็นตัวแทนของผู้ทรงสิทธิ

3) การอนุญาตให้ใช้สิทธิร่วมโดยไม่สมัครใจ (Non-voluntary Collective Management) เช่น การอนุญาตเชิงบังคับ เป็นการอนุญาตให้ใช้สิทธิในการคัดลอกงานได้ตามกฎหมาย โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้ทรงสิทธิ และกฎหมายจะกำหนดสิทธิได้รับค่าตอบแทน (Right to Remuneration) ให้แก่ผู้ทรงสิทธิ ทั้งนี้การจัดเก็บค่าตอบแทนจะดำเนินการโดยองค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ในการทำซ้ำ

อย่างไรก็ตาม องค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์จะใช้ระบบการดำเนินการประเภทใด ขึ้นอยู่กับโครงสร้างของประเทศนั้น รวมไปถึงจนถึงกฎหมาย การเมือง เศรษฐกิจ และสภาพของสังคม

2.4 ทฤษฎีการให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์

1) ทฤษฎีสติธรรมตามธรรมชาติ (Natural Right Theory) เหตุผลประการหนึ่งที่รัฐให้ความคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา ก็เพื่อเป็นการรับรองสิทธิตามธรรมชาติของผู้สร้างสรรค์ผลงานทางปัญญา เมื่อบุคคลใดได้สร้างสรรค์งาน ขึ้นมา ผลผลิตทางความคิดดังกล่าวก็จะตกเป็นทรัพย์สินของบุคคลนั้น การที่บุคคลใดนำเอาความคิดของผู้สร้างสรรค์ ไปแสวงหาประโยชน์โดยไม่มีอำนาจ จึงถือว่าเป็นการกระทำละเมิดอย่างร้ายแรงเทียบได้กับการไปลักทรัพย์ของผู้อื่น³⁷

2) ทฤษฎีการให้รางวัล (Reward Theory) สิทธิทางกฎหมายยังเปรียบเสมือนรางวัลที่รัฐได้ให้แก่ผู้สร้างสรรค์ ผลงานทางปัญญา เพื่อตอบแทนในการที่บุคคลดังกล่าวได้คิดค้นผลงานทางปัญญา ที่มีคุณค่าขึ้น ผู้สร้างสรรค์จะได้รับความคุ้มครองจากกฎหมายก็ต่อเมื่อผลงานของเขาเป็นประโยชน์ต่อสังคมและสังคมจะได้รับผลประโยชน์ตอบแทนอย่างคุ้มค่าต่อการให้ความคุ้มครองนั้น เปรียบเสมือนเป็นหลักต่างตอบแทนซึ่งกันและกัน หรือที่เรียกว่าระบบ แลกเปลี่ยน (Quid Pro Quo) ระหว่างรัฐกับผู้สร้างสรรค์ การได้รับความคุ้มครองจากการให้สิทธิผูกขาดตามกฎหมายจะ เป็นเครื่องมือในการจูงใจ และทำให้ผู้สร้างสรรค์งานเกิดความเชื่อมั่นว่าค่าใช้จ่ายและระยะเวลาที่สูญเสียไปในการ

³⁷ ไซยยศ เหมะรัชตะ, คำอธิบายกฎหมายลิขสิทธิ์, พิมพ์ครั้งที่ 4 (กรุงเทพฯ: นิติธรรม, 2550).

วิจัยและพัฒนาจะได้รับการชดเชยกลับคืนมาในรูปแบบของสิทธิเด็ดขาดที่จะนำเอาผลงานไปแสวงหาประโยชน์ในทาง พาณิชย์แต่ผู้เดียวในช่วงระยะเวลาหนึ่ง³⁸

3) ทฤษฎีการเป็นเครื่องจูงใจ (Incentive to Invent Theory) ทฤษฎีนี้เชื่อว่าการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา จะเป็นการส่งเสริมให้เกิดการคิดค้นและพัฒนาเทคโนโลยีใหม่ ๆ และก่อให้เกิดการสร้างสรรคผลงานที่มีคุณค่าขึ้น ว่ากันว่ามาตรการทางกฎหมายที่ให้สิทธิแต่เพียงผู้เดียวในการนำเอาผลงานทางปัญญาไปใช้ประโยชน์เชิงพาณิชย์นั้นมีความสำคัญต่อกระบวนการวิจัยและพัฒนาเป็นอย่างมาก เนื่องจากการวิจัย และพัฒนาการสร้างสรรคผลงานทาง ปัญญาส่วนใหญ่มักต้องอาศัยการลงทุนจำนวนมาก การให้ความคุ้มครองอย่างเหมาะสมจะทำให้เจ้าของผลงานเกิดความเชื่อมั่นว่าค่าใช้จ่ายและระยะเวลาที่สูญเสียไปเพื่อการดังกล่าวจะได้รับการชดเชยกับคืนมาในรูปแบบของสิทธิผูกขาดตามกฎหมาย อันจะเป็นเครื่องจูงใจให้บุคคลลงทุนลงแรงทำการวิจัยและพัฒนาหรือสร้างสรรคงานใหม่ที่เป็น ประโยชน์ต่อสังคม³⁹

4) ทฤษฎีทางเศรษฐกิจ (Economic Theory) เป็นแนวความคิดของหลักเศรษฐศาสตร์ที่มุ่งเน้นการให้ผลประโยชน์กับสังคมเป็นหลักสำคัญสูงสุด ดังนั้นในการให้ความคุ้มครองสิทธิพิเศษแก่ผู้สร้างสรรคจึงมีการกำหนดขอบเขตและเงื่อนไขต่าง ๆ ขึ้น โดยยึดหลักความสมดุลระหว่างการให้ความคุ้มครองสิทธิของผู้สร้างสรรคและประโยชน์ที่สังคมจะได้รับ ทั้งนี้ การให้ความคุ้มครองดังกล่าวจะมีน้ำหนักแก่ประโยชน์สังคมมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ระบบการปกครองหรือภายใต้ นโยบายของรัฐบาลแต่ละประเทศ อันเป็นปัจจัย โดยรวมที่เป็นตัวที่เป็นตัวแปรในการให้น้ำหนักการกำหนดขอบเขตความคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา

2.5 รูปแบบของการใช้กฎหมายในการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์

ในการบริหารการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ จำเป็นที่จะต้องมีกฎหมายมาปรับใช้เพื่อรับรองถึงการดำเนินกระบวนการที่เหมาะสม กับองค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ เนื่องจากในทางทฤษฎี ผู้ทรงสิทธิสามารถเลือกได้ว่า จะบริหารสิทธิด้วยตนเองหรือมอบหมายให้องค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์เป็นตัวแทนในการดำเนินการบริหารสิทธินั้น ซึ่งในทางปฏิบัติกลับไม่มีทางเลือกให้กับผู้ทรงสิทธิ ดังกล่าวตามแบบปฏิบัติของการบริหารการจัดเก็บนั้น

³⁸ เรืองเดียวกัน.

³⁹ จักรกฤษณ์ ควรพจน์, กฎหมายระหว่างประเทศ ว่าด้วย ลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร และเครื่องหมายการค้า, พิมพ์ครั้งที่ 6 (กรุงเทพฯ: นิติธรรม, 2559).

โดยทั่วไปผู้ทรงสิทธิไม่ได้มีทางเลือกที่มากนักเพราะในทางปฏิบัติไม่สามารถที่จะกระทำหรือมีความสามารถที่มากพอในการ ดูแลผลงาน จึงต้องมอบหมายให้บริษัทที่จัดเก็บค่าลิขสิทธิ์เข้ามาบริหารจัดการสิทธิของตน ซึ่งจากสภาพดังกล่าวทำให้องค์กรจัดเก็บมีสภาพที่ผูกขาด

สำหรับมาตรการทางกฎหมายที่จะสามารถใช้บังคับในการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์นั้น ดังเช่นที่กล่าวไปในตอนแรกนั้นทางกฎหมายของไทยยังไม่มี มาตรการหรือมาตราใด ที่ออกมารองรับในการจัดเก็บนี้ แต่ในบางประเทศมีการบัญญัติกฎหมายในเรื่องเงื่อนไขการจัดตั้งและการดำเนินการขององค์กรการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ เช่น ในประเทศเยอรมัน ในปี ค.ศ. 1965 การมีบทบัญญัติที่มีรายละเอียดเฉพาะเจาะจงเกี่ยวกับการบริหารการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์โดยทำให้เป็นเรื่องทั่วไป ซึ่งทุกคนสามารถเข้าถึงได้ ทำให้เป็นกฎหมายภายในประเทศ เช่น กฎหมาย ค.ศ. 1985 (The Law of July 3, 1985) ของประเทศฝรั่งเศส กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา ค.ศ. 1987 (The Law on Intellectual Property of 11 November 1987) ของประเทศสเปน

สำหรับบทบัญญัติที่เกี่ยวกับการบริหารการจัดเก็บ โดยทั่วไปแล้วเป็นการกำหนดเงื่อนไขในการจัดตั้งองค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ให้ต้องได้รับอนุมัติจากหน่วยงานที่มีอำนาจโดยกระทรวง หรือหน่วยงาน

โดยการเลือกรูปแบบของกฎหมายที่จะมีอำนาจในการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ สามารถจำแนกได้เป็น 2 รูปแบบ

1) การใช้กฎหมายทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์มาใช้บังคับในประเทศที่ไม่มีกฎหมายเกี่ยวกับการบริหารการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์เป็นการเฉพาะ การบริหารการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์จะอยู่ในบังคับของกฎหมายทั่วไป เช่น กฎหมายบริษัท กฎหมายป้องกันการผูกขาด หรือกฎหมายแข่งขันทางการค้า

2) การใช้บังคับโดยกฎหมายเฉพาะ ในหลายประเทศได้มีการบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับการบริหารจัดการเก็บค่าลิขสิทธิ์เป็นการเฉพาะโดยมีลักษณะเป็นกฎหมายที่แยกออกมาเป็นอีกฉบับหนึ่งเพื่อให้สะดวก และบริหารได้ง่ายต่อการดูแลผู้ผลิต

บทบัญญัติกฎหมายลิขสิทธิ์ของหลาย ๆ ประเทศนั้นได้ให้ความคุ้มครองผลงานอันมีลิขสิทธิ์ดังต่อไปนี้

1) ระบบลิขสิทธิ์ของผู้ประพันธ์หรือระบบภาคพื้นยุโรป (The Droit d'Auteur of Continental European System) เป็นระบบที่เน้นเหตุผลความชอบธรรมตามธรรมชาติของผู้สร้างสรรค์งาน ซึ่งพิจารณาได้ว่าเป็นสิทธิเฉพาะตัวของผู้สร้างสรรค์ผลงาน โดยเกิดขึ้นจากสติปัญญาของผู้สร้างสรรค์เอง และถึงแม้ว่าจะเป็นเรื่องทรัพย์สิน อันก่อให้เกิดผลทางเศรษฐกิจก็ตาม งานนั้นก็ยังคงเป็นทรัพย์สินทางปัญญา (Intellectual Property) ซึ่งทรัพย์สินในลักษณะนี้มีความสัมพันธ์ใน

ทางปัญญาและจิตใจหรือบุคลิกภาพของผู้สร้างสรรค์ รวมอยู่ด้วย ซึ่งเรียกว่ากรรมสิทธิ (Moral Right) อันเป็นสิ่งเฉพาะที่ไม่อาจถูกตัดทอน บิดเบือนหรือทำให้เสียหาย ชื่อเสียง ดังนั้นการคุ้มครองของระบบลิขสิทธิ์ตามระบบนี้จึงเน้นตัวของผู้สร้างสรรค์เป็นหลัก ระบบนี้จึงปรากฏชัดในระบบกฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศฝรั่งเศส

ในระบบสิทธิของผู้ประพันธ์นี้ตามประวัติศาสตร์เกิดขึ้นจากการปฏิวัติในฝรั่งเศส กฎหมายฝรั่งเศสจึงเป็นระบบที่เน้นในเรื่องนี้ส่วนประเทศอื่น ๆ เช่น อิตาลี ออสเตรเลีย เยอรมัน สเปน โปรตุเกสต่างรับเอาแนวความคิดจากสิทธิของผู้ประพันธ์ในระดับที่แตกต่างกันออกไป⁴⁰

2) ระบบแองโกลแซกซอนหรือระบบสิทธิในการทำซ้ำสำเนา (The Anglo Saxon or Copyright System) เป็นระบบที่แตกต่างไปจากระบบสิทธิของผู้ประพันธ์เพราะเป็นระบบที่มุ่งหมายต่อสิทธิที่จะประกันมิให้เกิดการคัดลอก หรือทำสำเนา (Copy) ต่อวัตถุที่เป็นตัวตน กล่าวคือ มุ่งหมายคุ้มครองเจ้าของลิขสิทธิ์จากการทำซ้ำของบุคคลอื่นอันถือได้ว่าเป็น ระบบแนวความคิดในทางนิเสธ (Negative) ซึ่งผู้สร้างสรรค์งานหรือเจ้าของลิขสิทธิ์มีสิทธิในการห้ามมิให้บุคคลอื่นมากระทำซ้ำซึ่งอันมีลิขสิทธิ์ของตนที่ได้ก่อขึ้นมาเป็นรูปร่าง จึงเป็นการเน้นที่ตัว วัตถุที่เป็นที่รองรับแห่งสิทธิ

แนวความคิดเกี่ยวกับระบบนี้เกิดขึ้นในประเทศอังกฤษตามกฎหมาย Statute of Queen Anne ปี ค.ศ. 1709 ซึ่งกฎหมายฉบับนี้ออกมาเพื่อคุ้มครองการลงทุนของผู้ขายหนังสือที่ทำหน้าที่อย่างผู้พิมพ์โฆษณา โดยมีเหตุผลทางเศรษฐกิจเป็นเหตุผลหลักและกฎหมายลิขสิทธิ์ในระบบนี้ไม่ประสบความสำเร็จในการที่จะขยายความผิดดังกล่าวนี้จากศตวรรษที่ 18 มาจนถึงยุคศตวรรษที่ 20 อันเป็นยุคของเทคโนโลยีสมัยใหม่

3) ระบบสังคมนิยม (Socialist System) ประเทศสหภาพโซเวียตใช้หลักกฎหมายระบบนี้โดยตั้งอยู่บนทฤษฎีสังคมนิยม ซึ่งเน้นถึงความสำคัญในทางสังคมของผู้ประพันธ์หรือผู้สร้างสรรค์งาน โดยอ้างว่าผู้ประพันธ์หรือผู้สร้างสรรค์งานเป็นตัวแทนและเป็นผู้แสดงออกซึ่งความคิดและชีวิตของสังคมนิยมระบบลิขสิทธิ์ถือว่าเป็นเครื่องมือในการจัดกระบวนการทางวัฒนธรรม เพราะว่า ผลประโยชน์ของสังคมมีความสำคัญที่สุด และไม่ว่ากรณีใด ๆ ผลประโยชน์ของสังคมจะอยู่เหนือ ผลประโยชน์ของผู้สร้างสรรค์งานและเมื่อใดที่ผลประโยชน์ของเอกชนขัดกับผลประโยชน์ของสังคม ต้องถือประโยชน์ของสังคมสำคัญกว่า ดังนั้นสิทธิในเชิงเศรษฐกิจของผู้สร้างสรรค์งานหรือเจ้าของลิขสิทธิ์จะมีอยู่น้อยกว่าในระบบของกลุ่มประเทศตะวันตก เพราะการจัดพิมพ์หนังสือ หรือการนำเอางานสร้างสรรค์ออกโฆษณาทางสื่อสารมวลชนงานสร้างสรรค์เหล่านั้นจะต้องอยู่ในความควบคุมของรัฐหรือองค์กรของรัฐเป็นผู้ดำเนินการ ผู้สร้างสรรค์จะไม่ได้รับค่าตอบแทนจากการสร้างสรรค์งานดังกล่าว แต่ถ้าเป็นการโฆษณาต่อประชาชนในลักษณะรูปแบบอื่น เช่น การแสดง ใน

⁴⁰ วันชัย รักศิริวรกุล, การบริหารการจัดเก็บค่าตอบแทนลิขสิทธิ์ในการทำงานวรรณกรรม, 8.

โรงละครผู้สร้างสรรค์งานอาจจะได้รับค่าตอบแทนตามความเหมาะสม อย่างไรก็ตามระบบลิขสิทธิ์ระบบนี้ยังกำหนดให้ธรรมสิทธิหรือสิทธิทางจิตใจในงานสร้างสรรค์นั้น ๆ เช่น สิทธิของผู้สร้างสรรค์งานที่จะห้ามมิให้บุคคลอื่นทำให้งานของเขาเสื่อมเสียคุณภาพ สำหรับประเทศที่ใช้ระบบลิขสิทธิ์นี้คือประเทศสังคมนิยมอื่น ๆ แต่ในยุโรปตะวันออก มีลักษณะผสมระหว่างกฎหมายของสหภาพโซเวียตกับกฎหมายระบบภาคพื้นยุโรป⁴¹

4) ระบบกฎหมายของประเทศกำลังพัฒนา (The System of The Developing Countries) ระบบกฎหมายของประเทศกำลังพัฒนาถูกจำกัดให้อยู่ในอีกระบบหนึ่ง เหตุผลเนื่องจากระบบกฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลายได้รับอิทธิพลจากอนุสัญญากรุงเบอร์ลินและอนุสัญญาลิขสิทธิ์สากล (U.C.C.) แต่อย่างไรก็ตามประเทศกำลังพัฒนาส่วนใหญ่มักเป็นประเทศที่เคยตกเป็นเมืองขึ้นหรืออาณานิคมของประเทศอังกฤษและฝรั่งเศสมาก่อน ฉะนั้นจึงเป็นผลให้ประเทศทั้งหลายที่เป็นเมืองขึ้นมักมีกฎหมายในรูปแบบลักษณะเช่นเดียวกับกฎหมายเมืองแม่ เช่น ในประเทศอินเดีย กฎหมายลิขสิทธิ์ปี ค.ศ. 1957 จะเป็นลักษณะอย่างเดียวกับประเทศ อังกฤษ หรือประเทศในกลุ่มประเทศสหรัฐอเมริกาได้กฎหมายลิขสิทธิ์จะเหมือนกับประเทศฝรั่งเศสหรือ ระบบภาคพื้นยุโรป เป็นต้น

---

⁴¹ เรื่องเดียวกัน, 11.

บทที่ 3

หลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการบริหารการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ในแต่ละประเทศ

3.1 การบริหารการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ในต่างประเทศ

การบริหารการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์นั้นถือได้ว่าเป็นการให้ความคุ้มครองแก่ผลงานอันมีลิขสิทธิ์ โดยในปัจจุบันเป็นยุคดิจิทัลบุคคลทั่วไปย่อมไม่มีอำนาจที่เพียงพอในการดูแลผลงานอันมีลิขสิทธิ์ของตนได้โดยเพียงลำพังจึงจำเป็นต้องมีองค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์เพื่อกำกับควบคุมและดูแล ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการให้ความคุ้มครองสิทธิอย่างเท่าเทียมและสุจริต

ในต่างประเทศได้นำระบบการบริหารการจัดเก็บมาใช้โดยได้จัดตั้งองค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ขึ้นเพื่อเป็นตัวแทนของเจ้าของลิขสิทธิ์ ที่จะให้อนุญาตนางงานอันมีลิขสิทธิ์ไปใช้และจัดเก็บค่าตอบแทน เพื่อให้เจ้าของลิขสิทธิ์ได้รับค่าตอบแทน ซึ่งการบริหารการจัดเก็บโดยองค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์นั้นเป็นการดำเนินงาน ที่อยู่ภายใต้กฎหมายที่ใช้บังคับในการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ของแต่ละประเทศ

3.1.1 กฎหมายของประเทศอังกฤษ

ประเทศอังกฤษเป็นประเทศที่ได้ให้ความสำคัญมากกับเรื่องของการคุ้มครองผลงานสร้างสรรค์ โดยกฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศอังกฤษมีการแก้ไขหลายครั้ง เพื่อให้ทันยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไปในทางพัฒนาที่รวดเร็วมากยิ่งขึ้น อีกทั้งจะต้องสอดคล้องกับบทบัญญัติของข้อตกลงระหว่างประเทศต่าง ๆ อีกทั้งยังมีอิทธิพลต่อกฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศอื่น ๆ และในส่วนของการบริหารการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์โดยองค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ประเทศอังกฤษมีองค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ที่เป็นตัวแทนในการบริหารสิทธิ ของเจ้าของและจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์จากผู้ใช้งาน

3.1.1.1 กฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศอังกฤษ

ประเทศอังกฤษได้ให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์แก่ผู้สร้างสรรค์งานอันมีลิขสิทธิ์มาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1833 ซึ่งกฎหมายฉบับนี้มีชื่อว่า กฎหมายลิขสิทธิ์ ค.ศ. 1833 (Dramatic Copyright Act of 1833) และได้มีการแก้ไขเพื่อให้ได้รับการรับรองหรือคุ้มครอง ในงานประเภทต่างๆตามความทันสมัยของเทคโนโลยี ในปี ค.ศ. 1909 รัฐบาลอังกฤษได้แต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อพิจารณาอนุสัญญาเบอร์นฉบับแก้ไข ประเทศอังกฤษจึงได้ออกกฎหมายลิขสิทธิ์ ค.ศ. 1911 (Imperial Copyright Act 1911) ซึ่งเป็นกฎหมายที่บัญญัติขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับลักษณะของลิขสิทธิ์สมัยใหม่ตามบทบัญญัติของอนุสัญญากรุงเบิร์น ค.ศ. 1908 กฎหมายฉบับนี้มีผลให้ลิขสิทธิ์และสิทธิสมัยใหม่ตามบทบัญญัติดังกล่าวมีความมั่นคงขึ้นและมีสารสำคัญให้การได้มาของสิทธิในลิขสิทธิ์เกิดขึ้นทันที เมื่อมีการสร้างสรรค์

สำหรับการให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์แก่เจ้าของลิขสิทธิ์ ตามกฎหมายลิขสิทธิ์ ค.ศ. 1988 มาตรา 16 กำหนดให้เจ้าของงานอันมีลิขสิทธิ์ย่อมมีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวที่จะกระทำการใด ๆ ของงานของตนได้ตามที่กฎหมายกำหนดไว้ (Restricted Act) ดังนี้¹

- 1) การทำซ้ำ
- 2) เผยแพร่ผลงานที่ได้ทำซ้ำออกสู่สาธารณชน²
- 3) ให้เช่า หรือให้ยืมผลงานแก่สาธารณชน³
- 4) แสดง หรือจัดให้มีซึ่งผลงานที่ในสาธารณะ
- 5) จัดให้มีการติดต่อสื่อสารใด ๆ ระหว่างผลงานและสาธารณชน
- 6) สร้างดัดแปลง หรือกระทำการใด ๆ ตามลักษณะที่กล่าวมาข้างต้นในลักษณะที่เป็นการดัดแปลงแก่ผลงาน⁴

หากมีผู้ใดกระทำตามกรณี 1-6 ข้างต้นอันเป็นการกระทำที่ถูกจำกัดไว้เป็นสิทธิแต่เพียงผู้เดียวของเจ้าของผลงานอันมีลิขสิทธิ์โดยไม่ได้รับอนุญาต ผู้นั้นอาจมีความผิดฐานละเมิดลิขสิทธิ์ ลิขิตตามกฎหมายลิขสิทธิ์ดังกล่าว เป็นสิทธิแต่เพียงผู้เดียวของเจ้าของลิขสิทธิ์ ซึ่งหมายความว่า มีเพียงเจ้าของลิขสิทธิ์เท่านั้นที่จะสามารถใช้สิทธิดังกล่าวได้ หรือเจ้าของลิขสิทธิ์อาจอนุญาตให้บุคคลที่สามารถใช้สิทธินั้นได้ หรือมอบอำนาจให้องค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์เป็นผู้อนุญาตแทนเจ้าของลิขสิทธิ์ ซึ่งการให้อนุญาตนั้นต้องเป็นไปในนามของเจ้าของลิขสิทธิ์ และผู้ที่นำผลงานอันมีลิขสิทธิ์ไปใช้ก็สมควรจะต้องจ่ายค่าตอบแทนที่เหมาะสมให้กับเจ้าของลิขสิทธิ์

กฎหมายลิขสิทธิ์ ค.ศ. 1988 ได้เปิดโอกาสให้มีการรวมตัวกันเพื่อจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ ในส่วนของการอนุญาตให้ใช้สิทธิ (Copyright Licensing) ได้กำหนดนิยามขององค์กรที่ให้อนุญาต และแนวทางในการอนุญาต (licensing Body and Licensing Schemes) กล่าวคือ มาตรา 116(2) ได้ให้ความหมายขององค์กรที่ให้อนุญาต (Licensing Body) หมายความว่า สมาคมหรือองค์กรอื่น ๆ ที่มีวัตถุประสงค์หลักในการเจรจาเพื่ออนุญาตในการนำเอาผลงานลิขสิทธิ์ไปใช้ในนามของตัวแทนเจ้าของลิขสิทธิ์ ซึ่งการอนุญาตนั้นเป็นการอนุญาตที่ครอบคลุมงานที่มีผู้สร้างสรรค์มากกว่า 1 คนหรือองค์กรใด ๆ ก็ตามที่เป็นองค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์

¹ Bently, L., & Cornish, W. R., **International copyright law and practice**, Volume 2 (United Kingdom: Matthew Bender Elite Products, 2005), 14.

² Section 18 of the Copyright, Designs and patents Act 1988.

³ Section 18A of the Copyright, Designs and patents Act 1988.

⁴ Section 21 of the Copyright, Designs and patents Act 1988.

ตามคำนิยามของกฎหมายลิขสิทธิ์ Collective Management of Copyright (EU Directive) Regulations 2016 หรือที่รู้จักกันในชื่อทางการว่า “CRM Regulations” มีความหมายถึงองค์กรที่ให้อนุญาตในการใช้สิทธิเกี่ยวกับผลงานของผู้เป็นเจ้าของผลงานอันมีลิขสิทธิ์ ซึ่งกฎหมายไม่ได้ระบุว่าเป็นการอนุญาตสำหรับงานลิขสิทธิ์ประเภทใด โดยระบุแต่เพียงว่าหากมีการรวมตัวกันของเจ้าของลิขสิทธิ์ก็มีอำนาจที่จะสามารถจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ตามกฎหมายลิขสิทธิ์ ค.ศ. 1988 ได้

3.1.1.2 กฎหมายที่ใช้บังคับในการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์

สำหรับกฎหมายที่ใช้บังคับในการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ นอกจากบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องตามกฎหมายลิขสิทธิ์แล้ว ประเทศอังกฤษไม่มีกฎหมายเกี่ยวกับการบริหารการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์เป็นการเฉพาะ ทำให้การดำเนินการบริหารจัดการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์อยู่ในบังคับของกฎหมายทั่วไป เช่น กฎหมายบริษัท หรือการแข่งขันทางการค้า โดยองค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ที่มีลักษณะเป็นไปตามนิยามที่กฎหมายลิขสิทธิ์ได้กำหนดไว้ว่าจะรองรับสถานะทางนิติบุคคล และกฎหมายลิขสิทธิ์ได้กำหนดให้มีคณะกรรมการในการกำกับดูแลและกลไกในการระงับข้อพิพาทจากการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ โดยต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามเกณฑ์ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการบัญญัติกฎหมายของรัฐสมาชิกสหภาพยุโรปที่เกี่ยวข้องกับองค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์

3.1.1.3 การบริหารการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์

ประเทศอังกฤษไม่ได้มีกฎหมายบังคับในการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ องค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์เป็นการจัดตั้งโดยอาศัยพื้นฐานของการให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์ ซึ่งตามกฎหมายลิขสิทธิ์มีบทบัญญัตินิยามขององค์กรที่ให้อนุญาต (Licensing Body) รับรองสถานะขององค์กรตามกฎหมายโดยองค์กรจัดเก็บของประเทศอังกฤษจะอยู่ในรูปแบบบริษัทตามกฎหมายบริษัท เช่นเดียวกับประเทศไทย

การบริหารการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ขึ้นอยู่กับข้อบังคับของแต่ละบริษัท (Code of Conduct) โดยเจ้าของลิขสิทธิ์จะโอนสิทธิในงานของตนให้แก่องค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ เพื่อดำเนินการบริหารการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ ซึ่งการกำหนดอัตราค่าลิขสิทธิ์เป็นการเจรจาตกลงกันระหว่างองค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์กับผู้ใช้งาน โดยพิจารณาถึงลักษณะการใช้งานของธุรกิจแต่ละประเภท และการจัดสรรค่าลิขสิทธิ์ให้แก่สมาชิกจะเป็นไปตามข้อบังคับที่องค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ที่บริษัทแต่ละแห่งจะกำหนดกันเอง⁵

⁵ สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, *บันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญร่างพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์*, (กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง, 2550).

สำหรับภาครัฐ ภาครัฐไม่มีบทบาทในการกำกับดูแลการบริหารการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์โดยตรง การดำเนินงานขององค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์จะอยู่ภายใต้กฎหมายทั่วไป คือ กฎหมายบริษัทและกฎหมายป้องกันการผูกขาด ซึ่งมีคณะกรรมการป้องกันการผูกขาดกำกับดูแลการประกอบธุรกิจของเอกชนไม่ให้เกิดการผูกขาดขึ้น และองค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ต้องอยู่ภายใต้การกำกับดูแลดังกล่าวด้วย อย่างไรก็ตามการที่ภาครัฐเข้ามามีบทบาทเกี่ยวกับการบริหารการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ในแง่ของการจัดให้มีกลไกระงับข้อพิพาทเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ คือคณะกรรมการชี้ขาดลิขสิทธิ์ อยู่ภายใต้หน่วยงานลิขสิทธิ์ (Copyright Directorate) ในสำนักสิทธิบัตรแห่งสหราชอาณาจักร (The UK Patent Office)⁶

คณะกรรมการชี้ขาดลิขสิทธิ์จึงมีอำนาจควบคุมในส่วนขององค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ ดังนี้

1) แนวทางในการอนุญาต (Licensing Schemes) คือ แนวทางที่จัดโดยองค์กรที่ให้อนุญาตหนึ่งองค์กรหรือหลายองค์กร ซึ่งเป็นการจัดประเภทของกรณีต่าง ๆ ที่องค์กรดังกล่าวเตรียมที่จะให้การอนุญาต และเก็บค่าธรรมเนียม ข้อกำหนดและเงื่อนไขต่าง ๆ โดยขึ้นอยู่กับ การให้อนุญาตสำหรับงานประเภทนั้น ๆ⁷

2) การอนุญาต (Licenses) คือ การอนุญาตโดยองค์กรที่ให้อนุญาตเอง เพื่อให้มีการนำออกแสดงในสถานที่สาธารณะที่อยู่ในการควบคุมการอนุญาต และมีแนวทางในการอนุญาตที่ให้โดยเจ้าของลิขสิทธิ์ในงานวรรณกรรม นาฏกรรม ดนตรีกรรม ศิลปกรรม และภาพยนตร์ ซึ่งงานนั้นมี ผู้สร้างสรรค์มากกว่า 1 คน⁸

3) องค์กรที่ให้อนุญาต (Licensing Bodies) คือสมาคมหรือองค์กรอื่นใดที่มีวัตถุประสงค์ในการตกลงเจรจาหรือให้อนุญาต ซึ่งรวมถึงการอนุญาตในงานของผู้สร้างสรรค์ที่มีมากกว่า 1 คน และองค์กรที่ให้อนุญาตจะไม่มี การอนุญาต และไม่มีแนวทางในการอนุญาตสำหรับ สิทธิข้างเคียงและการเช่า (The New Rental Right)

3.1.1.4 องค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ของประเทศอังกฤษ

องค์กรจัดเก็บลิขสิทธิ์ของประเทศอังกฤษเป็นการจัดตั้งโดยอาศัยบทบัญญัติของกฎหมายลิขสิทธิ์ในการใช้บังคับกฎหมายขององค์กร โดยหนึ่งองค์กรไม่ได้บังคับว่าต้องดำเนินการโดยไม่แสวงหาผลกำไร หรือมุ่งเน้นแสวงหาผลกำไร แต่โดยส่วนใหญ่องค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ในประเทศอังกฤษจัดตั้งขึ้นในรูปแบบบริษัทเอกชนจำกัด (Private Company, Limited by Guarantee) ซึ่ง

⁶ เรืองเดียวกัน.

⁷ Section 116(1), (3) of the Copyright, Designs and Patents Act 1988.

⁸ Section 117(1), (9) of the Copyright, Designs and Patents Act 1988.

เป็นลักษณะขององค์กรที่ไม่แสวงหาผลกำไร ปัจจุบันประเทศอังกฤษมีองค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์อยู่หลายองค์กรในหลายประเภทของงานอันมีลิขสิทธิ์ แต่องค์กรหลักมีอยู่เพียงไม่กี่องค์กรเท่านั้น โดยเป็นการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ตามประเภทของงานอันมีลิขสิทธิ์และสิทธิในงานอย่างชัดเจน โดยประกอบด้วยองค์กรดังต่อไปนี้

1) องค์กร PRS for Music

องค์กร PRS for Music เป็นองค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ในงานดนตรีกรรมของประเทศอังกฤษ ภายใต้องค์กร PRS for Music (The performing Right Society) ประกอบไปด้วยองค์กร MCPS (Mechanical Copyright Protection Society) โดยเป็นเสมือนศูนย์กลางในการบริหารจัดการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์งานดนตรีกรรมที่รวมองค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ทั้งสองไว้ด้วยกันแต่เดิม คือ องค์กร The MCPS-PRS Alliance

ประเทศอังกฤษมีการจัดตั้งองค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ในงานดนตรีกรรมครั้งแรกเมื่อปี ค.ศ. 1914 คือองค์กร Performing Right Society ซึ่งเป็นองค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ในงานดนตรีกรรมหลักเพียงองค์กรเดียวในประเทศอังกฤษที่บริหารจัดการจัดเก็บค่าตอบแทนในการนำงานดนตรีกรรมออกแสดง โดยมีลักษณะดำเนินงานโดยมิได้มุ่งหวังกำไร

องค์กร PRS ทำหน้าที่เป็นตัวแทนในการบริหารสิทธิในการนำออกแสดง (Performing Rights) ให้กับสมาชิกเมื่อมีกระทำต่องานดนตรีกรรม ได้แก่ การนำงานออกแสดงทางในที่สาธารณะ ไม่ว่าจะเป็นการแสดงสดหรือจากสิ่งบันทึก การแพร่เสียงแพร่ภาพ (Broadcast) ผ่านทางโทรทัศน์หรือวิทยุ และเมื่อมีการดาวน์โหลด (Download) การสตรีมมิ่ง (Streaming) นอกจากองค์กร PRS จะได้บริหารจัดการเก็บค่าตอบแทนให้กับสมาชิกขององค์กรเองแล้ว ยังได้ทำข้อตกลงร่วมกับองค์กรที่คล้ายคลึงกันในประเทศเกือบ 50 องค์กรเพื่อให้สมาชิกได้มีข้อตกลงร่วมกันกับองค์กรในการบริหารสิทธิการนำออกแสดงในที่สาธารณะ

องค์กร PRS จะออกใบอนุญาตในรูปแบบของสัญญา (Form of Contracts) ซึ่งจัดทำต่อปีจนกว่าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะบอกเลิกสัญญา โดยออกให้แก่ผู้ใช้ดนตรีซึ่งต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดของสัญญาและจ่ายค่าตอบแทนตามมาตรฐาน (Standard Royalty) ที่กำหนด โดยการออกใบอนุญาต Blanket Licensing เป็นการอนุญาตให้มีการนำงานดนตรีกรรมขึ้นใดก็ได้ในจำนวนที่มีอยู่ในการควบคุมขององค์กร PRS เองหรือองค์กรที่มีการตกลงร่วมกันในต่างประเทศเพื่อนำออกแสดงในที่สาธารณะ ค่าตอบแทนที่ต้องจ่ายตามสัญญาการอนุญาตนี้อาจเปลี่ยนแปลงได้ตามต้องการของลักษณะการนำงานดนตรีกรรมไปใช้ในแต่ละสถานที่ ซึ่งสัญญาดังกล่าวมิได้บังคับให้งานดนตรีทั้งหมดหรือส่วนใดส่วนหนึ่งขององค์กรออกแสดง แต่การที่นำงานดนตรีกรรมขึ้นใดออกแสดงจะเป็นไปตามความต้องการของผู้ได้รับอนุญาต ซึ่งในทางปฏิบัติเป็นไปได้ที่องค์กร PRS จะสามารถ

ควบคุมการดูแลการนำออกแสดงได้ทุกครั้ง ดังนั้นหากมีการลดการใช้งานด้านดนตรี링 ผู้ใช้จะต้องแจ้งองค์กรให้ทราบล่วงหน้า เพื่อตกลงเกี่ยวกับค่าตอบแทน

เนื่องจากการอนุญาตกระทำในรูปของสัญญา (The License is a Contract) ดังนั้นการจ่ายค่าตอบแทนจึงเป็นข้อผูกพันที่สามารถบังคับตามกฎหมาย ในกรณีที่ผู้ใช้ดนตรีไม่ชำระหนี้ตามสัญญาหลังจากที่มีการทางตามเงื่อนไขแล้ว องค์กรจะฟ้องร้องต่อศาล ซึ่งเป็นการเรียกร้องค่าเสียหาย

การอนุญาตขององค์กร PRS ครอบคลุมทั้งการแสดงสด และการแสดงเชิงกล เช่น ตู้อุปกรณ์ เครื่องรับวิทยุ เครื่องรับโทรทัศน์ เครื่องเล่นวิดีโอ แผ่นเสียง เครื่องเล่นเทป และอื่นๆ ซึ่งการอนุญาตนี้ให้ใช้สำหรับการนำงานดนตรีกรรมออกแสดงในสถานที่หลายประเภท เช่น โรงภาพยนตร์สโมสร สถานที่แสดงคอนเสิร์ต โรงแรม บาร์ ภัตตาคาร

ในการจัดเก็บค่าตอบแทน องค์กร PRS จะต้องมีการคำนวณค่าตอบแทน โดยอาศัยข้อมูลจากแหล่งข้อมูลในการใช้งานดนตรีกรรม โดยที่มาของค่าตอบแทนจะมาจาก “ค่าตอบแทนการแพร่เสียงแพร่ภาพ” หมายถึงค่าตอบแทนที่ได้รับจากสถานีแพร่เสียงแพร่ภาพ และค่าตอบแทนจากงานดนตรีกรรมทั่วไป

สำหรับค่าตอบแทนที่องค์กร PRS ได้รับจากองค์กรที่มีข้อตกลงร่วมกัน ในต่างประเทศ โดยทั่วไปจะแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ การแพร่เสียงแพร่ภาพ การใช้ทั่วไป

สำหรับแหล่งข้อมูลในงานดนตรีกรรม องค์กรจะได้รับรายละเอียดการใช้งานดนตรีกรรมจากผู้ใช้นิติกรรมจากผู้ใช้นิติที่องค์กร PRS ได้ให้อนุญาตซึ่งแบ่งเป็น 2 กรณี

กรณีแรก การแพร่เสียงแพร่ภาพทางสถานีวิทยุโทรทัศน์ โดยทั่วไปสถานีวิทยุโทรทัศน์ในอังกฤษจะจ่ายค่าตอบแทนการนำงานดนตรีกรรมออกแพร่เสียงแพร่ภาพอย่างครบถ้วน ยกเว้นในกรณีสถานีวิทยุท้องถิ่นที่สามารถจ่ายค่าตอบแทนเพียงบางส่วน เฉพาะที่มีการบันทึกเสียงเพื่อการค้าหรือสำหรับการแพร่เสียงทางวิทยุในกรณีการแสดง “สด” จากห้องส่ง

องค์กร PRS จะนำวิธีการสุ่มตัวอย่าง (Random Sample Basic) มาใช้ในการควบคุมรายการแพร่เสียงแพร่ภาพทางสถานีวิทยุโทรทัศน์ และตรวจสอบผลการควบคุมกับค่าตอบแทนที่สถานีมอบให้

กรณีสอง การนำออกแสดงในสถานที่ต่าง ๆ การนำงานดนตรีกรรมออกแสดงในสถานที่ต่าง ๆ ทั่วประเทศอังกฤษ เป็นการยากที่จะได้รับค่าตอบแทนจากการใช้งานดนตรีกรรมดังกล่าวทั้งหมด หรือหากมีการจัดเก็บค่าตอบแทนทุกครั้งก็นำไปใช้จะเสียค่าใช้จ่ายในการดำเนินการสูง ซึ่งไม่คุ้มกับค่าตอบแทน ดังนั้น PRS จึงใช้วิธีการอ้างอิงหรือเปรียบเทียบข้อมูล ดังนี้

กรณีการนำดนตรีกรรมออกแสดง “สด” องค์กรจะได้รับข้อมูลโดยวิธีการอ้างอิงจาก “บันทึกของรายการวิทยุ”

กรณีการนำงานดนตรีกรรมออกแสดงโดยใช้สิ่งบันทึกเสียง เช่น เครื่องเล่นแผ่นเสียง เครื่องเล่นเทป ตู้เพลง เครื่องรับวิทยุ โทรทัศน์ เครื่องเล่นดนตรีประกอบ

กรณีการนำงานดนตรีกรรมที่ได้บันทึกในฟิล์มภาพยนตร์ออกแสดงการนำฟิล์มภาพยนตร์ออกฉายในโรงภาพยนตร์แต่ละแห่ง องค์กรจะได้รับข้อมูลจากการขายตัวและบัตรที่ได้จัดจำหน่าย

เมื่อองค์กรได้รับข้อมูลจากการใช้งานดนตรีกรรมดังกล่าวข้างต้นแล้วจะนำข้อมูลเหล่านั้นมาวิเคราะห์ เพื่อจำแนกงานดนตรีกรรมที่นำไปแพร่เสียงแพร่ภาพหรือนำออกแสดงในที่สาธารณะ ทั้งงานดนตรีกรรมที่เป็น สมาชิก PRS และองค์กรที่มีความสัมพันธ์กันกับ PRS ในผลประโยชน์ร่วมกันของผู้ประพันธ์เพลงหรือโฆษณาโดย PRS จะวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสุ่มตัวอย่าง เช่น รายได้ (Revenue) และ คะแนน (Point) ขึ้นอยู่กับประเภทของการนำออกแสดง

การประเมินและการจ่ายค่าตอบแทนการใช้งานดนตรีกรรมในกรณีที่เป็นธุรกิจที่มีกิจการในเครือ และผู้ใช้ดนตรีประเภทอื่น ๆ จะต้องจ่ายค่าตอบแทนตามการคำนวณการใช้งานดนตรีกรรม ซึ่งผู้ใช้ดนตรีมีภาระผูกพันตามสัญญาการอนุญาตที่จะต้องแจ้งให้ PRS ทราบในทุกปี ในรายละเอียดเกี่ยวกับสถานที่ที่นำงานดนตรีกรรมออกแสดง ลักษณะและการแสดงบ่อยครั้งของงานดนตรีนั้นเพื่อนำมากำหนดค่าตอบแทน การกระทำเช่นนี้อาจเป็นภาระแก่ผู้ใช้ดนตรี และ PRS แต่ในขณะเดียวกันก็เป็นความช่วยเหลือในการประเมินค่าตอบแทนได้อย่างถูกต้องซึ่งจะเป็นประโยชน์แก่ทั้งสองฝ่าย

อัตราค่าตอบแทนส่วนใหญ่ได้กำหนดขึ้นโดยการเจรจาตกลงระหว่างองค์กร PRS กับองค์กรต่าง ๆ ที่เป็นตัวแทนของผู้ใช้ดนตรีประเภทต่าง ๆ ในกรณีที่ไม่สามารถตกลงกันได้ ผู้ใช้ดนตรีอาจใช้สิทธิตามกฎหมายโดยการนำเรื่องอัตราค่าตอบแทนเสนอต่อ Performing Right Tribunal ภายใต้ Copyright Act 1956 เพื่อตัดสินชี้ขาดข้อขัดแย้งระหว่าง “องค์กรที่ให้อนุญาต” คือองค์กร PRS และผู้ขออนุญาต

ต่อมา ค.ศ. 1988 ได้มีการบังคับใช้ Copyright Act 1988 หน้าที่นี้จึงอยู่ในความรับผิดชอบของคณะกรรมการชี้ขาดลิขสิทธิ์

อัตราการตอบแทนส่วนใหญ่ จะปรับและอ้างอิงเปรียบเทียบกับ การเปลี่ยนแปลงตามค่าเงินที่เพิ่มมากขึ้นหรือลดลงในค่าครองชีพของแต่ละประเทศ ผู้ใช้ดนตรีที่ได้รับอนุญาตเฉพาะการใช้เพลงประกอบ และเป็นเจ้าของสถานที่ซึ่งมีการแสดงประจำปี จะต้องจ่ายค่าตอบแทนพื้นฐานประจำปี โดยที่ไม่เสียค่าปรับ หรือตามจำนวนผู้ที่เข้ามาฟัง เพื่อที่จะสามารถกำหนดค่าตอบแทนที่ถูกต้องและเป็นธรรมแก่ทั้ง 2 ฝ่าย

2) องค์กร CLA (Copyright Licensing Agency)

องค์กร Copyright Licensing Agency Ltd. หรือ องค์กร CLA ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี ค.ศ. 1983 โดยผู้ประพันธ์หรือผู้สร้างสรรค์ (authors) และสำนักพิมพ์ องค์กร CLA เป็น

องค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ในการทำซ้ำงานวรรณกรรมของอังกฤษที่จัดตั้งขึ้นโดยมิได้มุ่งค้าหากำไร มีรูปแบบเป็นบริษัทเอกชนโดยการรับประกัน ทำหน้าที่ดูแลประโยชน์ที่เกี่ยวกับลิขสิทธิ์ให้แก่สมาชิก

หน้าที่หลักขององค์กร CLA ได้แก่ การให้อนุญาตแก่ผู้ใช้เพื่อการทำซ้ำ การจัดเก็บเงินค่าลิขสิทธิ์กรณีที่มีการทำซ้ำงานของสมาชิก การจัดสรรเงินค่าลิขสิทธิ์ให้แก่ผู้สร้างสรรค์และสำนักพิมพ์ (ALCS, PLS) การส่งเสริมสนับสนุนเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองตามกฎหมายลิขสิทธิ์ นอกจากนี้ ก็มีหน้าที่ในการดำเนินการตามกฎหมายหากมีการละเมิดลิขสิทธิ์ของเจ้าของลิขสิทธิ์

สำหรับการบริหารจัดการเก็บค่าลิขสิทธิ์ขององค์กร CLA นั้นจะอยู่ภายใต้การดำเนินงานของผู้ก่อตั้ง คือ สมาคม ALCS และสมาคม PLS ซึ่งทั้งสองสมาคมมีสถานะเป็นสมาชิกขององค์กร CLA การบริหารงานขององค์กร CLA จะเหมือนกับ PRO และบริษัททั่ว ๆ ไป มีคณะทำงานที่ประกอบด้วยคณะกรรมการบริหารทั้งหมด 11 คนโดยรายละเอียดของการอนุญาตแต่ละประเภทแยกออกได้ดังนี้

1) การอนุญาตสำหรับองค์กรธุรกิจ (Business) องค์กร CLA จะให้อนุญาตแก่องค์กรธุรกิจในการทำซ้ำ งานวรรณกรรมประเภท หนังสือ วารสาร (Journal) นิตยสาร (Periodicals) โดยผู้ใช้ (User) จะต้องเสียค่าธรรมเนียมรายปี อัตราค่าธรรมเนียมรายปีจะมีความแตกต่างกันออกไปตามของประเภทธุรกิจ โดยคิดคำนวณตามจำนวนลูกจ้างของแต่ละองค์กร องค์กร CLA จะกำหนดอัตราค่าตอบแทนแยกตามประเภท มีการจัดแบ่งหมวดหมู่องค์กรออกตามการดำเนินธุรกิจขององค์กรแต่ละประเภท และจะมีการกำหนดว่าแต่ละองค์กรสามารถทำซ้ำงานแต่ละประเภทได้แบบใด

2) การอนุญาตให้ทำซ้ำแก่หน่วยงานของรัฐบาล องค์กร CLA ได้ตระหนักถึงความจำเป็นในการทำซ้ำงานที่รัฐบาลก็จะต้องปฏิบัติตามกฎหมาย จึงได้กำหนดให้มีการอนุญาตเพื่อการทำซ้ำแก่หน่วยงานของรัฐบาล

2.1) หน่วยงานรัฐบาลกลาง (Central Government) เมื่อได้รับอนุญาตก็จะมีสิทธิทำซ้ำงานที่ได้รับอนุญาต สำหรับการคิดคำนวณค่าตอบแทน องค์กร CLA จะใช้วิธีการสำรวจจำนวนงานที่มีการทำซ้ำ แล้วจึงนำข้อมูลที่ได้มาคิดคำนวณตามประเภทของงาน

2.2) Public Bodies เป็นการอนุญาตที่ใช้กันอย่างมาตรฐาน โดยคิดค่าตอบแทนตามจำนวน

2.3) การอนุญาตให้ทำซ้ำสำหรับสถาบันการศึกษาระดับสูง ในการอนุญาตประเภทนี้ องค์กร CLA จะอนุญาตให้กับมหาวิทยาลัยโดยเจ้าหน้าที่ รวมไปถึงจนถึงนิสิตนักศึกษาของมหาวิทยาลัย และได้รับการอนุญาตในการทำซ้ำได้ ซึ่งประเทศต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนได้มีข้อตกลงในการให้ความร่วมมือจัดเก็บค่าตอบแทนลิขสิทธิ์กับองค์กร CLA แต่ทั้งนี้ก็มีได้หมายความว่าเจ้าหน้าที่หรือนิสิตนักศึกษาของสถาบันนั้นจะทำซ้ำงานอันมีลิขสิทธิ์โดยไม่มีข้อจำกัดได้

3) สมาคม ALCS (Author's Licensing and Collecting Society)

สมาคม ALCS ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี ค.ศ. 1977 จากการรณรงค์ของสมาคม Writers' Action Group (WAG) เพื่อให้นักเขียนได้รับค่าตอบแทนสำหรับการให้ยืมงานของตน ALCS มีวัตถุประสงค์หลักในการรณรงค์ให้มีการจัดเก็บค่าตอบแทนที่สมเหตุสมผลและการจัดเก็บค่าตอบแทนกรณีที่งานของสมาชิกรู้สึกถูกเอาไปทำซ้ำ ตลอดจนจัดสรรเงินค่าตอบแทนดังกล่าวให้แก่สมาชิกตามจำนวนที่ถูกต้อง ซึ่งสมาคม ALCS มีอำนาจในการบริหารการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์จากการทำซ้ำงานวรรณกรรม ภายใต้ความร่วมมือตามข้อตกลงระหว่างประเทศผ่านทาง IFRRO

4) สมาคม PLS (Publishers Licensing Society)

สมาคม PLS จัดตั้งขึ้นในรูปแบบของบริษัทโดยการรับประกันว่าไม่หวังผลกำไร (Non-for-Profit Company Limited by Guarantee) ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี ค.ศ. 1981 อยู่ภายใต้การดูแลของ สมาคม Association of Learned and Professional Society Publishers สมาคม Independent Publishers Guild สมาคม Professional Publishers Association และสมาคม Publishers Association โดยคณะกรรมการของ PLS จะมาจากการแต่งตั้งของสมาคมเหล่านี้ เพื่อให้มีการผูกขาดเกิดขึ้นและมีหน้าที่เพื่อบริหารจัดการเก็บค่าลิขสิทธิ์และดำเนินงาน

ในการบริหารจัดการเก็บค่าลิขสิทธิ์ สมาคม PLS จะมอบอำนาจให้องค์กร CLA และองค์กร NLA Media Access เป็นตัวแทนในการอนุญาตให้ใช้สิทธิและจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ โดยที่สมาคม PLS จะเป็นผู้จัดสรรค่าลิขสิทธิ์ที่ได้รับจากองค์กร CLA และองค์กร NLA Media Access

5) องค์กร DACS (Design and Artists Copyright Society)

องค์กร DACS ก่อตั้งขึ้นในปี ค.ศ. 1984 เป็นองค์กรบริหารสิทธิของศิลปินที่ไม่หวังผลกำไร อยู่ในรูปแบบบริษัทเอกชนโดยการรับประกัน เกิดจากการรวมตัวของศิลปินงานทัศนศิลป์เนื่องจากต้องการให้มีการเปลี่ยนแปลงในด้านการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ เพื่อให้ศิลปินได้รับค่าตอบแทนที่เป็นธรรม

ในการอนุญาตให้ใช้สิทธิขององค์กร DACS มีบริบทที่กว้างขวาง ประกอบด้วย สิ่งพิมพ์ โปรแกรมแพร่เสียงแพร่ภาพ ภาพยนตร์พิพิธภัณฑสถาน โดยองค์กรเป็นผู้จัดการใน ทุกส่วนตั้งแต่การกำหนดเงื่อนไข ค่าธรรมเนียม ตลอดจนการจัดทำและลงนามสัญญาอนุญาตให้ใช้สิทธิ สมาชิกซึ่งเข้าทำข้อตกลงการเป็นสมาชิก (Membership Agreement and Term Sheet) ภายใต้ข้อตกลงของสมาชิก สมาชิกไม่จำเป็นต้องโอนสิทธิในงานใช้ลิขสิทธิ์ให้แก่องค์กร เพียงแค่ทำสัญญาให้ใช้สิทธิในกรณีที่องค์กรจะมีอำนาจในการอนุญาตให้ใช้สิทธิแก่บุคคลที่สามได้

3.1.2 ลักษณะองค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ประเทศสหรัฐอเมริกา

ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1978 Copyright Clearance Center (CCC) ได้มีการดำเนินการเป็น ศูนย์กลางระหว่างผู้สร้างสรรค์หรือเจ้าของลิขสิทธิ์เพื่อให้มีสถานที่ในการขออนุญาตและจ่ายเงิน ค่าตอบแทนลิขสิทธิ์โดยทาง CCC ได้มีการกำหนดรูปแบบของการให้อนุญาตและการบริหารจัดการเก็บ ค่าตอบแทนลิขสิทธิ์ เพื่อความสะดวกในการติดต่อ เช่น บริษัท ห้องสมุด ร้านหนังสือ ร้านถ่ายเอกสาร วิทยาลัย⁹ และการจ่ายเงินค่าตอบแทนลิขสิทธิ์ดังต่อไปนี้¹⁰

1) Annual Authorisations Service (AAS)

AAS นั้นจะเป็นบริการให้อนุญาตการทำซ้ำแก่องค์กรขนาดใหญ่ที่ ซึ่ง AAS นั้นเป็นกลไกหนึ่ง ที่จะทำให้เกิดความสะดวกและง่ายต่อการขออนุญาต และปฏิบัติตามกฎหมายลิขสิทธิ์ซึ่งผู้ที่มีความ ประสงค์จะขอใช้งานลิขสิทธิ์ตามบริการในรูปแบบนี้ จะต้องจ่ายเงินค่าตอบแทนเป็นรายปีโดยคิด คำนวณจากสถิติผลรวมของค่าตอบแทนลิขสิทธิ์ที่เจ้าของลิขสิทธิ์ แจกไว้และรวมถึงข้อมูลที่ได้รับจาก การสำรวจสถิติของการถ่ายสำเนา (Photocopying) ของพนักงานของบริษัทหรือองค์กรที่เข้าทำ สัญญาอนุญาตกับ AAS ซึ่งมีบริษัทหรือองค์กรมากกว่า 1,000 องค์กร ที่ขออนุญาตเพื่อการทำซ้ำกับ CCC อาทิเช่น บริษัททางด้านการบัญชีธุรกิจการบิน ธุรกิจธนาคาร ธุรกิจทางด้านเคมีธุรกิจ คอมพิวเตอร์กระทรวงกลาโหมของสหรัฐอเมริกา ธุรกิจทางด้านอิเล็กทรอนิกส์องค์การเชื้อเพลิง ธุรกิจ เกี่ยวกับสุขอนามัย ธุรกิจการประสภภัย ธุรกิจทางด้านกฎหมาย เกสซ์กรรม ธุรกิจโทรคมนาคม ฯลฯ

การอนุญาตที่ AAS จะให้อนุญาตนั้นจะครอบคลุมถึงงานวรรณกรรมประเภทต่าง ๆ อาทิเช่น จากหนังสือ ตำรา หนังสือพิมพ์นิตยสาร จดหมายแจ้งข่าว (Newsletters) สำนักพิมพ์ทั้งในและ ต่างประเทศกว่า 8500 แห่ง CCC โดย AAS จะทำบัญชีชื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ที่อยู่ในความดูแลของ CCC และ AAS พร้อมทั้งอัตราค่าตอบแทนลิขสิทธิ์ของสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ เพื่อให้ ผู้รับอนุญาต (Licensee) ได้ทราบว่าจะตนจะขอทำซ้ำหรือถ่ายทำสำเนานั้นอยู่ในความดูแลและ ได้รับการ ค้ำครองภายใต้การอนุญาตข้างต้นหรือไม่หากผู้ได้รับอนุญาตไปทำซ้ำกับงานที่มีได้อยู่ใน ความดูแล ของ CCC ผู้ได้รับอนุญาตก็ต้องสืบหาว่าเจ้าของงานที่ตนจะทำซ้ำนั้นคือใครและทำการ อนุญาต หากกระทำไปโดยมิได้รับอนุญาตก็จะมีผลความผิดฐานละเมิดลิขสิทธิ์ซึ่งเป็นไปตามบทบัญญัติแห่ง กฎหมาย

⁹ สุรพล คงลาภ, การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาในสหรัฐอเมริกา [Online], 2 มีนาคม 2554. แหล่งที่มา <http://www.library.coj.go.th/indexarticle2.php?ldmain=4&&No=5>.

¹⁰ วันชัย รักร์สิริวิรุณกุล, การบริหารการจัดเก็บค่าตอบแทนลิขสิทธิ์ในการทำซ้ำงานวรรณกรรม (วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทบริหารธุรกิจ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540), 121.

ดังนั้น AAS ซึ่งเป็นหนึ่งในบริการของ CCC จึงเป็นกลไกกลางที่อำนวยความสะดวกแก่ผู้ที่มีความประสงค์จะขออนุญาตใช้งานลิขสิทธิ์ได้มีข้อมูลในการติดต่อ ไม่ต้องเสียเวลาและค่าใช้จ่ายในการสืบค้นหาเจ้าของลิขสิทธิ์แต่ละคนในการทำซ้ำหรือถ่ายสำเนาแต่ละครั้ง เมื่อผู้ที่มีความประสงค์จะขออนุญาต ใช้งานโดยการทำซ้ำได้ทำสัญญากับทาง AAS ผู้ได้รับอนุญาตก็จะมีสิทธิที่จะถ่ายสำเนาที่อยู่ในความดูแลของ CCC ได้ โดยไม่จำกัดจำนวน แต่มีเงื่อนไขว่างานที่เกิดจากการทำสำเนาดังกล่าวจะต้องนำไปใช้ภายในองค์กรของ ผู้ที่ได้รับอนุญาตเท่านั้น แต่ไม่ครอบคลุมถึงการนำเอาสำเนางานดังกล่าวไปใช้นอกหน่วยงาน ซึ่งการทำสำเนางานดังกล่าว ก็ไม่มีความจำเป็นที่จะต้องมีการจดจำนวนที่มีการ ทำซ้ำด้วย สัญญาอนุญาตที่ ทำกับ AAS (AAS License) จะให้การคุ้มครองมิให้ผู้ได้รับอนุญาต (Licensee) ถูกฟ้องร้องในข้อหาละเมิดลิขสิทธิ์จากเจ้าของลิขสิทธิ์¹¹

2) Academic Permission Service (APS)

APS หนึ่งในบริการของ CCC ได้ถูกจัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นศูนย์กลางในการดำเนินการเกี่ยวกับการให้อনุญาต (Permissions) และการจัดเก็บค่าตอบแทนลิขสิทธิ์เมื่อมีการผลิตเอกสารรายวิชาเกี่ยวกับการศึกษา (Course packs) โดย APS จะทำการอนุญาตให้นำเอางานลิขสิทธิ์ที่ผู้ขอมีความประสงค์จะนำเอาไปทำซ้ำนำเอางานลิขสิทธิ์ไปใช้ได้โดยทันทีซึ่งเป็นการให้อনุญาตไว้ล่วงหน้า (Pre-Authorized) ซึ่งเจ้าของลิขสิทธิ์ให้อานาจกับ CCC ในการตกลงและให้อনุญาตแก่ผู้ที่มีความประสงค์จะขอใช้งานลิขสิทธิ์ของตนเอาไปทำซ้ำ

หลังจากที่เอกสารรายวิชาที่เกี่ยวกับการศึกษาได้ผลิตขึ้น และได้มีการจัดจำหน่ายแล้ว และ CCC ก็จะเป็นผู้จัดเก็บค่าตอบแทนลิขสิทธิ์และจัดสรรเงินค่าตอบแทนดังกล่าวให้กับเจ้าของลิขสิทธิ์ต่อไป และเนื่องจากการผลิตสื่อการสอนนั้นเป็นการผลิตที่มีความจำเป็น ซึ่งในบางครั้งที่จะต้องมีการจัดทำโดยเร่งด่วน การขออนุญาตและการให้อনุญาตในส่วนนี้จึงจะต้องมีความรวดเร็วพอสมควร จากที่ผ่านมาทาง APS สามารถที่จะตอบสนองความต้องการดังกล่าวให้แก่ผู้ที่มีความประสงค์จะขออนุญาตผลิตเอกสารรายวิชาที่เกี่ยวกับการศึกษาหรือผู้ได้รับอนุญาตได้ภายใน ระยะเวลา 48 ชั่วโมง

นอกจากนี้ทาง APS ยังได้มีการสร้างฐานข้อมูลเกี่ยวกับรายละเอียด ตลอดจนข้อมูลที่เกี่ยวกับรายชื่อบทความตลอดจนเอกสารที่เกี่ยวกับการศึกษาของผู้สร้างสรรค์เป็นสมาชิกของ CCC ในรูปของ CD-ROM ที่มีประสิทธิภาพในการจัดเก็บข้อมูลในปริมาณมาก และง่ายต่อการสืบค้นข้อมูล ซึ่งฐานข้อมูลดังกล่าวนี้สามารถให้ข้อมูลของตัวของลิขสิทธิ์ในงานวรรณกรรมประเภทสื่อการเรียนการสอนได้มากกว่า 55,000 เรื่อง

¹¹ เรื่องเดียวกัน, 122-123.

นอกจากนี้ CCC ยังสามารถเป็นศูนย์กลางในการประสานงานติดต่อกับเจ้าของงานอันมีลิขสิทธิ์ที่yakต่อการติดต่อแก่อาจารย์หรือ สำนักพิมพ์ที่มีความประสงค์จะขออนุญาตในการผลิตหรือทำสำเนา ซึ่งงานที่เกี่ยวกับเอกสารทาง การศึกษาโดยผู้ที่มีความประสงค์จะใช้บริการของ CCC ผ่านทาง APS จะต้องจ่ายค่าบริการรายปีให้แก่ CCC เป็นจำนวน US\$105.00 เป็นค่าใช้จ่ายของ CCC ในการอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ที่จะขออนุญาตทางด้านข้อมูลของงานลิขสิทธิ์และการติดต่อประสานงานระหว่างผู้ขออนุญาตใช้งานกับเจ้าของลิขสิทธิ์โดยผู้ที่จะขออนุญาตใช้งานจะต้องลงทะเบียนกับ CCC ซึ่งทาง CCC ได้ทำแบบฟอร์มของการ ลงทะเบียนที่มีความทันสมัยสะดวก รวดเร็วไม่ว่าผู้ที่ประสงค์จะขออนุญาตจะอยู่ที่ใดในโลก

โดยทาง CCC ได้สร้างระบบการขออนุญาตและการลงทะเบียนผ่านทางคอมพิวเตอร์ระบบออนไลน์ (CCC Online) เพียงแต่ผู้ที่ประสงค์จะต้องติดต่อกับ CCC เข้าสู่ระบบ (Access) ออนไลน์ผ่านทางเครือข่าย อินเทอร์เน็ตแล้วกรอกข้อความผ่านทางคอมพิวเตอร์ตามกรอบที่คอมพิวเตอร์กำหนดไว้ให้ตัวอย่าง แบบฟอร์มที่ปรากฏบนหน้าจอคอมพิวเตอร์ข้างใต้

นอกจากนี้ CCC ก็ยังมีสัญญาอนุญาตให้แก่ผู้ขออนุญาตไว้ลงนามให้มีผลผูกพัน ซึ่งในสัญญาก็จะมีเงื่อนไขต่าง ๆ ซึ่งสัญญาดังกล่าวนี้จะทำขึ้นระหว่าง CCC และผู้ที่ใช้ (User) โดยผ่านทาง APS จะอนุญาตให้มีการทำซ้ำงานที่เกี่ยวกับการศึกษาตามที่ สถาบันการศึกษา ร้านขายหนังสือ ตลอดจนศูนย์ถ่ายสำเนาเอกสารได้ร้องขอมา

แต่ก่อนที่ผู้ใช้ (User) จะเข้าทำสัญญาดังกล่าวนี้กับ CCC ทางผู้ขอใช้จะต้องกรอกข้อมูลต่าง ๆ ให้แก่ CCC ตามแบบฟอร์มที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น หลังจากนั้นทาง CCC จะแจ้งให้ผู้ใช้ (User) ได้ทราบว่า การร้องขอได้รับอนุญาตหรือไม่ หรือเคยมีการให้ อนุญาตแล้วก่อนหน้านี้พร้อมทั้งแจ้งอัตราค่าตอบแทนลิขสิทธิ์ (Royalty Fee) ให้แก่ผู้ใช้ได้ทราบ พร้อมทั้งแจ้งข้อจำกัดต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการอนุญาต เช่น ข้อจำกัดในเรื่องจำนวนที่จะให้ถ่ายสำเนาได้

3) Transactional Reporting Service (TRS)

การให้บริการอนุญาตในการทำซ้ำสำหรับหน่วยงาน องค์กร หรือบุคคลที่ไม่เข้าข่ายในการให้บริการของ AAS APS โดย TRS จะเป็นตัวประสานในการขออนุญาตให้มีการทำซ้ำ ซึ่งมีรูปแบบในการดำเนินงานที่เหมือนกับหน่วยบริการอื่นที่มีสัญญาอนุญาต (License Agreement) เป็นเอกสารประกอบการอนุญาต

เมื่อผู้ใช้บริการเข้าทำสัญญากับ TRS ผู้ใช้บริการจะได้รับอำนาจในการทำสำเนางานทันทีจากสื่อสิ่งพิมพ์ ผ่านทาง IFRRO หน้าที่ของ TRS นั้นจะเป็นผู้จัดเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการทำสำเนาไม่ว่าจะเป็นชื่อ งานที่มีการนำเอามาทำสำเนา ชื่อผู้สร้างสรรค์งานเมื่อ CCC ได้รวบรวมข้อมูลต่าง ๆ เหล่านี้จาก ผู้ใช้บริการครบถ้วนแล้วก็จะส่งข้อมูลดังกล่าวให้แก่ CCC เพื่อเป็นข้อมูลในการจัดเก็บค่าตอบแทน และจัดสรรเงินแก่เจ้าของลิขสิทธิ์ต่อไป

โดยที่ผู้ใช้บริการไม่ต้องเสียเวลาในการหาตัวเจ้าของลิขสิทธิ์ตลอดจนไม่ต้องมีการจ่ายเงินค่าตอบแทนให้แก่ เจ้าของลิขสิทธิ์โดยตรงด้วยตนเอง เมื่อผู้ใช้ได้รับอนุญาตจาก CCC ภายใต้การบริการของ TRS แล้ว ผู้ใช้มีสิทธิในการทำซ้ำในสื่อสิ่งพิมพ์ที่ได้รับอนุญาต โดยที่ผู้ใช้จะต้องแจ้งให้ CCC ทราบถึงชื่องานที่มีการนำเอาไปทำซ้ำตลอดจนจำนวนที่มีการ นำเอาไปทำซ้ำเพื่อให้ CCC ได้คำนวณเงินค่าตอบแทนลิขสิทธิ์ แล้วเรียกเก็บจากผู้ใช้งาน (User) และเพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกแก่ผู้ที่ประสงค์จะนำเอางานของบุคคลอื่นไปทำซ้ำ CCC ได้รวบรวม ฐานข้อมูลทางคอมพิวเตอร์ที่เกี่ยวข้องกับงานที่มีการทำซ้ำ นอกจากนี้ก็ยังมีข้อความกำกับการขออนุญาต ก่อนที่จะมีการนำเอาไปทำซ้ำ เพื่อป้องกันมิให้ผู้ใช้งานไปทำซ้ำก่อนได้รับอนุญาตจากเจ้าของ อนุญาตลิขสิทธิ์

ปัจจุบันลักษณะการดำเนินการของ CCC เป็นหัวใจสำคัญของทุกองค์กรและสถาบันการศึกษา คือ การมีข้อมูลจากการสำรวจความพึงพอใจ ผลลัพธ์และบริการที่ เกิดจากนวัตกรรม และการเรียนรู้ โดยมีหน้าที่ช่วยให้การใช้งาน และการแบ่งปันข้อมูลของประชาชนง่ายและทำได้สะดวกทั่วโลก อีกทั้งช่วยปกป้องผลประโยชน์ของผู้สร้างสรรค์งานลิขสิทธิ์สำนักพิมพ์และเจ้าของลิขสิทธิ์อื่น ๆ

วิสัยทัศน์ในการดำเนินงานที่เกี่ยวกับความก้าวหน้าระดับนานาชาติเห็นได้ว่าระบบการทำงาน ของ CCC คือ ขั้นตอนของการจัดเก็บค่าตอบแทนโดยการออกใบอนุญาตทั่วโลก เป็นการดำเนินงานที่ออกแบบมาให้เกิดประสิทธิภาพในการพัฒนาการทำงานของสมาพันธ์สมาคมสิทธิในการทำซ้ำระหว่าง ประเทศ (IFRRO) โดย CCC เป็นส่วนช่วยการทำงานของสมาพันธ์สมาคมสิทธิในการทำซ้ำระหว่าง ประเทศ (IFRRO) ในฐานะเป็นสมาชิกของสมาพันธ์สมาคมสิทธิในการทำซ้ำระหว่าง ประเทศ (IFRRO)

ลักษณะระบบการทำงานเบื้องต้นของ CCC ในการสร้างความก้าวหน้าระดับนานาชาติคือการให้ความช่วยเหลือโดยการจัดหาองค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์สำหรับการทำซ้ำ (Reproduction Rights Organizations: RROs) จะดำเนินการในขณะที่ เริ่มหรือพัฒนา และท้ายที่สุดจะช่วยให้เกิดความก้าวหน้า และสนับสนุนความพร้อมของการออกใบอนุญาตทั่วโลก การออกแบบระบบการทำงานที่เหมาะสมของแต่ละ RROs และอาจจะรวมถึงการสนับสนุนหลักการดำเนินงาน การฝึกอบรม การตลาด การศึกษาและอื่นที่เกี่ยวข้อง การดำเนินการมีความมุ่งหมายในการสนับสนุนให้เกิดความตกลงสองฝ่าย (ทวิภาคี) เพื่อให้่ง่ายสำหรับ RROs ที่เกิดขึ้นใหม่ซึ่งเป็นการได้มาซึ่งสิทธิในการสร้างธุรกิจและการต่อใบอนุญาตการใช้งานของกลุ่ม

ซึ่งปัจจุบัน CCC ได้มีความร่วมมือลักษณะของการบูรณาการที่ช่วยในการแก้ไขปัญหาด้วยเทคโนโลยี ของ CCC จะช่วยผู้ใช้บริการ หรือกลุ่มสมาชิกให้ได้รับการเข้าถึงอย่างทั่วถึงสำหรับการแก้ปัญหาการบริหารสิทธิและการบริการที่มีประสิทธิภาพโดยใช้ระบบการออนไลน์ให้ลูกค้าสามารถที่จะลดความซับซ้อนของกระบวนการขออนุญาตใช้สิทธิรายนามผู้เข้าร่วมระบบการบูรณาการ เช่น Alto Imaging Technologies, Amigos, Atlas Systems เป็นต้น

3.1.2.1 กฎหมายลิขสิทธิ์ที่ให้ความคุ้มครองประเทศสหรัฐอเมริกา

1) พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2519 ซึ่งมีผลใช้บังคับ เมื่อวันที่ 19 ตุลาคม พ.ศ. 2519 (“พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์”) Digital Millennium Copyright Act และ Vessel Hull Design Protection Act ซึ่งมีผลใช้บังคับ เมื่อวันที่ 28 ตุลาคม พ.ศ. 2541

2) อนุสัญญาระหว่างประเทศ

2.1) อนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองงานวรรณกรรมและศิลปกรรม ณ กรุงเบิร์น พ.ศ. 2429 (Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works, 1886, Berne)

2.2) อนุสัญญาลิขสิทธิ์สากล พ.ศ. 2495 (Universal Copyright Convention, 1952)

2.3) Convention for the Protection of Producers of Phonograms Against Unauthorized Duplication of their Program, 1971

2.4) ความตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวข้องกับการค้า รวมทั้งการค้าสินค้าปลอมแปลง (มารราเคช พ.ศ. 2537) (Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights, 1994, Marrakesh)

2.5) WIPO Copyright Treaty พ.ศ. 2539

2.6) WIPO Performances and Phonograms Treaty พ.ศ. 2539

2.7) ความตกลงร่วมกันทางด้านลิขสิทธิ์ ระหว่างประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศไทย ณ วันที่ 1 กันยายน พ.ศ. 2464

นอกจากนี้ประเทศสหรัฐอเมริกา ยังมีความตกลงร่วมกันทางด้านลิขสิทธิ์กับประเทศอื่น ๆ ด้วยอีกหลายประเทศ¹²

3.1.2.2 ลักษณะของการขอคุ้มครองลิขสิทธิ์

การคุ้มครองลิขสิทธิ์ กฎหมายลิขสิทธิ์ที่ให้ความคุ้มครองผลงานที่ได้สร้างสรรค์ด้วยตนเอง และต้องเป็นผลงานที่เป็นการแสดงแนวความคิดของตนอย่างแท้จริง (All Original Works of Authorship Fixed in any Tangible Medium of Expression)

งานสร้างสรรค์ที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายลิขสิทธิ์ ได้แก่ งานวรรณกรรม (Literary Works) งานดนตรีกรรม (Musical Works) งานนาฏกรรม (Dramatic Work) งานแสดง

¹² กรมทรัพย์สินทางปัญญา, รวมกฎหมายลิขสิทธิ์ประเทศสหรัฐอเมริกา [Online], ม.ป.ป. แหล่งที่มา www.ipthailand.go.th.

โดยวิธีใบ้ (Pantomimes) งานรำ (Choreographic) งานภาพ งานกราฟฟิก และงานประติมากรรม (Pictorial, Graphic and Sculptural Works) งานภาพยนตร์และงานโสตทัศนวัสดุอื่น ๆ (Motion Pictures and Other Audiovisual Works) งานสิ่งบันทึกเสียง (Sound Recordings) งานสถาปัตยกรรม (Architectural Works)

ตามกฎหมายลิขสิทธิ์ ของสหรัฐอเมริกา ค.ศ. 1976 มาตรา 106 เจ้าของลิขสิทธิ์มีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวที่จะกระทำหรือให้ผู้อื่นกระทำการดังนี้

- 1) ทำซ้ำในรูปของสำเนา หรือ โสตวัสดุ (Phonorecords)
- 2) ตรีเตรียมงานสืบเนื่องบนพื้นฐานจากงานที่มีอยู่เดิม (To Prepare Derivative Works Based upon the Work)
- 3) แจกจ่ายสำเนา หรือ โสตวัสดุต่อสาธารณชน ด้วยการขาย หรือการโอนความเป็นเจ้าของโดยวิธีอื่น หรือโดยการให้เช่า หรือให้ยืม (Rental, Lease, or Lending)
- 4) กระทำการแสดงงานในที่ สาธารณะ ในกรณีของงานวรรณกรรม งานดนตรีกรรม งานนาฏกรรม งานรำ งานแสดงโดยวิธีใบ้ งานภาพยนตร์และงานโสตทัศนวัสดุ (Audiovisual Works) อื่น ๆ
- 5) แสดงงานในที่ สาธารณสถาน ในกรณี ของงานวรรณกรรม งานดนตรีกรรม งานนาฏกรรม งานรำ งานแสดงโดยวิธีใบ้ งานภาพ งานกราฟฟิก งานประติมากรรม (Pictorial, Graphic and Sculptural Works) รวมทั้งภาพถ่าย (Individual Images) ของงานภาพยนตร์หรือ งานโสตทัศนวัสดุอื่น ๆ

6) กระทำการแสดงงานอันมีลิขสิทธิ์ในที่สาธารณะในกรณีของสิ่งบันทึกเสียง โดยใช้การส่งสัญญาณเสียงอย่างไรก็ดีการใช้สิทธิแต่เพียงผู้เดียว มีข้อจำกัดหลายประการ เช่น การใช้โดยเป็นธรรม (Fair Use) การอนุญาตให้ใช้ลิขสิทธิ์เชิงบังคับ (Compulsory License) ลิขสิทธิ์เชิงบังคับได้นำมาใช้กับงานลิขสิทธิ์ เนื่องจากเหตุผล 2 ประการ ดังต่อไปนี้

6.1) เป็นวิธีการแก้ไขปัญหาด้านปฏิบัติ โดยมีสาเหตุมาจากการที่มีเทคโนโลยีสมัยใหม่ในการนำงานลิขสิทธิ์มาใช้ กล่าวคือ การเกิดเทคโนโลยีที่ทันสมัยมากขึ้นในด้านสื่อสารมวลชน เช่น การกระจายเสียงทางวิทยุ การแพร่เสียงแพร่ภาพทางโทรทัศน์ โดยเมื่อมีเทคโนโลยีเกิดมากขึ้นก็จำเป็นที่จะต้องใช้งานผลงาน อันมีลิขสิทธิ์จำนวนมากยิ่งขึ้น เพื่อการสื่อสารต่อมวลชน หรือเพื่อนำออกโฆษณาในลักษณะที่รวดเร็วสู่สาธารณชน ซึ่งในทางปฏิบัติจึงไม่สามารถขออนุญาตใช้งานลิขสิทธิ์ล่วงหน้าจากเจ้าของลิขสิทธิ์ก่อนได้ เพราะจะมีเรื่องปัญหาการตามหาเจ้าของผลงานอันมีลิขสิทธิ์ที่ยาก

ดังนั้นการแก้ปัญหาในทางปฏิบัติดังกล่าว ผู้ขอใช้งานลิขสิทธิ์ต้องมีทางเข้าไปขอใช้งานลิขสิทธิ์เหล่านั้นด้วยข้อกำหนดที่สามารถรับรู้ได้ กฎหมายลิขสิทธิ์จึงบัญญัติเงื่อนไขต่าง ๆ ไว้ (Conditions under which this right may be exercised) หรือเรียกว่า “การอนุญาตให้ใช้สิทธิเชิงบังคับ” โดยกำหนดว่า เจ้าของลิขสิทธิ์จำเป็นต้องอนุญาตให้สถานีวิทยุ สถานีโทรทัศน์ใช้งานลิขสิทธิ์ได้โดยไม่จำเป็นต้องได้รับการอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์ก่อน แต่อย่างไรก็ตามข้อกำหนดดังกล่าวก็มีข้อกำหนดที่วางเอาไว้ว่าสามารถกระทำได้เท่าใด

6.2) การใช้งานลิขสิทธิ์เพื่อออกอากาศ หรือแพร่เสียงแพร่ภาพ ผลของการใช้งานลิขสิทธิ์ดังกล่าวในลักษณะนี้เป็นเหตุให้กฎหมายลิขสิทธิ์มีวัตถุประสงค์ “ป้องกันมิให้เกิดการผูกขาด (Monopoly)” การใช้งานลิขสิทธิ์แต่เพียงผู้เดียวในขณะที่บุคคลอื่นก็สามารถนำผลงานดังกล่าวไปต่อยอดเพื่อเป็นประโยชน์แก่บุคคลอื่นได้

หลักสำคัญประการหนึ่งในกฎหมายลิขสิทธิ์ของสหรัฐอเมริกา คือ คุ้มครองการแสดงออก แต่ไม่ได้คุ้มครองสิ่งที่เป็นความคิด (Idea) เช่น กระบวนการ กรรมวิธีระบบ วิธีการทำงาน แนวคิด หลักการ หรือ การค้นพบ

หลักสำคัญอีกประการหนึ่ง คือ แยกความเป็นเจ้าของวัตถุ (Material Object) หรือพูดในหลักให้เข้าใจโดยทั่วไปคือ การจะนำผลงานอันมีลิขสิทธิ์มาใช้นั้นจะต้องทำเป็นหนังสือ เพื่อแสดงถึงการนำผลงานอันมีลิขสิทธิ์นั้นมาใช้เพื่อประโยชน์ของตน

3.1.2.3 ข้อยกเว้นของสิ่งที่ไม่ได้รับความคุ้มครอง

1) ข่าวประจำวัน หรือข้อเท็จจริงที่ ตามลักษณะของมันแล้วเป็นเพียงแต่ข่าว และไม่ได้ อยู่ในงานวรรณกรรม งานวิทยาศาสตร์หรืองานศิลปกรรม

2) รัฐธรรมนูญ

3) กฎข้อบังคับ กฎ การประกาศ คำสั่ง คำอธิบาย และจดหมายถึงกระทรวงสำนักงาน กรม และตัวแทนต่าง ๆ ของรัฐ หรือเขตอำนาจประจำท้องถิ่น

4) คำพิพากษา คำสั่ง คำตัดสิน และรายงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐบาล

5) งานที่ยังไม่ได้แสดงออกในรูปแบบที่จับต้องได้ (Tangible Form of Expression)

6) ตำแหน่ง ชื่อ วลีสั้น ๆ หรือสโลแกน สัญลักษณ์หรือรูปแบบที่คุ้นเคยจดหมาย หรือ สี่รายละเอียดของส่วนผสม หรือองค์ประกอบ

7) ความคิด กระบวนการ วิธีการ ระบบ ขบวนการ รูปแบบความคิด (Concept) หลักการ การค้นพบ หรือข้อมูลการค้นพบ ซึ่งมีใช้คำอธิบายหรือการยกตัวอย่าง

8) กฎหมายเทคโนโลยีการศึกษาและลิขสิทธิ์ (Technology, Education and Copyright Harmonization: TEACH) ได้มีข้อยกเว้นเรื่องการละเมิดลิขสิทธิ์กับการใช้และการเผยแพร่ อุปกรณ์การเรียนการสอนให้แก่สถาบันการศึกษาที่ไม่ได้มุ่งหากำไร

9) งานซึ่งประกอบด้วยข้อมูลทั้งหมด ซึ่งเป็นทรัพย์สินทั่วไปและไม่มีควมริเริ่ม สร้างสรรค์กฎหมายการใช้ฐานข้อมูลในทางที่ผิด (Database and Collections of Information Misappropriation Act) ไม่ให้ความคุ้มครองกับบุคคลใด ๆ ที่นำฐานข้อมูลไปใช้ในทางที่ผิด¹³

3.1.3 กฎหมายของออสเตรเลีย

Copyright Agency Limited (CAL) นั้นจะได้รับอำนาจในการบริหารและจัดสรรประโยชน์ที่อยู่ในงานอันมีลิขสิทธิ์จากเจ้าของลิขสิทธิ์โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้อนุญาตแก่บุคคลที่มีความประสงค์จะขออนุญาตเพื่อนำเอางานที่มีลิขสิทธิ์ไปทำซ้ำ¹⁴

1) การอนุญาตสำหรับบริษัทจำกัด (Corporate Licence)

CAL ได้ตระหนักถึงความต้องการในการทำสำเนาของบริษัต่าง ๆ จึงได้พัฒนารูปแบบของการให้อนุญาตในรูปของสัญญาอนุญาต (Licence Agreement) ที่จัดทำขึ้นเพื่อบริษัทที่มีความประสงค์จะขออนุญาตทำสำเนางานลิขสิทธิ์ที่ CAL เป็นผู้ดูแลผลประโยชน์อยู่ซึ่งสัญญาการอนุญาตดังกล่าวนี้จะเปิดโอกาสให้บริษัท ที่เป็นผู้ได้รับอนุญาตมีอำนาจโดยชอบในการทำสำเนางานลิขสิทธิ์ให้แก่กรรมการของบริษัท พนักงานตลอดจนลูกค้าและพนักงานของลูกค้าได้ CAL จะอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ได้รับอนุญาต ไม่ว่าจะเป็ข้อมูลรายชื่อหนังสือหรืองานวรรณกรรมที่อยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของ CAL

โดย CAL ได้จัดทำขึ้นในรูปแบบหนังสือรวบรวมชื่อที่อยู่ของเจ้าของลิขสิทธิ์และชื่อผลงานเพื่อให้ผู้ที่ได้รับอนุญาต (บริษัท) ได้ทราบว่างานวรรณกรรมที่บริษัทมีความประสงค์จะขอถ่ายสำเนานั้นอยู่ในความดูแลของ CAL หรือไม่ แต่การทำสำเนาภายใต้การอนุญาตนี้บริษัทที่ได้รับอนุญาตไม่สามารถที่จะนำเอาสำเนางานออกจำหน่ายได้หากฝ่าฝืนบริษัทก็จะมีควมผิดฐานละเมิดลิขสิทธิ์เนื่องจากตนได้รับสิทธิในการทำซ้ำเพื่อใช้ภายในองค์กรหรือเพื่อประโยชน์ขององค์กรเท่านั้น แต่อย่างไรก็ตาม หากบริษัทมีความประสงค์ที่จะจำหน่ายสำเนางานที่ตนได้ทำซ้ำ บริษัทก็ต้องขออนุญาตจาก CAL อีกครั้งและจะต้องมีการทำสัญญาแยกจากกัน

ตามปกติสัญญาอนุญาตในการทำซ้ำประเภทบริษัท (Corporate Licence) จะมีอายุ 2 ปีนับจากปีที่มีการทำสัญญา หลังจากนั้นสัญญาจะมีกำหนดอายุปีต่อปีและจะสิ้นสุดลงในวันที่ 31 ธันวาคมของปีนั้น ๆ ทั้งนี้คู่สัญญาอาจจะขอบอกเลิกสัญญาได้ก่อนครบกำหนดสัญญาโดยจะต้องมีหนังสือบอก

¹³ เรื่องเดียวกัน.

¹⁴ วันชัย รักษสิริวรกุล, การบริหารการจัดเก็บค่าตอบแทนลิขสิทธิ์ในการทำซ้ำงานวรรณกรรม, 110.

เลิกสัญญาล่วงหน้า 30 วัน และเพื่อให้ การบริหารการจัดเก็บค่าตอบแทนเป็นไปโดยถูกต้องแม่นยำในระหว่างอายุสัญญา CAL หรือ เจ้าหน้าที่ตรวจสอบอาจจะขอเข้าไปตรวจสอบบันทึกข้อมูลที่เกี่ยวข้อง การทำสำเนางานว่ามีความถูกต้องหรือไม่ โดย CAL จะเก็บข้อมูลที่ได้ไว้เป็นความลับและจะไม่นำ ข้อมูลที่ได้จากการตรวจสอบไปใช้ในทางที่จะทำให้บริษัทได้รับความเสียหายโดย CAL จะนำเอาข้อมูล ดังกล่าวมาคำนวณเงิน ค่าตอบแทนลิขสิทธิ์และจัดสรรให้แก่เจ้าของลิขสิทธิ์ให้ถูกต้องเท่านั้น

บริษัทที่สนใจเข้าร่วมในสัญญาอนุญาต (Corporate Licence) นอกจากจะต้องจ่ายเงิน ค่าตอบแทน ลิขสิทธิ์ในอัตราที่กล่าวไว้ข้างต้นแล้ว จะต้องชำระค่าธรรมเนียมเมื่อเข้าทำสัญญากับ CAL จำนวน US\$200 ซึ่งค่าธรรมเนียมดังกล่าวนี้รวมค่าทำสัญญาและค่าอากรแสตมป์นอกจากนี้ใน สัญญา อนุญาตยังได้กำหนดเงื่อนไขให้ CAL จ่ายเงินค่าสินไหมทดแทนให้แก่ ผู้ได้รับอนุญาต (Licencee) หากผู้ได้รับอนุญาตถูกดำเนินคดีตามกฎหมายในข้อหาละเมิดลิขสิทธิ์อันเกิดจากการ ทำชิ้นงานที่ได้รับอนุญาต เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับผู้ได้รับอนุญาตว่าเมื่อตนได้รับอนุญาตโดยชอบ แล้วจะได้รับความคุ้มครองจากการถูกฟ้องร้องจากเจ้าของลิขสิทธิ์ซึ่งมาตรการดังกล่าวนี้จะเป็น มาตรการส่งเสริมให้ผู้ประสงคนำเอางานวรรณกรรมไปทำซ้ำมาขออนุญาตในการทำซ้ำกับ CAL อีกทางหนึ่งด้วย¹⁵

2) การอนุญาตให้ทำซ้ำสำหรับองค์กรสมาคมที่ไม่ได้มุ่งการค้ากำไร (Non Profit Associations)

CAL ได้จัดทำใบอนุญาตในการทำซ้ำให้แก่องค์กรสมาคมต่างๆ ที่มีได้มีวัตถุประสงค์ในทาง การค้ากำไร อาทิเช่น Associations Councils Societies Unions and Companies Limited by Guarantee โดยการให้อนุญาตดังกล่าวนี้มีชื่อว่า “The Associations Licence” เมื่อสมาคม ได้รับอนุญาตก็จะมีสิทธิโดยชอบในการทำซ้ำ ซึ่งงานที่อยู่ในความควบคุมดูแลของ CAL ตาม วัตถุประสงค์ของสมาคม แต่ทั้งนี้ สมาคมที่ได้รับอนุญาตจะต้องไม่มีวัตถุประสงค์ในทางการค้ากำไร คือ การทำสำเนางานจะต้องเพื่อประโยชน์ของสมาคมเท่านั้น

การอนุญาตมิได้ครอบคลุมถึงการสำเนาเพื่อนำไปใช้เป็นการส่วนตัวของสมาชิกหรือลูกจ้าง ของสมาคม และสมาคมก็ไม่มีสิทธิที่จะนำเอางานที่ได้จากการสำเนาไปจำหน่าย หากสมาคมมี ความประสงค์ที่จะนำเอาไปจำหน่ายก็จะต้องมีการขออนุญาตต่างหาก เมื่อได้รับอนุญาตสมาคมจะ สามารถทำสำเนาบทความ หนังสือพิมพ์ และนิตยสารได้โดยไม่จำกัดจำนวน และมีสิทธิที่จะทำสำเนา ตามจำนวนที่กำหนดไว้ในใบอนุญาตนี้กับงานวารสาร (Journal) และหนังสือ

¹⁵ เรื่องเดียวกัน, 111-113.

3) การอนุญาตให้ทำซ้ำสำหรับองค์กรที่เกี่ยวกับศาสนา (Religious Organization)

CAL ได้จัดทำสัญญาอนุญาตในการทำซ้ำงานวรรณกรรมให้แก่องค์กรทางศาสนาในรูปแบบของสัญญาที่มีชื่อเรียกว่า “Worship Licence” เพื่อเปิดโอกาสให้คริสตศาสนิกชนมีอำนาจโดยชอบด้วยกฎหมายในการทำสำเนางานอันมีลิขสิทธิ์ กล่าวคือเมื่อองค์กรทางศาสนาไม่ว่าจะเป็นกลุ่มคริสตศาสนิกชน หรือศาสนาจักรเองได้เข้าทำสัญญา “Worship Licence” กับ CAL แล้วก็จะมิสิทธิโดยชอบในการทำซ้ำซึ่งงานลิขสิทธิ์ที่ CAL เป็นผู้ดูแลผลประโยชน์อยู่ซึ่งทาง CAL จะมีข้อมูลเกี่ยวกับงานลิขสิทธิ์ที่อยู่ในความดูแลของ CAL ว่ามีผลงานของใครบ้าง โดยที่ การทำสำเนา แต่ละครั้งนั้นก็มิข้อจำกัดตามเงื่อนไขของ “Worship Licence”

CAL ได้ตระหนักถึงความสำคัญในเรื่องเวลาในการติดต่อขออนุญาตเพื่อการทำซ้ำของผู้ใช้ซึ่งในบางครั้งต้องการความรวดเร็วในการขออนุญาต ทาง CAL จึงได้มีบริการติดต่อเพื่อขออนุญาตในการทำซ้ำอย่างด่วนที่เรียกว่า “Copyright XPress” โดยผู้ขออนุญาตจะได้รับการอนุญาตในการทำสำเนาอย่างรวดเร็วสำหรับงานที่ เจ้าของเป็นสมาชิกของ CAL หากงานที่จะทำสำเนานั้นมิใช่งานลิขสิทธิ์ของสมาชิก CAL ผู้ขอบริการก็สามารถใช้บริการสืบค้นข้อมูลของเจ้าของงานได้โดยเสียค่าใช้จ่ายเพียงเล็กน้อย และ CAL ก็จะติดต่อขออนุญาตให้แก่ผู้ขอใช้บริการซึ่งทางผู้ขออนุญาตสามารถที่จะติดต่อเจรจาเพื่อทำการอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์เองโดยตรงก็ได้โดย CAL จะมีที่อยู่และชื่อเจ้าของให้และเมื่อได้รับอนุญาตแล้วผู้ขอใช้บริการมีสิทธิจะทำสำเนางานลิขสิทธิ์ต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นหนังสือ ตำรา (Books) วารสาร (Journals) นิตยสาร (Magazine) หนังสือพิมพ์ (Newspaper) บทความ (Articles) ซึ่งจำนวนที่จะสามารถทำซ้ำได้นั้นขึ้นอยู่กับข้อกำหนดของเจ้าของลิขสิทธิ์แต่ละราย โดย CAL จะแจ้งให้ทราบเป็นกรณี ๆ ไป แต่หากเจ้าของมิได้จำกัดจำนวน ผู้ขออนุญาตก็สามารถทำสำเนาได้ตามความต้องการของตน

ทั้งนี้ผู้ขออนุญาตจะต้องเข้าทำสัญญา (Copyright Xpress Agreement) กับ CAL ซึ่งมีค่าใช้จ่าย ดังนี้คือค่าธรรมเนียมการอนุญาต (Licence Fee) ในที่นี้คือ ค่าตอบแทนลิขสิทธิ์โดยจะคิดคำนวณต่อหน้า เจ้าของลิขสิทธิ์จะเป็นผู้กำหนดอัตราค่าตอบแทนเองซึ่งจะไม่เท่ากัน แต่ทั้งนี้ผู้ขอสามารถขอรายละเอียดเกี่ยวกับอัตราค่าตอบแทนลิขสิทธิ์ในอัตราปัจจุบันได้จาก CAL

เมื่อผู้ขอได้เข้าทำ สัญญา กับ CAL แล้ว ผู้ขอก็มีสิทธิโดยชอบในการทำสำเนางานต่าง ๆ ดังที่ได้กล่าวข้างต้น ไม่ว่าจะทำในรูปแบบของการถ่ายเอกสาร ซึ่งเป็นการทำสำเนาสมัยใหม่ (Photocopying) หรือทำด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัยที่เรียกว่า Scanning โดยแต่ละครั้งที่มีการทำสำเนา ผู้ขอจะต้องระบุรายละเอียดเกี่ยวกับชื่องาน ที่นำเอามาทำสำเนา รวมทั้งชื่อผู้สร้างสรรค์งานและจะต้องมีข้อความว่า “การทำสำเนานี้ทำขึ้นภายใต้การอนุญาตจาก CAL” (The Copy was made under Licence from CAL) และในแต่ละเดือน CAL จะส่งใบเรียกเก็บเงินค่าตอบแทนลิขสิทธิ์ตลอดจนค่าธรรมเนียมอย่างอื่นให้แก่ผู้ขออนุญาตเพื่อ ดำเนินการชำระต่อไป

ดังนั้น CAL จึงได้มีข้อตกลงภายใต้สัญญาต่างตอบแทน (Reciprocal Agreements) กับองค์กรจัดเก็บค่าตอบแทนลิขสิทธิ์ในการทำซ้ำงานอันมีลิขสิทธิ์ในประเทศอื่น ๆ ด้วย ภายใต้ข้อตกลงดังกล่าว CAL จะเป็นผู้จัดเก็บค่าตอบแทนลิขสิทธิ์ในการทำซ้ำงานอันมีลิขสิทธิ์ของประเทศอื่น ๆ อาทิ เช่น สหรัฐอเมริกา แคนาดา นิวซีแลนด์เยอรมัน ฝรั่งเศส สาธารณรัฐแอฟริกา สเปน สวิสเซอร์แลนด์ เดนมาร์ก นอร์เวย์หากปรากฏว่างานอันมีลิขสิทธิ์ของเจ้าของลิขสิทธิ์ในประเทศต่าง ๆ เหล่านี้ถูกนำเอามาทำสำเนาในออสเตรเลียและ CAL ก็จัดสรรเงิน ค่าตอบแทนลิขสิทธิ์ที่จัดเก็บได้ให้ RROs ของแต่ละประเทศนำไปจัดสรรให้แก่เจ้าของลิขสิทธิ์ต่อไป

โดยมี IFRRO เป็นศูนย์กลางในการประสานงานให้กับ RROs ของแต่ละประเทศ ในการจัดเก็บเงิน ค่าตอบแทนลิขสิทธิ์ในการทำซ้ำระหว่างกัน ซึ่ง CAL ก็เป็นหนึ่งในสมาชิกของ IFRRO ด้วย

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้นของการมีองค์กรในการจัดเก็บและการจัดสรรค่าตอบแทนลิขสิทธิ์ในการทำซ้ำของทั้งประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศออสเตรเลีย เห็นได้ว่าการ ดำเนินการขององค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์สำหรับการทำซ้ำงานอันมีลิขสิทธิ์ (RROs) ของทั้ง 2 ประเทศ ได้มีการพัฒนารูปแบบองค์กรให้มีความทันสมัยต่อสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปโดยการนำเรื่องเทคโนโลยี สารสนเทศเข้ามามีส่วนช่วยในการดำเนินการเพื่อให้เกิด ความสะดวกและรวดเร็วต่อการขออนุญาตใช้ ลิขสิทธิ์ และการจัดเก็บค่าแห่งสิทธิเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3.1.3.1 การอนุญาตสำหรับบริษัทจำกัด

การอนุญาตสำหรับบริษัทจำกัด (Corporate Licence)

CAL ได้ตระหนักถึงความต้องการในการทำสำเนาของบริษัต่าง ๆ จึงได้พัฒนารูปแบบของการให้อนุญาตในรูปของสัญญาอนุญาต (Licence Agreement) ที่จัดทำขึ้นเพื่อบริษัทที่มีความประสงค์จะขออนุญาตทำสำเนางานลิขสิทธิ์ที่ CAL เป็นผู้ดูแลผลประโยชน์อยู่ซึ่งสัญญาการอนุญาตดังกล่าวนี้จะเปิดโอกาสให้บริษัทที่เป็นผู้ที่ได้รับอนุญาตมีอำนาจโดยชอบในการทำสำเนางานลิขสิทธิ์ให้แก่กรรมการของบริษัท พนักงานตลอดจนลูกค้าและพนักงานของลูกค้าได้ CAL จะอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ได้รับอนุญาต โดย CAL จะนำเอาข้อมูลดังกล่าวมาคำนวณเงิน ค่าตอบแทนลิขสิทธิ์และจัดสรรให้แก่เจ้าของลิขสิทธิ์ให้ถูกต้องเท่านั้น

3.1.3.2 การอนุญาตให้ทำซ้ำสำหรับองค์กรสมาคมที่ไม่มีมูลค่าหากำไร (Non Profit Associations)

CAL ได้จัดทำใบอนุญาตในการทำซ้ำให้แก่องค์กรสมาคมต่าง ๆ ที่มีวัตถุประสงค์ประสงค์ในทาง การค้าหากำไร อาทิเช่น Associations Councils Societies Unions and Companies Limited by Guarantee โดยการให้อนุญาตดังกล่าวนี้มีชื่อว่า “The Associations Licence” เมื่อสมาคม ได้รับอนุญาตก็จะมีสิทธิโดยชอบในการทำซ้ำ ซึ่งงานที่อยู่ในความควบคุมดูแลของ CAL ตามวัตถุประสงค์ของสมาคม แต่ทั้งนี้สมาคมที่ได้รับอนุญาตจะต้องไม่มีวัตถุประสงค์ในทางการค้าหากำไร

คือ การทำสำเนาจะต้องเพื่อประโยชน์ของสมาคมเท่านั้นการอนุญาตมิได้ครอบคลุมถึงการทำสำเนาเพื่อนำไปใช้เป็นการส่วนตัวของสมาชิกหรือลูกจ้างของสมาคม และสมาคมก็ไม่มีสิทธิที่จะนำเอางานที่ได้จากการทำสำเนาไปจำหน่าย หากสมาคมมีความประสงค์ที่จะนำเอาไปจำหน่ายก็จะต้องมีการขออนุญาตต่างหาก เมื่อได้รับอนุญาตสมาคมจะสามารถทำสำเนาบทความ หนังสือพิมพ์ และนิตยสารได้โดยไม่จำกัดจำนวน และมีสิทธิที่จะทำสำเนาตามจำนวนที่กำหนดไว้ในใบอนุญาตนี้กับงานวารสาร (Journal) และหนังสือ

3.1.4 กฎหมายของประเทศญี่ปุ่น

ประเทศญี่ปุ่นเป็นหนึ่งในประเทศที่ให้ความสำคัญกับการคุ้มครองลิขสิทธิ์ โดยมีระบบกฎหมายลิขสิทธิ์ที่ได้มาตรฐาน โดยมีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายให้สอดคล้องกับหลักเกณฑ์ระหว่างประเทศอยู่เสมอในการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ สามารถทำรายได้จากการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ได้ปีละหลายร้อยล้านบาท ซึ่งเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงประสิทธิภาพของการบริหารจัดการจัดเก็บโดยองค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ อีกทั้งประเทศญี่ปุ่น เป็นประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร ซึ่งมีบทกฎหมายที่ชัดเจนในการควบคุมกำกับดูแลการบริหารการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ โดยได้มีการบัญญัติกฎหมายเป็นการเฉพาะ

3.1.4.1 กฎหมายลิขสิทธิ์

ยุคเมจิ (Meiji Era) ช่วงประมาณปี ค.ศ. 1868-1912 มีการก่อตั้งสถาบันสำหรับญี่ปุ่นยุคใหม่ (Foundations for Modern Japan) ขึ้น ประเทศญี่ปุ่นในช่วงนั้นไม่มีการคุ้มครองความคิดริเริ่มของผู้สร้างสรรค์ผลงาน มีแต่เพียงกฎข้อบังคับเพื่อการควบคุมการโฆษณา (Publications) และได้ถูกนำมาใช้เพื่อการควบคุมการโฆษณาเพียงอย่างเดียวเท่านั้น ต่อมา ค.ศ. 1887 ได้มีประกาศคำสั่งเรื่องลิขสิทธิ์ (Copyright Ordinance) ประกาศคำสั่งสำหรับบทประพันธ์ทางนาฏกรรมและดนตรีกรรม ซึ่งประกาศเหล่านั้นทางญี่ปุ่นได้มองว่าเป็นกฎหมายลิขสิทธิ์ที่ให้ความคุ้มครองผู้คิดริเริ่มสร้างสรรค์เป็นฉบับแรกของญี่ปุ่น

เมื่อประเทศญี่ปุ่นมีความประสงค์จะเข้าเป็นภาคีสมาชิกอนุสัญญากรุงเบิร์นจึงจำเป็นต้องแก้ไขกฎหมายเพื่อให้สอดคล้องกับอนุสัญญาดังกล่าว ญี่ปุ่นจึงได้ร่างกฎหมายลิขสิทธิ์ขึ้นโดยอ้างอิงกฎหมายของยุโรปโดยเฉพาะอย่างยิ่งกฎหมายของประเทศเยอรมัน กระทั่งในปี ค.ศ. 1899 เกิดกฎหมายลิขสิทธิ์ฉบับแรกของญี่ปุ่น คือ กฎหมายลิขสิทธิ์ ค.ศ. 1899 (Copyright Act) ซึ่งกฎหมายฉบับนี้เป็นการตรากฎหมายออกมาเพื่อรองรับการเข้าเป็นภาคีของอนุสัญญาเบิร์นเป็นกฎหมายลิขสิทธิ์ฉบับแรกที่ทันสมัยและสอดคล้องกับการคุ้มครองสิทธิในสมัยนั้นซึ่งอยู่ในมาตรฐานของความคุ้มครอง แต่อย่างไรก็ตามเมื่อมีการก้าวล้ำของยุคสมัยก็ได้มีการแก้ไขกฎหมายดังกล่าวหลายครั้งเพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้สร้างสรรค์ตามที่เห็นสมควร

อย่างไรก็ตามในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ญี่ปุ่นไม่อาจให้ความคุ้มครองได้เพราะเน้นไปทางด้านของสงคราม ประเทศญี่ปุ่นจึงไม่อยู่ในฐานะที่จะแก้ไขกฎหมายเพื่อยอมรับบทบัญญัติใหม่ของอนุสัญญากรุงเบิร์นได้จนกระทั่งปี ค.ศ. 1970 ญี่ปุ่นได้ยอมรับอนุสัญญาดังกล่าว และทำให้เกิดกฎหมายลิขสิทธิ์ (Copyright Act 1970) ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่นั้นจนถึงปัจจุบัน

กฎหมายลิขสิทธิ์ฉบับนี้ ได้รับการปรับปรุงแก้ไขเป็นเวลาที่เนิ่นนานตามลำดับของการพัฒนาตามยุคสมัยเพื่อตอบสนองเทคโนโลยีที่ก้าวหน้าขึ้น เช่นการแก้ไขเพิ่มเติมในปี ค.ศ. 1989 และอีกต่อมาในปี 1999 เพื่อรองรับการเข้าเป็นภาคีสันติสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองลิขสิทธิ์ (WIPO Copyright Treaty) เป็นต้น

ซึ่งการแก้ไขกฎหมายลิขสิทธิ์ในประเทศญี่ปุ่นจำเป็นต้องมีพื้นฐานหลักอยู่ 4 ประการ ดังนี้

ประการแรก เพื่อส่งเสริมให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์ที่มีความมั่นคงขึ้น ทั้งสิทธิทางศีลธรรมและสิทธิทางเศรษฐกิจโดยมีการนิยามให้ชัดเจนขึ้น การขยายระยะเวลาให้ความคุ้มครองสิทธิของผู้สร้างสรรค์เพิ่มขึ้นจาก 30 ปีเป็น 50 ปีนับจากผู้สร้างสรรค์ตายลง

ประการที่สอง การพิจารณารายละเอียดของบทบัญญัติเกี่ยวกับข้อจำกัดสิทธิซึ่งเป็นการอนุญาตให้ได้รับผลประโยชน์อย่างยุติธรรมทางวัฒนธรรม (Cultural Products)

ประการที่สาม เพื่อทำให้สิทธิข้างเคียงนั้นมีความมั่นคงขึ้น ด้วยการเพิ่มความคุ้มครองสิทธิข้างเคียงของนักแสดง ผู้ผลิตสิ่งบันทึก และองค์กรแพร่เสียงแพร่ภาพให้สอดคล้องกับอนุสัญญา

ประการที่สี่ เป็นการเพิ่มบทบัญญัติใหม่ ๆ เช่น การใช้ประโยชน์จากงานภายใต้หลักการอนุญาตโดยบังคับ (Compulsory Licenses) กรณีไม่พบตัวเจ้าของลิขสิทธิ์ การโอนสิทธิระบบอนุญาโตตุลาการเพื่อแก้ไขข้อขัดแย้งเกี่ยวกับลิขสิทธิ์ รวมถึงการลงโทษทางอาญากรณีละเมิดลิขสิทธิ์ เป็นต้น¹⁶

กฎหมายลิขสิทธิ์ ค.ศ. 1970 ได้บัญญัตินิยามของผู้สร้างสรรค์ (Author) หมายความว่าบุคคลที่ได้สร้างสรรค์ผลงานขึ้น ซึ่งผู้สร้างสรรค์ตามกฎหมายลิขสิทธิ์ฉบับนี้จะได้รับความคุ้มครองในด้านทางศีลธรรมและเศรษฐกิจ โดยสิทธิดังกล่าวนั้นผู้สร้างสรรค์จะได้รับโดยทันทีเมื่องานถูกสร้างสรรค์ขึ้น

¹⁶ Japan Copyright Office (JCO), **Copyright system in Japan** [Online], 2014. Available from <https://www.cric.or.jp/english/csj/csj1.html>.

สิทธิทางเศรษฐกิจแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่สิทธิแต่เพียงผู้เดียว (Exclusive Rights) และสิทธิได้รับค่าตอบแทน (Remuneration Rights) สิทธิแต่เพียงผู้เดียวที่ผู้สร้างสรรค์หรือเจ้าของลิขสิทธิ์ได้รับความคุ้มครองในการสร้างสรรค์งานต่าง ๆ ตามกฎหมายลิขสิทธิ์ ค.ศ. 1970 ได้แก่สิทธิทำซ้ำ (Right of Reproduction)¹⁷ สิทธินำออกแสดง (Right of Performance)¹⁸ สิทธิแสดงงาน (Right of Presentation)¹⁹ สิทธิกระจายสัญญาณ (Rights of Public Transmission) สิทธิอ้างอิงงาน (Right of Recitation) สิทธิ จัดแสดงนิทรรศการ (Right of Exhibition) สิทธิจัดจำหน่าย (Right of Distribution) สิทธิโอนสิทธิ (Right of Transfer of Ownership) สิทธิการให้ยืม (Right of Lending) สิทธิการแปล, การดัดแปลง (Right of Translation, Adaptation) และสิทธิของผู้สร้างสรรค์เดิมในการใช้ประโยชน์จากงานประเภทงานที่มีการสืบสานต่อเนื่อง (Right of the Original Author in the Exploitation of a Derivative Work) สิทธิต่าง ๆ ดังที่กล่าวมาตามกฎหมายลิขสิทธิ์ 1970 กำหนดให้ลิขสิทธิ์สามารถโอนกันได้เจ้าของลิขสิทธิ์อาจจะโอนเองทั้งหมดหรือแต่บางส่วนให้แก่บุคคลที่สาม โดยต้องมีการจดทะเบียนเพื่อป้องกันการแอบอ้าง

จุดประสงค์ของระบบการให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์ของประเทศญี่ปุ่น นอกจากความพยายามให้เกิดการพัฒนาทางวัฒนธรรม ด้วยการรับรองถึงการปกป้องสิทธิของผู้สร้างสรรค์และผู้ทรงสิทธิอื่นๆแล้ว ลิขสิทธิ์ซึ่งเป็นสิ่งที่มีคุณค่าต่อสังคมในด้านอื่น ๆ เช่น การพัฒนาทางการศึกษา ศิลปะ และวัฒนธรรม สวัสดิภาพของสังคม ระบบเกี่ยวกับความเสมอภาค เป็นต้น สิ่งเหล่านี้มีความเกี่ยวข้องกันในด้านของผลประโยชน์

ดังนั้น กฎหมายจึงมีการรับรองความสมดุลดังกล่าวระหว่าง ลิขสิทธิ์และคุณค่าอื่น ๆ ซึ่งได้กำหนดข้อจำกัดสิทธิสำหรับการจำกัดและยกเว้นในบางกรณี เพื่อไม่ให้เกิดข้อผิดพลาดและกระทบต่อสิทธิของบุคคลอื่น

นอกจากที่กฎหมายกำหนดให้ลิขสิทธิ์สามารถโอนได้แล้ว กฎหมายยังกำหนดให้เจ้าของลิขสิทธิ์สามารถอนุญาตให้บุคคลอื่นนำงานไปใช้ประโยชน์ได้²⁰

1) การอนุญาตให้นำไปใช้เป็นประโยชน์ได้

1.1) การอนุญาตแบบพิเศษเป็นการอนุญาตด้วยข้อตกลงพิเศษที่ทำให้บุคคลที่สามไม่สามารถนำผลงานไปใช้ประโยชน์ได้หากเงื่อนไขไม่ตรงกัน

¹⁷ Article 21 of the Copyright Act 1970.

¹⁸ Article 22 of the Copyright Act 1970.

¹⁹ Article 22bis of the Copyright Act 1970.

²⁰ ไชยยศ วรรณท์ศิริ, ปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวกับสัญญาอนุญาตให้ใช้สิทธิ: ศึกษาเปรียบเทียบระหว่างกฎหมายไทยและญี่ปุ่น (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542), 18.

1.2) การอนุญาตแบบธรรมดา เป็นการอนุญาตที่ไม่มีการจัดทำขึ้นเป็นสัญญาด้วยเงื่อนไขพิเศษ

ทั้งนี้ สัญญาการอนุญาตให้ใช้สิทธิในลิขสิทธิ์นั้น อาจอนุญาตให้ใช้สิทธิได้ทั้งแบบเด็ดขาดและไม่เด็ดขาด สัญญาอนุญาตใช้ลิขสิทธิ์ฉบับเดียว อาจครอบคลุมงานอันมีลิขสิทธิ์ได้หลายชิ้นในเวลาเดียวกัน สิทธิและหน้าที่ของคู่สัญญาที่มีต่อกันนั้นเป็นไปตามที่ตกลงกันในสัญญา²¹

2) การอนุญาตเชิงบังคับ

กฎหมายลิขสิทธิ์ ค.ศ. 1970 ได้กำหนดระบบการอนุญาตเชิงบังคับ (Compulsory Licensing System) โดยกำหนดให้ผู้ใช้งานต้องจ่ายค่าตอบแทนให้แก่เจ้าของลิขสิทธิ์ตามจำนวนที่ได้ตกลงกัน หากตกลงกันไม่ได้จะมีคณะกรรมการขององค์กรเพื่อกิจการด้านวัฒนธรรมเข้ามาเป็นผู้กำหนดจำนวนค่าตอบแทนจากการใช้งานที่เป็นการอนุญาตเชิงบังคับและงานลิขสิทธิ์ประเภทอื่น ๆ ซึ่งส่วนใหญ่เจ้าของลิขสิทธิ์จะให้องค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ที่ตนเองเข้าเป็นสมาชิกเป็นผู้ดำเนินการบริหารจัดการเก็บค่าตอบแทน

นอกจากนี้ ในประเทศญี่ปุ่นยังมีองค์กรเพื่อกิจการด้านวัฒนธรรม (Agency for Cultural Affairs) เป็นองค์กรที่มีบทบาทในการกำหนดค่าตอบแทนจากการใช้งานลิขสิทธิ์ของประเทศญี่ปุ่น ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี ค.ศ. 1968 โดยกฎหมายได้กำหนดให้เจ้าหน้าที่ของรัฐบาล คือ คณะกรรมการเพื่อกิจการด้านวัฒนธรรม (Commissioner of the Agency for Cultural) ทำหน้าที่ร่วมกับองค์กรที่ปรึกษาในด้านลิขสิทธิ์ มีอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการกิจการ ดังต่อไปนี้²²

- 1) กำหนดจำนวนค่าลิขสิทธิ์ (Compensation) ในงานลิขสิทธิ์บางประเภทที่ต้องจ่ายให้แก่ผู้สร้างสรรค์ผลงานในทางการค้า
- 2) ออกคำสั่งในเรื่องระเบียบปฏิบัติและกฎเกณฑ์ของการอนุญาตเชิงบังคับ
- 3) ออกคำสั่งในเรื่องการจดทะเบียน โดยใช้ชื่อจริงของผู้สร้างสรรค์ (Registration of the True Name)
- 4) จัดการกับข้อโต้แย้งในผลงานอันมีลิขสิทธิ์ที่แสดงถึงลักษณะพิเศษในกฎหมายลิขสิทธิ์ของญี่ปุ่น เช่นการใกล้เคียงกันในคดีพิเศษ เพื่อให้เป็นไปด้วยความยุติธรรม
- 5) การควบคุมดำเนินงานขององค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ที่มีลักษณะเป็นการดำเนินธุรกิจสื่อกลางด้านลิขสิทธิ์

²¹ เรื่องเดียวกัน.

²² Article 97 of the Copyright Act 1970.

3.1.4.2 กฎหมายที่ใช้บังคับในการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์

ประเทศญี่ปุ่นมีกฎหมายเฉพาะใช้บังคับในการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ที่มีชื่อว่า “กฎหมายว่าด้วยการจัดการธุรกิจเกี่ยวกับลิขสิทธิ์และสิทธิข้างเคียง” (Law on Management Business of Copyright and Neighboring Right)²³ มีผลบังคับใช้เมื่อเดือนตุลาคม ค.ศ. 2001 จนถึงปัจจุบัน

แทนกฎหมายฉบับเดิมที่ถูกยกเลิกไปคือ กฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินธุรกิจสื่อกลางด้านลิขสิทธิ์ 1939

สาเหตุที่ประเทศญี่ปุ่นต้องออกกฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินธุรกิจสื่อกลางด้านลิขสิทธิ์ ค.ศ. 1939 นั้นเนื่องจากไม่มีกฎหมายที่ใช้ควบคุมดูแลการดำเนินการขององค์กรการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ของญี่ปุ่น บุคคลใดก็สามารถทำหน้าที่เป็นตัวแทน และดำเนินการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ได้โดยอ้างว่าเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ ทำให้เกิดปัญหาการเก็บค่าลิขสิทธิ์เถื่อนที่มากจนเกินสมควร ประเทศญี่ปุ่นจึงตั้งองค์กรเพียงแค่ 4 องค์กรเท่านั้นที่เป็นองค์กรการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ในประเภทงานที่แตกต่างกัน เพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น โดยต่อมาก็ได้มีการแก้ไขเพื่อให้สอดคล้องกับความก้าวหน้าของเทคโนโลยีทางรัฐบาลญี่ปุ่นจึงยกเลิกกฎหมายฉบับปี ค.ศ. 1939 แล้วออกมาในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 2000

กฎหมายฉบับปี ค.ศ. 2000 มีวัตถุประสงค์เป็นการริเริ่มระบบการจดทะเบียนสำหรับผู้ที่ต้องการมีส่วนร่วมในธุรกิจการบริหารการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์และสิทธิข้างเคียง และมีมาตรการทางกฎหมายสำหรับการดำเนินการอย่างเป็นธรรม โดยกำหนดให้ผู้ดำเนินการบริหารจัดการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์มีหน้าที่จัดรายงานและประกาศข้อตกลงแก่ฝ่ายบริหาร

สาระสำคัญของกฎหมายลิขสิทธิ์ ค.ศ. 2000 มีดังนี้²⁴

1) การขยายขอบเขตประเภทของงานให้ครอบคลุมทุกประเภทงานลิขสิทธิ์ตลอดจนประเภทสิทธิข้างเคียง

2) การเพิ่มเงื่อนไขที่จำเป็นก่อนการเข้าทำสัญญาดำเนินการธุรกิจบริหารจัดการลิขสิทธิ์ เช่น ระบบจดทะเบียนแทนที่ระบบอนุญาติ

3) หลักเกณฑ์ลิขสิทธิ์ ระบบการแจ้งเตือนแทนที่ระบบการอนุมัติและการริเริ่มระบบรับข้อพิพาทใหม่²⁵

²³ Yasataka Imamoto, **Special topic repost recognized group of Japan** [Online], 5 May 2018. Available from <http://apaa.hk/>.

²⁴ Japan Copyright Office (JCO), **Copyright system in Japan**, 10.

²⁵ *Ibid*, 11.

3.1.4.3 การบริหารการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์

ตามกฎหมายการบริหารการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์และสิทธิข้างเคียง ไม่ได้กำหนดรูปแบบหรือโครงสร้างขององค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ไว้ กำหนดแต่เพียงว่าจะต้องมีฐานะนิติบุคคลเท่านั้น โดยผู้ที่ประสงค์จะดำเนินการบริหารการจัดเก็บต้องได้รับการจดทะเบียนจากคณะกรรมการด้านวัฒนธรรม

ในการบริหารการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ เจ้าของสิทธิหรือผู้มอบหมาย (Consignor) ต้องทำสัญญามอบหมายให้ดำเนินการบริหารจัดเก็บ (Management Consignment Contract) กับผู้รับมอบหมาย เพื่อให้มีการบริหารจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ที่ได้รับการจดทะเบียน (Management Business Operator)

สัญญามอบหมายให้ดำเนินการบริหารการจัดเก็บมีด้วยกัน 2 รูปแบบ

1) Trust Contract เป็นสัญญาที่ผู้มอบหมายโอนลิขสิทธิ์ไปยังผู้รับมอบหมาย ซึ่งได้รับความไว้วางใจเพื่อที่จะอนุญาตให้มีการใช้ประโยชน์จากงานหรือให้บริหารลิขสิทธิ์ที่เกี่ยวข้อง

2) Mandate Contract เป็นสัญญาที่ผู้มอบหมาย มอบหมายให้ผู้รับมอบหมายมีฐานะเป็นตัวแทนหรือผู้รับมอบอำนาจที่จะอนุญาตให้ใช้ประโยชน์จากงานและการบริหารลิขสิทธิ์ที่เกี่ยวข้อง ผู้ดำเนินการบริหารจะต้องดำเนินการและต้องทำรายงานต่อคณะกรรมการด้านวัฒนธรรมในส่วนของการทำงานดูแลองค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์นั้น กฎหมายว่าด้วยการบริหารการจัดเก็บธุรกิจเกี่ยวกับลิขสิทธิ์และสิทธิข้างเคียงนั้นได้กำหนดให้คณะกรรมการกิจการด้านวัฒนธรรม (Commissioner of the Agency for Cultural) มีอำนาจหน้าที่ซึ่งเกี่ยวกับการบริหาร ดังต่อไปนี้

- (1) อำนาจในการพิจารณาและรับจดทะเบียน
- (2) อำนาจสั่งให้ผู้ดำเนินการบริหารจัดเก็บทำรายงานดำเนินการจัดเก็บหรือรายงานสถานะทางการเงิน หรือสั่งให้คณะทำงานของคณะกรรมการกิจการด้านวัฒนธรรมเข้าไปในสำนักงานของผู้ดำเนินการบริหารจัดเก็บเพื่อตรวจสอบเอกสารจัดเก็บหรือบัญชี
- (3) อำนาจสั่งให้ผู้ดำเนินการบริหารจัดเก็บปรับปรุงการดำเนินการจัดเก็บได้โดยให้สามารถแก้ไขข้อบกพร่องของสัญญาที่ให้ดำเนินการบริหารหรือจัดเก็บได้²⁶

(4) อำนาจตั้งอนุญาโตตุลาการเพื่อทำหน้าที่ในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

3.1.4.4 องค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ของประเทศญี่ปุ่น

กฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศญี่ปุ่นมีการแบ่งลักษณะของงานอันมีลิขสิทธิ์ออกเป็นหมวดหมู่ ในการดำเนินการจัดตั้งองค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ กฎหมายไม่ได้กำหนดไว้ชัดเจนให้มีองค์กรกลางในการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ แต่หากจะมีองค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์จะต้องเป็นนิติบุคคลหรือบุคคล

²⁶ Article 20 of the law on Management Business of Copyright and Neighboring Rights.

ธรรมที่ขออนุญาตในการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์และกฎหมายของประเทศญี่ปุ่นยังมีกฎหมายว่าด้วยการจัดการธุรกิจเกี่ยวกับลิขสิทธิ์และสิทธิข้างเคียง (Law on Management Business of Copyright and Neighboring Rights) เป็นกฎหมายที่ใช้ควบคุมการดำเนินงานขององค์กรบริหารจัดการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ ซึ่งองค์กรแต่ละหน่วยจะได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาล และบางองค์กรก็บริหารจัดการโดยความร่วมมือของเจ้าของสิทธิและผู้ใช้งานลิขสิทธิ์ ในการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์จะถูกแบ่งออกตามชนิดและลักษณะของลิขสิทธิ์ โดยองค์กรจะทำเป็นรูปแบบสัญญา โดยจะมีองค์กรที่รัฐให้เข้ามาช่วยเหลือ และควบคุมได้แก่ องค์กร JASRAC (Japanese Society of Right of authors and Composers) และ องค์กร JRRC (Japan Reprographic Rights Center)

1) องค์กร JASRAC (Japanese Society of Right of authors and Composers)

องค์กร JASRAC (Japanese Society of Right of authors and Composers) จัดตั้งขึ้นเมื่อปี ค.ศ. 1939 ภายใต้กฎหมายเกี่ยวกับสื่อกลางในการดำเนินธุรกิจลิขสิทธิ์ มีหน้าที่ดำเนินการธุรกิจลิขสิทธิ์ (Law on Intermediary Business Concerning Copyrights of 1939) โดยได้รับการรับรองโดยรัฐบาลญี่ปุ่นในการเป็นตัวแทนเจ้าของลิขสิทธิ์ เพื่อคุ้มครองลิขสิทธิ์งานดนตรี และการใช้ประโยชน์จากงานดนตรี เป็นองค์กรเดียวในประเทศญี่ปุ่นที่ทำหน้าที่บริหารจัดการจัดเก็บงานดนตรีกรรม²⁷ รวมไปถึงสิทธิการนำออกแสดงทั่วไป

องค์กร JASRAC มีวัตถุประสงค์เป็นสื่อกลางในด้านการดำเนินธุรกิจเกี่ยวกับลิขสิทธิ์งานดนตรีกรรม ซึ่งทำหน้าที่เป็นสื่อกลางระหว่างผู้ใช้ดนตรีกับผู้ประพันธ์เพลง และผู้โฆษณาโดยการให้อนุญาตและจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์เพื่อนำมาจัดสรรให้แก่สมาชิกขององค์กรตามความเห็นชอบ อีกทั้งยังทำข้อตกลงร่วมกับองค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ในต่างประเทศ กล่าวคือ ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการดำเนินการธุรกิจเกี่ยวกับลิขสิทธิ์งานดนตรีกรรมในการบริหารจัดการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ให้กับองค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ในต่างประเทศในด้าน ดนตรีกรรม หรือเป็นสื่อกลางในการดำเนินธุรกิจเกี่ยวกับงานอันมีลิขสิทธิ์นอกเหนือจากงานดนตรีกรรม เช่นงาน นาฏกรรม

2) องค์กร JRRC (Japan Reprographic Rights Center)

ประเทศญี่ปุ่นมีการจัดตั้งองค์กรที่มีชื่อเรียกว่า Japan Reprographic Rights Center มีวัตถุประสงค์เพื่อจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ในการทำซ้ำงานวรรณกรรม ซึ่งองค์กร JRRC ได้รับการเสนอให้จัดตั้งอย่างเป็นทางการโดยรัฐบาลของญี่ปุ่น ในปี ค.ศ. 1974 โดยการจัดตั้งองค์กร JRRC ดังกล่าวนั้นก็มีหน้าที่บริหารจัดการจัดเก็บค่าตอบแทนในการนำผลงานอันมีลิขสิทธิ์ไปใช้ เช่นเดียวกับ

²⁷ Doi, T., *The intellectual property law of Japan* (Alphen aan den Rijn: Sijthoff and Noordoff, 1980), 24.

องค์กร JASRAC (Japanese Society of Right of authors and Composers) แต่เป็นในรูปแบบของงาน วรรณกรรม

3.2 กฎหมายไทยพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์

โดยหลักความเป็นธรรมชาติบุคคลใช้ความรู้ความสามารถสร้างสรรค์ผลงานขึ้น ย่อม เป็นการสมควรที่บุคคลนั้นจะต้องมีสิทธิโดยชอบธรรมแต่ผู้เดียวในผลงานนั้น อย่างไรก็ตามงาน สร้างสรรค์ เป็นงานที่ต้องเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจตลอดจนคุณประโยชน์ต่าง ๆ แก่สาธารณชน กฎหมายว่า ด้วยลิขสิทธิ์จึงได้เกิดขึ้นเพื่อให้การคุ้มครองสิทธิอันชอบธรรมแก่เจ้าของลิขสิทธิ์ ผู้สร้างสรรค์ผลงาน ขึ้นนั้น โดยไม่ให้เกิดกระทบกระเทือนต่อสิทธิที่สาธารณชนจะใช้ประโยชน์จาก งานอันมีลิขสิทธิ์²⁸ ซึ่ง กฎหมายว่าด้วยลิขสิทธิ์มีวัตถุประสงค์ให้การป้องกันและคุ้มครอง ผลประโยชน์ที่บุคคลพึงได้รับจาก ผลงานอันเกิดจากความนึกคิดของผู้สร้างสรรค์ผลงาน โดยมุ่งหมายให้คนทั่วไปเคารพในสิทธิของผู้รับ เพื่อรักษาผลประโยชน์ของผู้สร้างสรรค์ผู้เป็นเจ้าของ ลิขสิทธิ์ตราบเท่าที่ไม่เป็นการกระทบกระเทือน ต่อประโยชน์สาธารณะ²⁹

3.2.1 ประวัติความเป็นมา

หากจะกล่าว ณ เวลาใด เป็นจุดเริ่มต้นแห่งประวัติของกฎหมายว่าด้วยลิขสิทธิ์พอ อนุมานได้ว่าเริ่มตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 12 ในสมัยฟื้นฟูศิลปวิทยา (Renaissance) เป็นต้นมา นักปราชญ์ เชื่อ พระวงศ์ในยุโรปให้ความสนใจในงานวรรณคดีลาตินและกรีก ต่างพากันสะสม งานศิลปะที่มีความ สร้างสรรค์ หรือหนังสือดังกล่าวอย่างจริงจัง ความเจริญด้านการศึกษาของยุโรปในสมัย นั้นเป็นไป อย่างรวดเร็ว เริ่มตั้งแต่การศึกษาที่จัดขึ้นในหมู่เจ้าผู้ครองแผ่นดิน เจ้าผู้ครองแคว้น สำนักสงฆ์และได้ ขยายไปสู่ประชาชนในที่สุด³⁰

ปี ค.ศ. 1476 William Caxton ได้นำระบบการพิมพ์ไปเผยแพร่ในประเทศอังกฤษ และ รวมกลุ่มผู้ประกอบการในด้านหนังสือ ในปี ค.ศ. 1556 Queen Marry I พระบรมราชานุญาตให้ Stationer's Company เป็นผู้ผูกขาดการพิมพ์หนังสือสำหรับขายจะต้องนำมาจดทะเบียนกับบริษัท หรือสมาชิกของบริษัทโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันและคุ้มครองการต่อต้านฝ่ายอาณาจักร และฝ่ายสนจักรต่อมาได้มีการประกาศใช้ The Statute of Anne ซึ่งมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 10 เมษายน ค.ศ. 1710 เป็นต้นไป และอาจถือได้ว่าเป็นกฎหมายว่าด้วยลิขสิทธิ์ฉบับแรกที่ให้ ความ คุ้มครองแก่ผู้สร้างสรรค์ โดยมีอายุการคุ้มครอง 21 ปี

²⁸ กฤตภาส ตั้งสมบุรณ์, ผลกระทบของการคุ้มครองมาตรการทางเทคโนโลยีต่อการใช้งานอันมีลิขสิทธิ์ โดยชอบธรรม (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ, 2553), 12.

²⁹ เรื่องเดียวกัน, 34.

³⁰ นนทนา เผือกผ่อง, บรรณารักษ์ศาสตร์เบื้องต้น, (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2525), 41-42.

นับจากวันที่ 10 เมษายน ค.ศ. 1710 สำหรับงานที่สร้างก่อนหน้านั้นและอายุการคุ้มครอง 14 ปี นับจากการโฆษณาครั้งแรก สำหรับงานที่สร้างก่อนหลังวันดังกล่าว³¹ ในระยะเวลาต่อมา The Statute of Anne ได้มีอิทธิพลในการ เป็นแม่แบบของกฎหมายว่าด้วยลิขสิทธิ์ให้แก่ประเทศต่าง ๆ อีกหลายประเทศในประเทศสหรัฐอเมริกาได้ให้ความคุ้มครองแก่ผู้สร้างสรรค์ผลงาน โดยบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมาย แพ่งและพาณิชย์มุ่งการคุ้มครองต่อผลงานที่ยังมิได้โฆษณาและที่โฆษณาแล้ว โดยไม่คำนึงว่า ผู้สร้างสรรค์มีเชื้อชาติใด สร้างสรรค์งาน ณ ที่ใด ต่อมาเมื่อวันที่ 2 พฤษภาคม ค.ศ. 1783 รัฐสภาอเมริกันมีมติจากทางสมาพันธรัฐ (Confederation) ไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้ให้เป็นหน้าที่ ของรัฐต่าง ๆ ออกกฎหมายของรัฐนั่นเอง³² และจากปี ค.ศ. 1783 ถึงปี ค.ศ. 1786 มีรัฐต่าง ๆ ที่เริ่มแรก ตั้งสมาพันธรัฐ 13 รัฐ ยกเว้นรัฐเดลาแวร์ได้ยอมรับว่า The Statute of Anne เป็นแบบอย่างในการ ออกกฎหมายเกี่ยวกับลิขสิทธิ์ ปี ค.ศ. 1790 ประเทศสหรัฐอเมริกาจึงประกาศใช้กฎหมายลิขสิทธิ์ ที่ว่าทุกรัฐ โดยมีอายุแห่งการคุ้มครองลิขสิทธิ์ 14 ปี หลังหมดอายุ แล้วขอยืดเวลาคุ้มครองออกไปได้ อีก 4 ปี ระยะเวลาต่อมาในปี ค.ศ. 1741 ประเทศเดนมาร์ก ได้ประกาศใช้กฎหมายลิขสิทธิ์โดยอาศัย The Statute of Anne เป็นแบบอย่างและในปี ค.ศ. 1793 ประเทศฝรั่งเศสก็ได้ตรากฎหมายลิขสิทธิ์ ขึ้นในลักษณะเดียวกันเป็นผลให้ประเทศต่าง ๆ ที่ใช้ระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษรนำไปเป็น แบบอย่างในการตรากฎหมายเกี่ยวกับ ลิขสิทธิ์เช่นกัน³³

คริสต์ศตวรรษที่ 18 ต่อเนื่องถึงคริสต์ศตวรรษที่ 19 เป็นสมัยของการปฏิวัติทาง อุตสาหกรรม ความเจริญก้าวหน้าทางศิลปกรรมและเทคโนโลยีต่าง ๆ เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและ ประเทศต่าง ๆ ได้ ตื่นตัวในการตรากฎหมายลิขสิทธิ์มุ่งให้คุณประโยชน์แก่ผู้สร้างสรรค์ของ ต่างประเทศจนในปี ค.ศ. 1852 ประเทศฝรั่งเศสได้ขยายความคุ้มครองงานสร้างสรรค์โดยไม่คำนึงถึงแหล่งกำเนิดของงานอันสืบเนื่องมา จากการปฏิวัติทางอุตสาหกรรม กฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศได้รับการยอมรับและคุ้มครองมากขึ้น ตามลำดับ โดยการแลกเปลี่ยนความคุ้มครอง ลิขสิทธิ์ในรูปของสนธิสัญญาทวิภาคี ความคุ้มครองแก่ งานของประเทศชาติเท่าที่คนสัญชาติ ของตนได้รับความคุ้มครองในประเทศของตน เรียกว่าหลัก National Treatment โดยเฉพาะในกลุ่มประเทศยุโรปได้มีการทำสนธิสัญญากัน เช่น ระหว่างรัสเซียกับรัฐต่าง ๆ ของเยอรมัน 32 ฉบับ ฝรั่งเศสกับอิตาลี, ออสเตรียกับอิตาลี, ฝรั่งเศสกับอังกฤษ เป็นต้น

³¹ Wittenberg, P., *The law of literary property*, (New York: The World, 1958), 25-30.

³² วรชมน แชลี่, *หลักสมตูลประโยชน์และการคุ้มครองงานภาพยนตร์ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 และพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2556), 67.

³³ Wittenberg, P., *The law of literary property*, 153.

รูปของสนธิสัญญาทวิภาคีในการคุ้มครองลิขสิทธิ์ระหว่างประเทศนี้ ยังไม่เป็นที่พอใจแก่บรรดาประเทศต่าง ๆ เพราะการกำหนดหลักเกณฑ์การคุ้มครองในแต่ละประเทศ แตกต่างกันไป และบางครั้งหลักเกณฑ์ในสนธิสัญญาแต่ละฉบับ มีความแตกต่างกัน จึงเกิด แนวคิดกฎหมายลิขสิทธิ์ระหว่างประเทศเป็นแนวเดียวกันหรือใกล้เคียงกัน โดยในปี ค.ศ. 1858 องค์การวรรณกรรม (Literary Congress) ได้จัดให้มีการประชุมบรรดานักเขียน นักการศึกษา นักวิทยาศาสตร์ และผู้พิพากษาจาก 14 ประเทศ พิจารณาปัญหากฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา สาธารณ ประเทศเบลเยียม ซึ่งมีวัตถุประสงค์ที่จะคุ้มครองสิทธิของผู้สร้างสรรค์ทั้งในและ ต่างประเทศให้สมบูรณ์เต็มที่ ในปี ค.ศ. 1878

จึงได้มีการจัดตั้งองค์กรระหว่าง ประเทศ (International Association) ซึ่งในปี ค.ศ. 1898 กลายเป็น International and Artistic Association (ALAI)³⁴ องค์การนำในการร่างสนธิสัญญา ระหว่างประเทศขึ้น โดยมี ประเทศต่าง ๆ รวม 10 ประเทศได้แก่ เบลเยียม เยอรมัน ฮอติ ฝรั่งเศส อิตาลี สวิตเซอร์แลนด์ โซปีเรีย สเปน ตุนีเซียและสหราชอาณาจักรอังกฤษ ได้ร่วมกันจัดทำขึ้น และลงนามกัน ณ กรุงเบอร์ลิน ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ เมื่อวันที่ 9 กันยายน ค.ศ. 1886 มีชาติต่าง ๆ ยอมเข้าเป็นภาคีและให้สัตยาบันราว 40 ประเทศและได้จัดตั้ง สหภาพ เบอร์ลินเพื่อความคุ้มครอง พร้อมกัน 53 ประเทศสมาชิกในสหภาพเบอร์ลินรวม 75 ประเทศ รวมทั้งประเทศไทยที่เข้าเป็นสมาชิกและผูกพันเมื่อวันที่ 17 กรกฎาคม ค.ศ. 1931 อนุสัญญา เบอร์ลินฯ ฉบับ The Berlin Act, 1908 และ The Berne Additional Protocol, 1914 ใน ส่วน Substance เกี่ยวกับการคุ้มครองลิขสิทธิ์ระหว่างประเทศและเป็นสมาชิกอนุสัญญาเบอร์ลินฯ ฉบับแก้ไข ณ กรุงปารีส ค.ศ. 1971 ในส่วนที่เกี่ยวกับการบริหาร องค์การคุ้มครองลิขสิทธิ์ ระหว่างประเทศ

ในปี ค.ศ. 1880 ระหว่างการพิจารณาร่างอนุสัญญาเบอร์ลิน มีความพยายาม พัฒนา สนธิสัญญาลิขสิทธิ์ในทวีปอเมริกาจนกลายเป็น “อนุสัญญาลิขสิทธิ์อเมริกา” (The Pan-American Copyright Convention) โดยให้สัตยาบันกัน ณ กรุง Montevideo

สำหรับประวัติกฎหมายว่าลิขสิทธิ์ประเทศไทย ที่พอจะอนุมานได้ว่าเป็นต้นตระกูล แห่งกฎหมายว่าด้วยลิขสิทธิ์ คือประกาศหอพระสมุทวชิรญาณ ร.ศ. 111 (พ.ศ. 2435) แต่เดิมนั้น พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ และพระเจ้าลูกเธอ ใน พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงร่วมกันสร้าง “หอพระสมุทวชิรญาณ” เพื่อเป็นการ สอนองพระเดชพระคุณสมเด็จพระบรมชนกนาถ (ต่อมาได้ร่วมกับหอพระมณเฑียรธรรม และหอพุทธ สาสนสังคหะเป็นหอสมุดสำหรับพระนคร ต่อมากลายเป็นหอสมุดแห่งชาติในสังกัด กรมศิลปกรรม)

³⁴ ธวัช รัตนากิริมย์, การคุ้มครองวรรณกรรมและศิลปกรรม พระราชบัญญัติคุ้มครองวรรณกรรมและ ศิลปกรรม, (พระนคร: กรมศิลปากร, 2474), 35-40.

ปัจจุบัน) ขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2424 โดยมีพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าฯ ทรงเป็น อุปถัมภ์และทรงตั้ง คณะกรรมการบริหารหอพระสมุดขึ้นคณะหนึ่งเรียกว่า “กรรม สัมปติกสภา”

แต่เดิมมี 7 ท่าน ต่อมาเพิ่มเป็น 11 ท่าน หอพระสมุดเปิดเมื่อ พ.ศ. 2427 ตาม ประกาศเมื่อวันที่ 29 สิงหาคม พ.ศ. 2435 ทางกรรมปาติกสภา มีกรมหมื่นนราธิปประพันธ์ พงศ์ทรงเป็นองค์ สภานายกออกประกาศว่าทางกรรมสัมปาติกสภาเคยประชุมและตกลงกันว่า “เมื่อตั้งหอสมุดได้ 8 ปี ควรห้ามไม่ให้ผู้ใดเอาข้อความจากหนังสือชริฎาณวิเศษไปตีพิมพ์เย็บ เป็นเล่ม หรือคัดเรื่องใดเรื่อง หนึ่งไปลงตีพิมพ์ นอกจากทางกรรมสัมปาติกสภาจะอนุญาต” และ ในปี พ.ศ. 2435 นั้นเอง จึงมีการ นำความขึ้นกราบทูลต่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าฯ เจ้าอยู่หัว ซึ่งก็ทรงพระราชทานพระบรมรา ชานุญาตเป็นผลให้มีประกาศฯ ลงวันที่ 20 กันยายน ร.ศ. 111 (พ.ศ. 2435) “แต่ต่อไปห้ามไม่ให้ผู้ใด เอาเรื่องความต่าง ๆ ที่ได้ลงพิมพ์ในหนังสือหรือ หนังสืออย่างหนึ่งอย่างใด นอกจากที่ขออนุญาตต่อ กรรมสัมปาติกสภาได้แล้วนั้นเป็นอันขาด” เหตุผลเพราะเรื่องที่ได้ตีพิมพ์ในหนังสือชริฎาณวิเศษเป็น เรื่องที่ได้พิมพ์ในหนังสือชริฎาณวิเศษเป็นเรื่องที่สมาชิกของหอสมุดฯ จัดแต่งเป็นส่วนใหญ่โดยรับ ค่าเขียน

เรื่องทางหอพระสมุดฯ จึง สมควรมีสิทธิพิมพ์จำหน่ายเอง นอกจากเห็นว่าเรื่องใดเป็น ประโยชน์แก่การเผยแพร่ก็อนุญาต ให้ผู้อื่นจัดพิมพ์ได้ อีกทั้งยังเป็นการคุ้มครองประโยชน์ของสมาชิก ซึ่งต้องเสียค่าบำรุงแก่หอพระ สมุดฯ (Subscription Literary) อีกด้วย ประกาศฉบับนี้ไม่มีบท กำหนดโทษ ประกาศหอ พระสมุดฯ ชริฎาณฉบับนี้มีสภาพบังคับเป็นกฎหมายฉบับหนึ่ง แม้จะไม่มีบท กำหนดโทษก็ตามจึงถือได้ว่าเป็นกฎหมายอันเกี่ยวข้องกับลิขสิทธิ์ฉบับแรกของประเทศไทย บทบัญญัติ แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองวรรณกรรมและศิลปกรรม พ.ศ. 2474 นี้ เป็นบทบัญญัติที่สมบูรณ์แบบ ที่สุดฉบับแรกของประเทศไทยในขณะนั้น

ต่อมาเมื่อวันที่ 11 ธันวาคม พ.ศ. 2521 ได้มีการประกาศใช้ “พระราชบัญญัติ ลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521” ขึ้น โดยให้ใช้บังคับแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป (มาตรา 2) คือใช้ บังคับเป็นกฎหมายได้ตั้งแต่วันที่ 14 ธันวาคม พ.ศ. 2521

เมื่อวันที่ 9 ธันวาคม พ.ศ. 2539 ได้มีการประกาศใช้ “พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537” เพื่อใช้แทน พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521 ส่วนเหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ “โดยที่พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521 ได้ใช้บังคับมาเป็นเวลานานแล้ว บทบัญญัติต่าง ๆ จึงไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ทั้งภายในและภายนอกประเทศที่ได้เปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะการ พัฒนาและการขยายตัวทางเศรษฐกิจ การค้าและอุตสาหกรรมของประเทศและระหว่างประเทศ สมควรที่จะได้มีการปรับปรุงมาตรการคุ้มครองด้านลิขสิทธิ์ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นเพื่อรองรับการ

เปลี่ยนแปลงดังกล่าวและเพื่อส่งเสริมให้มีการสร้างสรรค์งานในด้านวรรณกรรม ศิลปกรรม และงานด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องมากยิ่งขึ้นจึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัติฉบับนี้³⁵

ทั้งนี้ พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ดังกล่าว ได้เพิ่มเติมแก้ไขหลักเกณฑ์ใหม่ ๆ เกี่ยวกับการคุ้มครองลิขสิทธิ์ เช่น การกำหนดให้ความคุ้มครองการสร้างสรรค์งาน โปรแกรมคอมพิวเตอร์ไว้ภายใต้ความหมายของงานวรรณกรรมการกำหนดลักษณะของงาน สร้างสรรค์แต่ละประเภทให้ชัดเจนขึ้น การขยายหลักเกณฑ์ของสิทธิทางเศรษฐกิจและธรรม สิทธิ การเพิ่มโทษและวิธีการว่าด้วยคดีละเมิดลิขสิทธิ์ รวมทั้งการกำหนดหลักเกณฑ์อื่น เกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของนักแสดงที่เป็นมติใหม่ของการให้ความคุ้มครองสิทธิข้างเคียงของ ลิขสิทธิ์เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่บรรดานักแสดง

ต่อมาได้มีการแก้ไขพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ให้มีความสมบูรณ์ที่มากขึ้นโดยได้แก้ไขเป็นพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2565

3.2.2 ลักษณะทั่วไปแห่งลิขสิทธิ์

การคุ้มครองงานอันมีลิขสิทธิ์เป็นการคุ้มครองงานอันมีลิขสิทธิ์โดยกฎหมาย ให้เจ้าของลิขสิทธิ์มีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในการควบคุม (Right to Control) หรือหาประโยชน์จากการสื่อสาร (Benefit from the Communication) งานของเจ้าของลิขสิทธิ์ที่ควรจะได้รับ โดย เหตุผลแห่งการคุ้มครองงานอันมีลิขสิทธิ์ มีดังนี้ ³⁶คือ

1) เหตุผลของความยุติธรรมในสังคมทั่วไป กล่าวคือ ผู้สร้างสรรค์สมควรจะได้รับประโยชน์จากงานของตนซึ่งเป็นผลผลิตจากความคิดสร้างสรรค์ แรงใจและแรงงานที่ ผู้สร้างสรรค์ได้สร้างขึ้น ดังนั้นประโยชน์ที่พวกเขาทั้งหลายจะได้รับต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขแห่ง ค่าตอบแทนการใช้งานสร้างสรรค์นั้น ๆ³⁷

2) เหตุผลของความเจริญก้าวหน้าทางวัฒนธรรม เนื่องจากผู้สร้างสรรค์ ผลงานได้รับความคุ้มครองงานอันมีลิขสิทธิ์ดังนั้นค่าตอบแทน หรือผลประโยชน์ที่ได้รับจาก งานของผู้สร้างสรรค์ที่ได้ผลิตผลงานชิ้นนั้น นำความเจริญก้าวหน้าให้เกิดแก่คลังแห่งงาน วรรณคดี นาฏกรรม ดนตรีและอื่น ๆ และขยายตลาดไปถึงหนังสือเรียน ตำราเรียนของ ประเทศชาติอันเป็นการพัฒนาวัฒนธรรมของประเทศชาติทางหนึ่ง

³⁵ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 111 ตอนที่ 54 ก หน้าที่ 22 วันที่ 21 ธันวาคม พุทธศักราช 2537.

³⁶ พงษ์ศักดิ์ กิตติสมเกียรติ, “ความรู้ชุดกฎหมายลิขสิทธิ์”, นิตสารศิลปการ 2, 26(พฤษภาคม 2525): 84-89.

³⁷ ทวียศ ศรีเกต, งานลิขสิทธิ์ในยุคไร้ขอบเขต ใช้ข้อมูลอย่างปลอดภัย เขียนให้ตี อย่าสะกดผิด [Online], ม.ป.ป. แหล่งที่มา https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/elaw_parcy/ewt_dl_link.php?nid=1827&filename=index.

3) เหตุผลบนพื้นฐานทางเศรษฐกิจทุกๆ การลงทุนบางครั้งจำเป็นต้องมีความจำเป็นในการสร้างสรรค์งาน เช่น การสร้างงานสถาปัตยกรรม การสร้างภาพยนตร์ การแสวงหาประโยชน์ เช่น การผลิต การจัดพิมพ์หนังสือ จำหน่ายและสิ่งบันเทิงเสียงจะได้รับ ผลประโยชน์อย่างเต็มที่ หากมีการคุ้มครองงานอันมีลิขสิทธิ์และจะเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจ ของประเทศด้วย

4) เหตุผลทางด้านศีลธรรมอันดีงาม ผลงานอันสร้างสรรค์ขึ้นเป็นการ แสดงออกซึ่งสติปัญญาของผู้สร้างสรรค์ผลงาน ดังนั้นผู้สร้างสรรค์ผลงานควรที่จะได้รับความ เคารพนับถือหรือมีสิทธิที่จะตัดสินใจได้ว่าเมื่อใดและอย่างไร ที่งานของตนจะนำออกเล่นแสดงที่สาธารณะ หรือมีสิทธิที่จะห้ามมิให้ใครมายุ่งกับผลงานของตนซึ่งหากมีผู้นำเอางานของผู้ สร้างสรรค์ไปใช้ประโยชน์ในทางที่เสียหาย ซึ่งสิทธิประเภทนี้เรียกกันว่า “ธรรมสิทธิ” (Morat Right)

5) เหตุผลทางชื่อเสียงและเกียรติคุณของประเทศชาติ หากพิจารณาถึงสภาพการณ์ทั่วไป ปรากฏว่างานของผู้สร้างสรรค์ที่สร้างสรรค์ขึ้นไม่ว่าจะในประเทศใด ก็ย่อมแสดงถึงปรัชญาหรือคุณลักษณะของคนในชาตินั้น รวมทั้งทำให้มีการเผยแพร่ขนบธรรมเนียม ประเพณีให้กระจายทั่วโลก ให้เป็นที่รู้จักแก่นานาประเทศ หากปราศจากการคุ้มครองแก่งาน อันมีลิขสิทธิ์ดังกล่าวมรดกทางวัฒนธรรมของชาติย่อมจะต้องลดน้อยลง ทั้งงานศิลปะ วิทยาการต่าง ๆ ก็จะไม่ก้าวหน้าไปเท่าที่ควร

3.2.3 ลิขสิทธิ์

ทฤษฎีลิขสิทธิ์อยู่ภายใต้ลักษณะของทรัพย์สิน (Property), สิทธิแต่เพียงผู้เดียว (Monopoly), สิทธิตามธรรมชาติ (Natural Right) หรือสิทธิเฉพาะบุคคล (Personal Right) ข้อบัญญัติของกฎหมาย (Statutory Reward), ลักษณะของลิขสิทธิ์ลักษณะใดลักษณะหนึ่งไม่ สามารถกำหนดได้ ด้วยเหตุที่ว่าหากการกำหนดใช้ทฤษฎีใดทฤษฎีหนึ่งจะทำให้ลักษณะของ ลิขสิทธิ์ผิดไปจากความเป็นจริง³⁸ แต่ทั้งนี้ก็มีได้มีลักษณะที่เป็นอย่างหนึ่งอย่างใดทั้งหมด กล่าวคือ

1) ลิขสิทธิ์เป็นทรัพย์สินในลักษณะกว้าง ๆ เป็นสิ่งที่มีค่าเฉพาะตัว เจ้าของที่จัดทำขึ้นหรือได้มาโดยชอบด้วยกฎหมาย ได้รับสิทธิที่จะทำซ้ำ ดัดแปลง โอนหรือจำหน่ายจ่าย แจกผลงานของตนได้ทุกรูปแบบเท่าที่ไม่เป็นการขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชนหรือความ สงบเรียบร้อย โดยกฎหมายจะบัญญัติขอบเขตคุ้มครองการกระทำหรือการใช้ที่ไม่เหมาะสม ตามบรรทัดฐานของสังคมรูปแบบหนึ่งของทรัพย์สิน คือ เป็นทรัพย์สินที่ถูกจำกัดโดยเงื่อนไข และข้อจำกัดทางกฎหมาย ความแตกต่างระหว่างลิขสิทธิ์กับทรัพย์สินอยู่ที่วัตถุประสงค์ของงาน สร้างสรรค์

อย่างไรก็ตาม สิทธิหรือรูปแบบของทรัพย์สินที่ไม่สามารถจับต้องได้ แต่ก็แตกต่างจากลิขสิทธิ์ซึ่งการละเมิดสัญญาโดยผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สินนั้นสามารถใช้สิทธิที่ตนมีอยู่ต่อต้านบุคคลหรือกลุ่มบุคคลนั้น ๆ เท่านั้น กรณีของเจ้าของลิขสิทธิ์แล้วเป็นหน้าที่ของสาธารณชนที่จะต้อง

³⁸ “Copyright Law” Encyclopaedia Britannica, 5 (1977).

เคารพสิทธิของเจ้าของลิขสิทธิ์และผู้สร้างสรรค์สามารถบังคับสิทธิของตน ต่อผู้อื่นหรือบุคคลทั่วไปที่ฝ่าฝืน

2) ลิขสิทธิ์เป็นสิทธิแต่ผู้เดียวที่ผู้เป็นเจ้าของมีอำนาจในการจะควบคุม ตลาตในงานของตน แต่ลิขสิทธิ์ได้ถูกจำกัดสิทธิแต่ผู้เดียวตั้งแต่ไม่มีอำนาจที่จะขัดขวางการทำงานในลักษณะที่คล้ายคลึงกัน อย่างไรก็ตาม กฎหมายก็ได้มอบอำนาจให้เจ้าของลิขสิทธิ์มี สิทธิแต่เพียงผู้เดียว บางอย่างจึงเกิดปัญหาผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจและสังคม

3) ลิขสิทธิ์เป็นสิทธิเฉพาะบุคคล แม้ว่าลิขสิทธิ์จะมีลักษณะที่ไม่เหมือนทรัพย์สินหรือสิทธิแต่เพียงผู้เดียว แต่ก็มีลักษณะที่เป็นสิทธิเฉพาะบุคคลอยู่มากด้วยการ สร้างสรรค์ผลงานขึ้นมาก็เป็นความสามารถเฉพาะบุคคลของผู้สร้างสรรค์ซึ่งจะแตกต่างจาก การลงทุนสร้างตามปกติหรือการใช้แรงงาน โดยลักษณะของลิขสิทธิ์นี้มีความเกี่ยวพันกันกับ ผู้สร้างสรรค์อย่างใกล้ชิดจนยากที่จะแยกกันออกได้ โดยการบัญญัติกฎหมายให้ผู้สร้างสรรค์ไม่สามารถโอนกรรมสิทธิ์ (Moral Right) ที่จะขัดขวางการบิดเบือนงานของเขาให้กับผู้อื่นได้และ รับรองว่าเป็นสิทธิเฉพาะตัวของผู้สร้างสรรค์ หรือแม้แต่การกำหนดอายุแห่งการคุ้มครอง ลิขสิทธิ์ได้กำหนดตามหลักการ นับตลอดอายุของผู้สร้างสรรค์

3.3 พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537

พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 และที่แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 4 “ลิขสิทธิ์” หมายความว่า สิทธิแต่ เพียง ผู้เดียวที่จะทำการใด ๆ ตามพระราชบัญญัตินี้เกี่ยวกับงานที่ผู้สร้างสรรค์ได้ทำขึ้น และ “ผู้สร้างสรรค์” หมายความว่า ผู้ทำหรือผู้ก่อให้เกิดงานสร้างสรรค์อย่างใดอย่างหนึ่งที่เป็นงานอันมี ลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัตินี้

กล่าวโดยสรุป ลิขสิทธิ์ คือ ความคุ้มครองที่มีให้แก่เจ้าของผลงานสร้างสรรค์ที่เกิดจากความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การใช้สติปัญญา ความรู้ความสามารถและความวิริยะอุตสาหะ ซึ่งถือเป็นทรัพย์สินทางปัญญาประเภทหนึ่งที่มีคุณค่า ทางเศรษฐกิจ เจ้าของลิขสิทธิ์มีสิทธิแต่ผู้เดียวที่จะกระทำการใด ๆ เกี่ยวกับงานอันมีลิขสิทธิ์ของตน โดยกฎหมาย ลิขสิทธิ์ได้ให้ความคุ้มครองถึงสิทธินักแสดงด้วย จะเห็นได้ว่า การคุ้มครองลิขสิทธิ์กำหนดให้ผู้สร้างสรรค์งานได้ลิขสิทธิ์ในงานที่ตนเอง สร้างสรรค์มาโดยทันทีไม่ต้องมีการจดทะเบียนหรือทำพิธีการใด ๆ ดังนั้นการสร้างสรรคงานโดยตนเองจึงมีความสำคัญต่อการกำหนดความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์³⁹

³⁹ นัยชน ดาทอง, The WIPO Digital Agenda กับการคุ้มครองลิขสิทธิ์ในยุคดิจิทัลของประเทศไทย, (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2552), 20-21.

3.3.1 การละเมิดในทางคดีแพ่งและอาญา

การละเมิดลิขสิทธิ์เป็นความผิดทั้งคดีแพ่งและคดีอาญา กล่าวคือ นอกจากมีสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายในทางแพ่งแล้ว เจ้าของลิขสิทธิ์ยังมีสิทธิที่จะดำเนินคดีอาญาด้วยตนเอง หรือจะร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนเพื่อให้พนักงานอัยการเป็นผู้ฟ้องคดีอาญาได้ อายุความการฟ้องร้องคดีละเมิดลิขสิทธิ์คือ 3 ปี นับแต่เจ้าของลิขสิทธิ์รู้ถึงการละเมิด แต่ต้องไม่เกิน 10 ปี นับแต่วันที่มีการละเมิดลิขสิทธิ์

โดยที่ผู้เสียหายมีอำนาจในการใช้กฎหมายเพื่อลงโทษผู้กระทำความผิดได้ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2565 ในการฟ้องคดีเพื่อให้ผู้กระทำความผิดต้องรับโทษในทางแพ่งหรืออาญา

1) กรณีละเมิดลิขสิทธิ์โดยตรง การกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งแก่งานอันมีลิขสิทธิ์โดยไม่ได้รับอนุญาต ได้แก่ ทำซ้ำหรือดัดแปลง นำออกเผยแพร่ต่อสาธารณชน

มาตรา 69 “ผู้ใดกระทำการละเมิดลิขสิทธิ์หรือสิทธิของนักแสดงตามมาตรา 27⁴⁰ มาตรา 28⁴¹ มาตรา 29⁴² มาตรา 30⁴³ หรือมาตรา 52⁴⁴ ต้องระวางโทษปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสองแสนบาท ถ้าการกระทำความผิดตามวรรคหนึ่งเป็นการกระทำเพื่อการค้า ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือนถึงสี่ปี หรือปรับตั้งแต่หนึ่งแสนบาทถึงแปดแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

2) กรณีละเมิดลิขสิทธิ์โดยอ้อม การละเมิดโดยบุคคลใดรู้อยู่แล้วหรือมีเหตุอันควรรู้ว่าจะงานใดได้ทำขึ้นโดยละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้อื่น ซึ่งกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งแก่งานนั้นเพื่อหากำไร

มาตรา 70 “ผู้ใดกระทำการละเมิดลิขสิทธิ์ตามมาตรา 316 ต้องระวางโทษปรับตั้งแต่หนึ่งหมื่นบาทถึงหนึ่งแสนบาท ถ้าการกระทำความผิดตามวรรคหนึ่งเป็นการกระทำเพื่อการค้า ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สามเดือนถึงสองปี หรือปรับตั้งแต่ห้าหมื่นบาทถึงสี่แสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

3) กรณีการกระทำละเมิดข้อมูลการบริหารสิทธิและกรณีการละเมิดมาตรการทางเทคโนโลยี มาตรา 70/1 “ผู้ใดกระทำการละเมิดข้อมูลการบริหารสิทธิตามมาตรา 53/1⁴⁵ หรือมาตรา 53/2 หรือละเมิดมาตรการทางเทคโนโลยีตามมาตรา 53/49 ต้องระวางโทษปรับตั้งแต่หนึ่งหมื่นบาทถึงหนึ่งแสนบาท”

⁴⁰ มาตรา 27 การละเมิดลิขสิทธิ์ทั่วไปด้วยการทำซ้ำดัดแปลง หรือเผยแพร่ต่อสาธารณชน.

⁴¹ มาตรา 28 การละเมิดลิขสิทธิ์ในงานทัศนศิลป์ ภาพยนตร์ หรือสิ่งบันทึกเสียง.

⁴² มาตรา 29 การละเมิดลิขสิทธิ์ในงานแพร่เสียงแพร่ภาพ.

⁴³ มาตรา 30 การละเมิดลิขสิทธิ์ในโปรแกรมคอมพิวเตอร์.

⁴⁴ มาตรา 52 การละเมิดสิทธิของนักแสดง.

⁴⁵ มาตรา 53/1 การละเมิดข้อมูลการบริหารสิทธิโดยตรง.

4) กรณีการทำซ้ำโดยการบันทึกเสียงหรือภาพหรือทั้งเสียงและภาพจากภาพยนตร์
อันมีลิขสิทธิ์ ใน โรงภาพยนตร์

มาตรา 69/1 “ผู้ใดกระทำการละเมิดลิขสิทธิ์ตามมาตรา 28/1 ⁴⁶ต้องระวางโทษ
จำคุกตั้งแต่หกเดือน ถึงสี่ปี หรือปรับตั้งแต่หนึ่งแสนบาทถึงแปดแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

3.3.2 การคุ้มครองลิขสิทธิ์

เจ้าของลิขสิทธิ์มีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวที่จะกระทำการใดๆ ต่องานอันมีลิขสิทธิ์ของตน ดังนี้

- 1) ทำซ้ำหรือดัดแปลง
- 2) เผยแพร่ต่อสาธารณชน
- 3) ให้เช่าต้นฉบับหรือสำเนาโปรแกรมคอมพิวเตอร์ โสตทัศนวัสดุ ภาพยนตร์
หรือสิ่งบันทึกเสียง
- 4) ให้ประโยชน์อันเกิดจากลิขสิทธิ์แก่ผู้อื่น
- 5) อนุญาตให้ผู้อื่นใช้สิทธิตามข้อ 1) 2) หรือ 3) โดยจะกำหนดเงื่อนไขอย่างใด
หรือไม่ก็ได้ ที่ไม่เป็น การจำกัดการแข่งขันโดยไม่เป็นธรรม

3.3.3 อายุการคุ้มครองลิขสิทธิ์

โดยทั่วไปการคุ้มครองลิขสิทธิ์จะมีผลเกิดขึ้นโดยทันทีที่มีการสร้างสรรค์ผลงาน โดยความ
คุ้มครองนี้จะมีผลตลอดอายุของผู้สร้างสรรค์และจะคุ้มครองต่อไปอีก 50 ปีนับตั้งแต่ผู้สร้างสรรค์
เสียชีวิต หากแต่มีงานบางประเภทจะมีการคุ้มครองที่แตกต่างกันไป โดยสรุปดังนี้

- 1) ในงานทั่วไป ลิขสิทธิ์จะมีอยู่ตลอดอายุของผู้สร้างสรรค์และจะมีต่อไปอีก 50 ปี
นับตั้งแต่ผู้สร้างสรรค์ถึงแก่ความตาย กรณีเป็นผู้สร้างสรรค์ร่วมกับให้นับจากผู้สร้างสรรค์คนสุดท้ายถึง
แก่ความตาย กรณีเป็นนิติบุคคลลิขสิทธิ์จะมีอายุ 50 ปีนับตั้งแต่ที่ได้สร้างสรรค์งานนั้นขึ้น กรณีผู้สร้าง
สรรค์ใช้นามแฝงหรือไม่ปรากฏชื่อผู้สร้างสรรค์ลิขสิทธิ์มีอายุ 50 ปีนับตั้งแต่ได้สร้างสรรค์งาน นั้นขึ้น
- 2) งานภาพถ่าย โสตทัศนวัสดุ ภาพยนตร์หรืองานแพร่เสียงแพร่ภาพ ลิขสิทธิ์มีอายุ
50 ปี นับแต่ ได้สร้างสรรค์งานขึ้น
- 3) งานที่สร้างสรรค์โดยการว่าจ้าง หรือตามคำสั่งให้มีอายุ 50 ปีนับแต่ได้สร้างสรรค์
งานขึ้น
- 4) งานศิลปประยุกต์ลิขสิทธิ์จะมีอายุ 25 ปีนับแต่ได้สร้างสรรค์งานขึ้น กรณีที่ได้มี
การโฆษณางานเหล่านั้นในระหว่างระยะเวลาดังกล่าว ให้ลิขสิทธิ์มีอายุต่อไปอีก 50 ปีนับตั้งแต่โฆษณา
ครั้งแรก ยกเว้นในกรณีงานศิลปประยุกต์ให้ลิขสิทธิ์มีอายุต่อไปอีก 25 ปีนับแต่โฆษณาครั้งแรก

⁴⁶ มาตรา 28/1 การละเมิดลิขสิทธิ์ในโรงภาพยนตร์ไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน ในระหว่างการฉายในโรง
ภาพยนตร์.

3.3.4 ประโยชน์ของการมีพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์

1) เจ้าของลิขสิทธิ์จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายลิขสิทธิ์และมีสิทธิ์แต่เพียงผู้เดียวที่จะกระทำการใด ๆ เกี่ยวกับงานที่ได้สร้างสรรค์ขึ้น ดังนั้น เจ้าของลิขสิทธิ์จะมีสิทธิ์ทำซ้ำ หรือดัดแปลง จำหน่าย ให้เช่า คัดลอก เลียนแบบ ทำสำเนา การทำให้ปรากฏต่อสาธารณชน หรืออนุญาตให้ผู้อื่นใช้ สิทธิ์ของตนทั้งหมด หรือแต่บางส่วน ก็ได้โดยเจ้าของลิขสิทธิ์ย่อมได้รับค่าตอบแทนที่เป็นธรรม

2) การคุ้มครองสิทธิ์ในผลงานลิขสิทธิ์มีผลให้เกิดแรงจูงใจแก่ผู้สร้างสรรค์ผลงานที่เป็นประโยชน์มีคุณค่าทางวรรณกรรมและศิลปกรรมออกสู่ตลาดให้มากขึ้น ส่งผลให้ผู้บริโภคได้รับความรู้ ความบันเทิงและ ได้ผลงานที่มีคุณภาพ

3.3.5 การได้มาซึ่งลิขสิทธิ์

สิทธิในลิขสิทธิ์จะเกิดขึ้นโดยทันทีนับแต่ผู้สร้างสรรค์ได้สร้างสรรค์ผลงานโดยไม่ต้องจดทะเบียน ดังนั้น เจ้าของลิขสิทธิ์จึงควรที่จะปกป้องคุ้มครองสิทธิของตนโดยการเก็บรวบรวมหลักฐานต่าง ๆ ที่แสดงว่าได้ทำการ สร้างสรรค์ผลงานนั้นขึ้น เพื่อประโยชน์ในการพิสูจน์สิทธิหรือความเป็นเจ้าของในโอกาสต่อไป อย่างไรก็ตามการแจ้งข้อมูลลิขสิทธิ์ต่อกรมทรัพย์สินทางปัญญา มิใช่เป็นการรับรองสิทธิของเจ้าของลิขสิทธิ์

แต่อย่างไรก็ตามเพียงการแจ้งต่อหน่วยงานราชการว่าตนเองเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในงานที่แจ้งไว้เท่านั้น โดยผู้แจ้ง ต้องรับรองตนเองว่าเป็นเจ้าของผลงานที่นำมาแจ้งข้อมูลลิขสิทธิ์และหนังสือรับรองที่กรมทรัพย์สินทางปัญญา ออกให้ก็มีรับรองว่าผู้แจ้งเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์แต่อย่างใด หากมีข้อโต้แย้งหรือมีข้อพิพาทเกี่ยวกับเจ้าของลิขสิทธิ์ จำเป็นต้องอาศัยการวินิจฉัยชี้ขาดของศาล ซึ่งต้องพิจารณาข้อเท็จจริงเป็นรายกรณีไป

3.3.6 การละเมิดลิขสิทธิ์

การกระทำที่ถือว่าเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ คือ การกระทำที่กระทบต่อสิทธิแต่เพียงผู้เดียวของเจ้าของ ลิขสิทธิ์โดยไม่ได้รับอนุญาต ดังนี้

1) การละเมิดลิขสิทธิ์โดยตรงมีองค์ประกอบของความผิด คือ

- (1) เป็นการกระทำต่องานอันมีลิขสิทธิ์ของผู้อื่นโดยไม่ได้รับอนุญาต
- (2) มีการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้ ได้แก่
  - การทำซ้ำหรือดัดแปลง
  - เผยแพร่ต่อสาธารณชน

2) การละเมิดลิขสิทธิ์โดยอ้อมมีองค์ประกอบของความผิด คือ

- (1) เป็นการกระทำแก่งานที่ได้ทำขึ้นโดยละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้อื่น
- (2) ผู้กระทำรู้หรือมีเหตุอันควรรู้ว่างานนั้นได้ทำขึ้นโดยละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้อื่น
- (3) มีการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้ ได้แก่

- การขาย มีไว้เพื่อขาย ให้เช่า เสนอให้เช่า ให้เช่าซื้อ เสนอให้เช่าซื้อ
- เผยแพร่ต่อสาธารณชน
- แจกจ่ายในลักษณะที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อเจ้าของลิขสิทธิ์
- การนำหรือส่งเข้ามาในราชอาณาจักร

(4) การกระทำดังกล่าวเป็นการกระทำเพื่อหากำไร

3.3.7 ข้อยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์

การกระทำใดแม้เข้าข่ายเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ แต่เข้าข้อยกเว้นดังต่อไปนี้ ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2565 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ให้ถือว่าการกระทำดังกล่าวไม่เป็นการละเมิดลิขสิทธิ์

- 1) การใช้งานลิขสิทธิ์นั้นต้องไม่ขัดต่อการแสวงหาประโยชน์จากงานอันมีลิขสิทธิ์ตามปกติของ เจ้าของลิขสิทธิ์
- 2) การใช้งานลิขสิทธิ์นั้นต้องไม่กระทบกระเทือนถึงสิทธิอันชอบด้วยกฎหมายของเจ้าของ ลิขสิทธิ์เกินสมควร
- 3) การใช้งานลิขสิทธิ์นั้น มีลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้
  - 3.1) วิจัยหรือศึกษางานนั้น อันมิใช่การกระทำเพื่อหากำไร
  - 3.2) ใช้เพื่อประโยชน์ของตนเอง หรือเพื่อประโยชน์ของตนเองและบุคคลอื่นในครอบครัว หรือญาติสนิท
  - 3.3) ตีพิมพ์ วิจัย หรือแนะนำผลงานโดยมีการรับรู้ถึงความเป็นเจ้าของ ลิขสิทธิ์ในงานนั้น
  - 3.4) เสนอรายงานข่าวทางสื่อสารมวลชนโดยมีการรับรู้ถึงความเป็นเจ้าของ ลิขสิทธิ์ในงานนั้น
  - 3.5) ทำซ้ำ ดัดแปลง นำออกแสดง หรือทำให้ปรากฏ เพื่อประโยชน์ในการพิจารณาของ ศาลหรือเจ้าพนักงานซึ่งมีอำนาจตามกฎหมาย หรือในการรายงานผลการพิจารณา ดังกล่าว
  - 3.6) ทำซ้ำ ดัดแปลง นำออกแสดง หรือทำให้ปรากฏโดยผู้สอน เพื่อประโยชน์ในการสอน ของตนอันมิใช่การกระทำเพื่อหากำไร
  - 3.7) ทำซ้ำดัดแปลงบางส่วนของงาน หรือตัดทอนหรือทำบทสรุปโดยผู้สอน หรือสถาบัน ศึกษา เพื่อแจกจ่ายหรือจำหน่ายแก่ผู้เรียนในชั้นเรียนหรือในสถาบันศึกษา ทั้งนี้ ต้องไม่เป็นการกระทำเพื่อหากำไร
  - 3.8) นำงานนั้นมาใช้เป็นส่วนหนึ่งในการถามและตอบในการสอบ
  - 3.9) ทำซ้ำหรือดัดแปลง เพื่อประโยชน์ของคนพิการที่ไม่สามารถเข้าถึงงานอันมีลิขสิทธิ์อันเนื่องมาจากความบกพร่องทางการเห็น การได้ยิน สติปัญญา หรือการเรียนรู้ หรือ

ความบกพร่องอื่น ตามที่กำหนดในกฎกระทรวงโดยต้องไม่เป็นการกระทำเพื่อหา กำไร ทั้งนี้ รูปแบบของการทำซ้ำหรือดัดแปลงตามความจำเป็นของคณาธิการและ องค์กรผู้จัดทำรวมทั้งหลักเกณฑ์และวิธีการดำเนินการเพื่อทำซ้ำหรือดัดแปลงให้ เป็นไปตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดในราชกิจจานุเบกษา

3.10) การกล่าว คัดลอก เลียน หรืออ้างอิงงานบางตอนตามสมควรจากงานอันมีลิขสิทธิ์ ตามพระราชบัญญัตินี้ โดยมีการรับรู้ถึงความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในงานนั้น

3.11) การทำซ้ำโดยบรรณารักษ์ของห้องสมุด ซึ่งงานอันมีลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัตินี้ มิให้ถือว่าเป็น การละเมิดลิขสิทธิ์ หากการทำซ้ำนั้นมิได้มีวัตถุประสงค์เพื่อหากำไรดังต่อไปนี้คือ การทำซ้ำเพื่อใช้ในห้องสมุด หรือให้แก่ห้องสมุดอื่น และการทำซ้ำงาน บางตอนตามสมควรให้แก่บุคคลอื่นเพื่อประโยชน์ในการวิจัยหรือการศึกษา

3.3.8 แนวทางการดำเนินคดีละเมิดลิขสิทธิ์

สำหรับแนวทางปฏิบัติในการดำเนินคดีละเมิดลิขสิทธิ์ มีกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2565 และที่แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งคดีละเมิดลิขสิทธิ์เป็นความผิดอันยอมความได้ ต้องมีผู้เสียหาย คือ เจ้าของลิขสิทธิ์มาแจ้งความร้องทุกข์มอบคดี ต่อพนักงานสอบสวน จึงจะมีอำนาจในการดำเนินคดีและผู้เสียหายต้องร้องทุกข์ภายใน 3 เดือน นับแต่วันที่ ผู้เสียหายรู้เรื่องความผิด และรู้ตัวผู้กระทำความผิด ทั้งนี้คดีละเมิดลิขสิทธิ์คู่กรณีสามารถที่จะประนีประนอมยอม ความกันเพื่อยุติคดีได้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39 (2) ที่บัญญัติไว้สรุปได้ว่า ในคดีความผิดต่อส่วนตัว เมื่อได้ถอนคำร้องทุกข์ ถอนฟ้องหรือยอมความกันโดยถูกต้องตามกฎหมาย สิทธินำคดีอาญา มาฟ้องย่อมระงับ

หลักฐานประกอบคำร้องทุกข์ ได้แก่

- 1) หลักฐานการสร้างสรรคงานลิขสิทธิ์ หรือหลักฐานแสดงความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์
- 2) กรณีมอบอำนาจให้ทนายดำเนินการแทน ต้องมีหนังสือมอบอำนาจจากเจ้าของลิขสิทธิ์ทุกช่วง กรณีเจ้าของลิขสิทธิ์เป็นชาวต่างประเทศหนังสือมอบอำนาจต้องมีโนตารีพับลิครับรองและสถานทูตไทยหรือ กงสุลไทยรับรองลายมือชื่อโนตารีพับลิค อีกชั้นหนึ่ง ต้องมีหนังสือมอบอำนาจพร้อมคำแปลเป็นภาษาไทย โดยผ่าน การรับรองความถูกต้องของเอกสารด้วย หนังสือมอบอำนาจติดอากรแสตมป์ 30 บาท พร้อมสำเนาบัตรประชาชน ของผู้รับมอบอำนาจ (รับรองสำเนาถูกต้อง)
- 3) หลักฐานการโฆษณางานครั้งแรก
- 4) สำเนาบัตรประจำตัวประชาชน หรือหนังสือรับรองนิติบุคคลของเจ้าของลิขสิทธิ์และผู้รับมอบ อำนาจ
- 5) ตัวอย่างสินค้าลิขสิทธิ์ของจริง และตัวอย่างสินค้าที่ละเมิด

6) กรณีเป็นลิขสิทธิ์ต่างประเทศ ประเทศที่จะได้รับความคุ้มครองจะต้องเป็นสมาชิกอนุสัญญากรุงเบอร์ลิน หรือเป็นสมาชิกองค์การการค้าโลก

7) หลักฐานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง (ถ้ามี) สำหรับการจับกุมคดีละเมิดลิขสิทธิ์ มีลักษณะเหมือนคดีอาญาทั่วไป เมื่อผู้เสียหายร้องทุกข์มอบคดี แล้วต้องร่วมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจในการตรวจค้นจับกุม และไปนำชี้ว่าสินค้าชิ้นใดเป็นสินค้าที่ละเมิดลิขสิทธิ์ เพราะเจ้าหน้าที่อาจไม่มีความเชี่ยวชาญเพียงพอที่จะแยกแยะได้ว่าสินค้าชิ้นใดเป็นสินค้าละเมิดลิขสิทธิ์หรือไม่ รวมทั้งต้องสนับสนุนพยานหลักฐานในการดำเนินคดี

บทที่ 4

บทวิเคราะห์การจับเก็บค่าลิขสิทธิ์รูปแบบของกฎหมายการจับเก็บค่าลิขสิทธิ์

โดยกรณีศึกษาจากกฎหมายต่างประเทศ

เห็นว่ากฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศไทยในปัจจุบันแม้มีพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ในการบังคับใช้และให้ความคุ้มครองผู้สร้างสรรค์ผลงานแล้วตามบทบัญญัติต่าง ๆ แต่อย่างไรก็ตามหากพิจารณาถึงการดำเนินการเรียกเก็บค่าลิขสิทธิ์นั้นยังไม่มีกฎหมายที่สะดวกต่อการดำเนินการในทางปฏิบัติที่สามารถใช้ได้จริงเพราะตามพระราชบัญญัติกฎหมายลิขสิทธิ์ได้ระบุเพียงจำนวนเงินที่สามารถเรียกเก็บได้และการดำเนินคดีทางอาญากับผู้ที่นำเอาผลงานไปใช้เท่านั้น ทางผู้เขียนวิเคราะห์แล้วเห็นว่าหากบทบัญญัติเรื่องกฎหมายลิขสิทธิ์ ระบุเป็นการเฉพาะในการเรียกเก็บค่าลิขสิทธิ์โดยมีรัฐหรือองค์กรกลางเข้ามามีบทบาทในส่วนนี้ ก็จะทดแทนในส่วนที่ขาดในการเรียกเก็บผู้ที่นำเอาผลงานไปใช้ได้ในการจับเก็บค่าลิขสิทธิ์

ซึ่งในปัจจุบัน สื่อ โซเชียลมีเดียเป็นพื้นที่แพร่หลายและบุคคลโดยทั่วไปสามารถเข้าถึงได้ง่าย จึงมีการนำเอาผลงานของผู้สร้างสรรค์ไปใช้โดยที่ไม่ได้รับอนุญาตและอาจไม่ได้เสียค่าตอบแทนตามที่สมควร

จึงอาจทำให้เกิดปัญหาที่มีมาอย่างยาวนานเช่น ผู้สร้างสรรค์ผลงานถูกนำเอาผลงานของตนเองไปใช้โดยไม่ได้รับอนุญาตและตนก็มิได้รู้ถึงการนำผลงานของตนไปใช้ว่าเป็นการหาประโยชน์ส่วนตนหรือส่วนรวมจากผลงานดังกล่าว

4.1 ลักษณะขององค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์

4.1.1 สถานะทางกฎหมายขององค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์

สำหรับสถานะทางกฎหมายขององค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์นั้นภายในประเทศไทยมิได้มีการบัญญัติดังกล่าวไว้เป็นการเฉพาะ จากที่เห็นในยุคปัจจุบันจะเป็นเพียงการจัดตั้งโดยใช้อำนาจจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เพื่อก่อตั้งบริษัทมาและดำเนินการธุรกิจในการจัดเก็บ

จากการศึกษากฎหมายของต่างประเทศในการจัดเก็บค่าบริหารการจับเก็บค่าลิขสิทธิ์นั้น ในประเทศอังกฤษกฎหมายลิขสิทธิ์ ค.ศ. 1988 (Copyright ,Designs and Patents Act 1988) ได้กำหนดนิยามเอาไว้ใน คำว่า “องค์กร” ให้หมายความรวมถึง สมาคมหรือองค์กร ที่มีวัตถุประสงค์ในการเจรจาหรืออนุญาตนำเอาผลงานไปใช้รวมถึงการรวมตัวกันเพื่อวัตถุประสงค์อย่างอื่นในการใช้ผลงานที่องค์กรนั้นดูแลอยู่

ในส่วนประเทศญี่ปุ่นนั้นก็มีกฎหมายว่าด้วยการบริหารการจับเก็บค่าลิขสิทธิ์และสิทธิข้างเคียง มีความหมายโดยกว้างว่า หากต้องการนำผลงานอันมีลิขสิทธิ์ไปใช้ ผู้ที่ขอใช้ผลงานก็ย่อมต้องตกอยู่

ภายใต้กฎหมายว่าด้วยการบริหารการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์และสิทธิข้างเคียงเพื่อให้เจ้าของผลงานอันมีลิขสิทธิ์นั้น สะดวกต่อการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ และค้นหาผู้ที่คัดลอกผลงานอันมีลิขสิทธิ์ได้โดยง่าย

โดยเราจะเห็นได้ว่ากฎหมายของประเทศอังกฤษและประเทศญี่ปุ่น มีสถานะทางกฎหมายขององค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ที่มีความแตกต่างกัน เพราะว่ากฎหมายว่าด้วยการบริหารการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์และสิทธิข้างเคียงในการเก็บค่าลิขสิทธิ์ของประเทศญี่ปุ่นนั้น เป็นกฎหมายเฉพาะที่ใช้บังคับในการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ โดยองค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ต้องจดทะเบียนจากคณะกรรมการเพื่อกิจการด้านวัฒนธรรม ในการดำเนินกิจการ

ดังนั้นเราจะเห็นได้ว่าประเทศอังกฤษไม่ได้มีบทนิยามหรือกฎหมายที่ได้ให้ใช้อำนาจเป็นการเฉพาะเหมือนประเทศญี่ปุ่น แต่ก็มีบทนิยามของคำว่าองค์กร เพื่อให้สะดวกต่อการดำเนินการเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ ส่วนประเทศญี่ปุ่นไม่ได้มีบทบัญญัติขององค์กรเป็นการเฉพาะแต่อย่างใดก็ตามก็มีกฎหมายที่บัญญัติเพื่อให้อำนาจเอกชนสามารถดำเนินการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ได้อย่างถูกต้องแต่อย่างใดก็ตามก็ต้องจดทะเบียนกับภาครัฐเพื่อให้สามารถตรวจสอบได้

ในส่วนของประเทศไทยก็ได้นำแนวคิดในการบริหารการจัดเก็บมาใช้ ซึ่งมีได้มีบทบัญญัติเป็นการเฉพาะเหมือนประเทศญี่ปุ่น แต่จัดตั้งองค์กรขึ้นมากันเองในรูปแบบของบริษัทจำกัดเพื่อดำเนินการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์เช่น งานดนตรีกรรม งานศิลปกรรม ผลงานที่ได้มีการริเริ่มสร้างสรรค์ โดยเมื่อพิจารณากฎหมายของประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์แล้วนั้น มีเพียงพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ที่ได้ให้อำนาจในการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์แต่มิได้ระบุถึงผู้ที่สามารถใช้อำนาจดังกล่าว ระบุเพียงแต่เจ้าของผลงานอันมีลิขสิทธิ์นั้นที่สามารถกระทำได้ เมื่อประเทศไทยไม่มีกฎหมายที่เป็นการเฉพาะ ก็สามารถพิจารณาได้ว่าการจัดตั้งองค์กรของเอกชน (บริษัท) เพื่อเรียกเก็บค่าลิขสิทธิ์นั้น เป็นการกระทำที่ปราศจากกฎหมายได้ให้การรองรับ และไม่มีสถานะเป็นองค์กรการ จัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ที่ต้องตามกฎหมายของประเทศไทย มีเพียงลักษณะของการเข้าทำสัญญาระหว่างบริษัทและผู้สร้างสรรค์ผลงานเท่านั้น เมื่อพิจารณาจากสภาพเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมของไทย แล้วนั้นเห็นได้ว่าประเทศไทยควรเป็นประเทศที่ภาครัฐสมควรเข้ามามีส่วนร่วมและวางแผนโดยมิให้มีการผูกขาดของบริษัทที่จัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ที่มากจนเกินไป อีกทั้งถ้าหากพิจารณาถึงหลักเกณฑ์องค์กรที่มีอยู่ในปัจจุบันประเทศไทย ก็ควรมีองค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ที่อยู่ภายใต้การควบคุมของกรมทรัพย์สินทางปัญญา เนื่องจากการคุ้มครองการดำเนินที่เกี่ยวกับการคุ้มครองลิขสิทธิ์ของประเทศไทยนั้น จะต้องผ่านทางกรมทรัพย์สินทางปัญญา อีกทั้งกรมดังกล่าวของรัฐก็ย่อมมีความน่าเชื่อถือ มากกว่าเอกชนที่จัดตั้งขึ้นมากันเอง

ทางผู้เขียนได้พิจารณาแล้วเห็นว่าประเทศไทยควรจะมีบทบัญญัติกฎหมายเพื่อรองรับการจัดตั้งองค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์เสียก่อน จึงจะทำให้การจัดการเก็บค่าลิขสิทธิ์เป็นไปอย่างเรียบร้อยและยุติธรรม

จากการศึกษารูปแบบขององค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ในต่างประเทศและบริษัทที่จัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ในประเทศไทยจะเห็นได้ว่าการจัดตั้งองค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ไม่ว่าจะบริหารโดย เอกชนหรือภาครัฐก็ขึ้นอยู่กับ สภาพทางการเมือง เศรษฐกิจ วัฒนธรรมและสังคมของประเทศนั้น ๆ โดยสามารถแยกประเภทออกได้ตามดังนี้¹

ประเภทแรก เป็นประเทศที่มีระบบเศรษฐกิจแบบตลาดเสรี (Market-economy) องค์กรเอกชนจะมีอิทธิพลต่อการจัดตั้ง แต่ในบางประเทศก็มีองค์กรกึ่งรัฐ (Semi-governmental) หรือบางองค์กรก็จะมีรัฐบาลร่วมดำเนินงาน และบางองค์กรก็จะอยู่ภายใต้อำนาจหน้าที่ของภาครัฐทั้งหมด

ประเภทที่สอง ประเทศที่มีระบบเศรษฐกิจแบบวางแผน (Planned Economy) การจัดตั้งองค์กรส่วนใหญ่เป็นองค์กรของรัฐ

ประเภทที่สาม ประเทศที่กำลังพัฒนาซึ่งจะมีทั้งองค์กรของรัฐและเอกชนรวมผสมกันไป เพราะในกรณีประเทศที่กำลังพัฒนานั้นอาจมิได้มีผู้ที่ริเริ่มสร้างสรรค์ผลงานที่มีความรู้ยุ่มากนัก และมิได้มีเงินทุนในการดำเนินผลงานของตนที่เพียงพอต่อค่าใช้จ่ายในการจัดตั้งองค์กรขึ้นมาเอง ดังนั้นจึงต้องมีรัฐบาลเข้ามาช่วยเหลือ

4.1.2 วิเคราะห์รูปแบบของกฎหมายที่นำมาใช้บังคับการจัดการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์

จากการวิเคราะห์การบริหารจัดการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ ถ้ามีองค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์หรือองค์กรกลางที่เข้ามามีบทบาทในส่วนนี้ ก็ย่อมเป็นประโยชน์ในขั้นพื้นฐานของเจ้าของผลงานอันมีลิขสิทธิ์และผู้ที่ใช้ผลงานอันมีลิขสิทธิ์ดังกล่าว เพราะสามารถหาได้โดยง่าย และสามารถรับรู้ได้ว่านำไปใช้เพื่ออะไรรวมไปถึงการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์โดยไม่ต้องผ่านบุคคลหลายขั้นตอน โดยองค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์เป็นตัวกลาง ในการดำเนินการต่างๆ ซึ่งหากมีองค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ที่ภาครัฐเข้ามามีส่วนร่วมด้วยแล้วก็ย่อมก่อให้เกิดอำนาจในทางที่เป็นธรรมมากขึ้นแก่ผู้ใช้ผลงานไม่มีการเรียกเก็บค่าลิขสิทธิ์ที่เป็น การซับซ้อนต่อกันเช่นปัจจุบัน

กฎหมายที่ใช้บังคับในการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ของต่างประเทศสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 รูปแบบ ได้แก่

1) รูปแบบที่หนึ่งการใช้กฎหมายโดยทั่วไปในการบริหารการจัดการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์บังคับการจัดการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ เนื่องจากไม่มีกฎหมายที่จะนำมาบังคับใช้ในการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์เป็นการ เฉพาะการดำเนินการขององค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์จึงตกอยู่ภายใต้กฎหมายทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการจัดการจัดเก็บได้แก่ กฎหมายบริษัท กฎหมายป้องกันการผูกขาด กฎหมายการแข่งขันทางการค้า

¹ World Intellectual Property Organization (WIPO), **Collective management of copyright and related right**, (Geneva: Author, 2000), 69.

ซึ่งทำให้การดำเนินงานขององค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ต้องอยู่ภายใต้คณะกรรมการตามกฎหมายเหล่านี้ เช่นในประเทศอังกฤษ

2) รูปแบบที่สอง การใช้กฎหมายเฉพาะในการบังคับการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ เป็นการบัญญัติกฎหมายเพื่อใช้บังคับในการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์เป็นการเฉพาะ โดยบัญญัติเป็นกฎหมายต่างหาก อีกหนึ่งฉบับเพื่อแยกจากกฎหมายลิขสิทธิ์ โดยกำหนดสถานะทางกฎหมายขององค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ไว้อย่างชัดเจน

4.1.3 วิเคราะห์ข้อกำหนดประเทศไทยตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์

องค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ในประเทศไทยจะอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ เนื่องจากประเทศไทยนั้นไม่มีกฎหมายที่บังคับในการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์เป็นการเฉพาะ โดยการจัดตั้งองค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์นั้น ตามกฎหมายลิขสิทธิ์ ค.ศ. 1988 ได้บัญญัติเกี่ยวกับองค์กรที่ให้อนุญาต (Licensing Body) แนวทางการอนุญาต (Licensing Schemes) การอนุญาตใช้สิทธิ (Copyright Licenses) และกำหนดให้มีคณะกรรมการชี้ขาดลิขสิทธิ์ (Copyright Tribunal) เพื่อกำกับดูแลแนวทางการขออนุญาตของสมาคมที่ให้อนุญาตเกี่ยวกับการอนุญาตให้ใช้สิทธิ และระงับข้อพิพาทจากการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ ซึ่งการบัญญัตินิยามดังกล่าวถือได้ว่าเป็นการรับรองการจัดตั้งองค์กรและสร้างสถานะนิติบุคคลทางกฎหมายขององค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ เพราะกฎหมายลิขสิทธิ์ได้ให้อำนาจในการจัดตั้งองค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ โดยเจ้าของลิขสิทธิ์ซึ่งเป็นเอกชนได้อาศัยบทบัญญัติในส่วนของการอนุญาตใช้สิทธิมาใช้เป็นประโยชน์กับตนเอง

องค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์จึงเป็นการจัดตั้งโดยเอกชนทั้งสิ้นเมื่อองค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์อยู่ในรูปแบบนิติบุคคลประเภทบริษัทจำกัด ดังนั้น การบังคับเกี่ยวกับการบริหารจัดการสิทธิ การจัดตั้งนิติบุคคล จึงเป็นไปตามกฎหมายบริษัทจำกัดโดยจะใช้กฎหมายบริษัทดังกล่าวโยกกับกฎหมายลิขสิทธิ์ในแง่ของผลงานอันมีลิขสิทธิ์ที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย ทำให้เจ้าของลิขสิทธิ์สามารถจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ได้

เมื่อวิเคราะห์ได้ดังกล่าวจะเห็นได้ว่าประเทศไทย มีการใช้กฎหมายลิขสิทธิ์ที่ได้ให้อำนาจในการจัดตั้งองค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ โดยเจ้าของลิขสิทธิ์อาศัยบทบัญญัติในส่วนของการอนุญาตใช้สิทธิมาใช้ประโยชน์และกฎหมายได้บัญญัตินิยามขององค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์เอาไว้ซึ่งเป็นการรองรับและเป็นการสร้างสถานะทางนิติบุคคลขององค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ และได้นำกฎหมายทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ ได้แก่ กฎหมายบริษัท กฎหมายป้องกันการผูกขาด กฎหมายแข่งขันทางการค้า มาใช้บังคับในการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ ซึ่งทำให้การดำเนินการขององค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์อยู่ภายใต้คณะกรรมการตามกฎหมายที่ใช้บังคับ

4.1.4 วิเคราะห์ข้อกำหนดประเทศสหรัฐอเมริกาตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์

ในประเทศสหรัฐอเมริกามีกฎหมายที่ให้ความคุ้มครองเกี่ยวกับการละเมิดลิขสิทธิ์อยู่คือ พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2519 ใช้บังคับเมื่อวันที่ 19 ตุลาคม พ.ศ. 2519 โดยกฎหมายที่ให้ความคุ้มครองดังกล่าวนั้นเป็นการให้ความคุ้มครองผลงานอันมีลิขสิทธิ์ในทันทีที่มีการสร้างสรรค์ผลงานแล้วเสร็จซึ่งเจ้าของผลงานอันมีลิขสิทธิ์จะต้องขอยื่นจดทะเบียนข้อมูลลิขสิทธิ์กับสำนักงานลิขสิทธิ์เท่านั้นจึงจะสามารถเรียกร้องค่าตอบแทนผลงานอันมีลิขสิทธิ์ของตนได้จากกระบวนการดังกล่าวเราจะเห็นได้ว่าการดำเนินการของกฎหมายอเมริกาก็มีความชอบธรรมที่ดีและเป็นประโยชน์แก่เจ้าของผลงานอันมีลิขสิทธิ์ด้วยเพราะได้มีภาครัฐที่เข้ามาช่วยดำเนินการในการเรียกร้องความยุติธรรมให้แก่เจ้าของผลงาน เพราะหากเจ้าของผลงานต้องการจะดำเนินคดีแก่ผู้ที่มาละเมิดผลงานของตนก็จำเป็นที่จะต้องจดทะเบียนลิขสิทธิ์เสียก่อน

แต่อย่างไรก็ตามผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นว่าประเทศไทยยังไม่ควรนำเอาต้นแบบของประเทศสหรัฐอเมริกามาเป็นตัวอย่างในการดำเนินการภายในประเทศ เพราะอาจจะไม่ยุติธรรมต่อผู้ที่สร้างสรรค์ผลงานแต่ไม่ได้จดทะเบียนต่อสำนักงานลิขสิทธิ์เพราะด้านต้นทุน หรือปัจจัยอื่น ๆ ในการดำเนินการเพราะแม้จะมีองค์กรกลางแต่ข้อกำหนดดังกล่าวของประเทศสหรัฐอเมริกาก็ไม่ได้อำนวยความสะดวกให้แก่ผู้เริ่มสร้างสรรค์ผลงานเสมอไป

4.1.5 วิเคราะห์ข้อกำหนดประเทศญี่ปุ่นตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์

ประเทศญี่ปุ่นมีกฎหมายว่าด้วยการบริหารจัดการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์และสิทธิข้างเคียง (Law on Management Business of Copyright) โดยมีความหมายถึง การกระทำธุรกิจที่ให้อนุญาตแสวงหาผลประโยชน์จากผลงานหรือการบริหารการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ภายใต้สัญญามอบหมายให้ดำเนินการบริหาร (Management Consignment Contract) และได้กำหนดให้ผู้ที่ประสงค์จะดำเนินธุรกิจต้องมีการขอจดทะเบียนจากคณะกรรมการเพื่อกิจการของตน

องค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ของประเทศญี่ปุ่นอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายว่าด้วยการจัดการธุรกิจเกี่ยวกับลิขสิทธิ์และสิทธิข้างเคียง โดยกฎหมายฉบับดังกล่าวเป็นกฎหมายที่ใช้บังคับในการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์โดยตรง ตามกฎหมายฉบับนี้ได้บัญญัตินิยามต่าง ๆ ไว้เกี่ยวกับการบริหารจัดการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ กำหนดเกี่ยวกับสถานะองค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ และวางระเบียบกลไกในการบริหารการจัดเก็บขององค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ เช่น การจดทะเบียนเป็นองค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์² การกำหนด

² Article 3 of the Law on Management Business of Copyright and Neighboring Rights.

อัตราค่าลิขสิทธิ์³ การจัดสรรค่าลิขสิทธิ์ การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท⁴ บทกำหนดโทษ เห็นได้ว่าในประเทศญี่ปุ่นได้ใช้รูปแบบของกฎหมายเป็นการเฉพาะ

เนื่องจากประเทศญี่ปุ่นต้องการให้มีกฎหมายสำหรับจัดการการจดทะเบียนค่าลิขสิทธิ์เพื่อให้เป็นไปด้วยความโปร่งใส โดยบัญญัติกฎหมายเฉพาะแยกจากกฎหมายลิขสิทธิ์ซึ่งมีไว้เพื่อคุ้มครองเจ้าของผลงานอันมีลิขสิทธิ์เป็นสำคัญ อีกทั้งยังให้ความชัดเจนแก่ผู้สร้างสรรค์ผลงานและผู้ใช้ในการที่จะใช้ผลงานอย่างถูกต้องไม่เป็นการละเมิดและการจ่ายค่าตอบแทนที่เหมาะสม

เมื่อวิเคราะห์จากบทบัญญัติเกี่ยวกับกฎหมายญี่ปุ่นแล้วนั้น เห็นว่ามีการบัญญัติกฎหมายว่าด้วยกฎหมายว่าด้วยการบริหารการจดทะเบียนค่าลิขสิทธิ์และสิทธิข้างเคียง ซึ่งเป็นกฎหมายเฉพาะที่ใช้บังคับในการจดทะเบียนค่าลิขสิทธิ์ กฎหมายฉบับนี้ได้บัญญัตินิยามต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการบริหารการจดทะเบียนค่าลิขสิทธิ์ กำหนดเกี่ยวกับสถานะองค์กรจดทะเบียนค่าลิขสิทธิ์ และวางระเบียบเกี่ยวกับการบริหารการจดทะเบียนขององค์กรจดทะเบียนค่าลิขสิทธิ์อันเป็นการรองรับให้มีการจัดตั้งองค์กรจดทะเบียนค่าลิขสิทธิ์อย่างชัดเจนโดยตัวของกฎหมายเอง และกำหนดให้องค์กรต้องได้รับการจดทะเบียนจากเจ้าพนักงานของรัฐ จึงมีสถานะเป็นองค์กรจดทะเบียนค่าลิขสิทธิ์ตามกฎหมาย

4.1.6 วิเคราะห์ข้อกำหนดประเทศออสเตรเลียตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์

ในประเทศออสเตรเลียมีองค์กรที่เรียกว่า Copyright Agency Limited (CAL) โดยมีอำนาจในการบริหารและจัดสรรประโยชน์ที่อยู่ในงานอันมีลิขสิทธิ์จากเจ้าของลิขสิทธิ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้อนุญาตแก่บุคคลที่มีความประสงค์จะขออนุญาตเพื่อนำเอางานอันมีลิขสิทธิ์ไปใช้โดยเพื่อหาประโยชน์แก่ส่วนรวม

ในลักษณะการดำเนินงานของ CAL จะมีคณะกรรมการมาช่วยในการดำเนินงานขององค์กร และให้กรรมการดังกล่าวทำหน้าที่บริหารงาน ในลักษณะทั่ว ๆ ไป โดยจะให้อนุญาตในการเอางานอันมีลิขสิทธิ์ของสมาชิกไปทำซ้ำแก่ผู้ที่ขออนุญาตเป็นราย ๆ ไป โดยผู้ที่ประสงค์นำเอาผลงานอันมีลิขสิทธิ์ของเจ้าของผลงานอันมีลิขสิทธิ์ไปใช้นั้นจะต้องทำสัญญาอนุญาตกับทาง CAL ก่อนถึงจะมีอำนาจในการนำผลงานนั้นไปใช้ได้

ซึ่งในปัจจุบัน CAL ได้มีการพัฒนารูปแบบการให้บริการในการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาช่วยในการบริหารจัดการของของ CAL เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและความสะดวกแก่ผู้ขอใช้บริการ เช่นเดียวกับประเทศสหรัฐอเมริกา

เมื่อวิเคราะห์จากบทบัญญัติกฎหมายตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ของประเทศออสเตรเลียแล้วนั้นวิเคราะห์แล้วเห็นได้ว่า แม้พระราชบัญญัติดังกล่าวจะมีได้ระบุนิยามขององค์กรจดทะเบียน

³ Article 13(I) of the Law on Management Business of Copyright and Neighboring Rights.

⁴ Article 24 of the Law on Management Business of Copyright and Neighboring Rights.

ค่าลิขสิทธิ์ก็ตาม แต่ก็มีคณะกรรมการ หรือองค์กรที่เข้ามาบริหารและจัดการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับผลงานอันมีลิขสิทธิ์มีอำนาจหน้าที่เหมือนองค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ โดยเป็นส่วนกลางที่มีภาครัฐเข้ามาควบคุมและกำกับดูแล

เมื่อจะใช้ผลงานจึงจำเป็นต้องขออนุญาตแก่องค์กรดังกล่าวก่อน ถึงจะมีสิทธิในการนำเอาผลงานไปใช้ได้ แม้ประเทศออสเตรเลียนั้นจะไม่ได้ระบุนิยามองค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์เป็นการเฉพาะเหมือนประเทศอังกฤษก็ตาม

4.2 การบริหารการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์

การบริหารการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ (Collective Management) ถูกสร้างขึ้นเพื่อเป็นตัวช่วยในการบริหารสิทธิให้กับเจ้าของผู้มิลิขสิทธิ์ของตน โดยในปัจจุบันเราอาจจะทราบกันดีอยู่แล้วว่าเจ้าของลิขสิทธิ์จะมอบอำนาจในการบริหารการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ของตนให้กับองค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ในการนำไปใช้ เผยแพร่ เช่าหรือขาย ซึ่งเจรจาตกลงกับผู้ใช้งานว่าอนุญาตให้ใช้งานภายใต้เงื่อนไขที่ประการก็แล้วแต่ความเหมาะสมของกิจการ

ในระบบการบริหารการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์นั้น จะทำให้สมบูรณ์ได้ต้องอาศัยกลไกการดำเนินงานขององค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ ซึ่งองค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ในปัจจุบันมีอยู่ด้วยกัน 3 ประเภท ได้แก่

- 1) องค์กรจัดเก็บแบบดั้งเดิม
- 2) องค์กรจัดเก็บแบบ Right Clearance Center
- 3) องค์กรจัดเก็บแบบเบ็ดเสร็จ

ซึ่งแต่ละองค์กรก็จะมีวิธีจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ที่แตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับ ประเภทของงานอันมีลิขสิทธิ์และวัฒนธรรมหรือสังคม ประเทศนั้น ๆ เพื่ออำนวยความสะดวกในการจัดเก็บ

องค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์แต่ละประเภท เป็นกลไกสำคัญในการให้ความคุ้มครองเจ้าของผลงานที่สร้างสรรค์ผลงาน โดยช่วยในการผลักดันให้เกิดการบริหารการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์อย่างมีประสิทธิภาพที่มากยิ่งขึ้น โดยสภาพขององค์กรนั้นจะดำเนินการในนามของเจ้าของลิขสิทธิ์ดังเช่นว่าตนเป็นผู้ริเริ่มสร้างสรรค์ลักษณะเป็นการบริหารสิทธิแต่เพียงผู้เดียว แต่อย่างไรก็ตามองค์กรทั้ง 3 รูปแบบข้างต้นก็จะมีลักษณะที่จะแตกต่างกันไปในการบริหารการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ โดยมีทั้ง เป็นเจ้าของผลงานอันมีลิขสิทธิ์เอง เป็นตัวแทนเจ้าของลิขสิทธิ์ หรือบริหารร่วมกันกับเจ้าของผลงาน เพื่อที่จะใช้บังคับในการใช้สิทธิของเจ้าของผลงาน

สำหรับประเทศไทย ในปัจจุบันการดำเนินการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์นั้นส่วนใหญ่มาจากงานดนตรีกรรมโดยเป็นบริษัทเอกชนได้จัดตั้งกันขึ้นเอง เพื่อดำเนินการเรียกเก็บค่าลิขสิทธิ์ ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวไม่ใช่การบริหารการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์เหมือนกันกับองค์กรของต่างประเทศ โดยหากพิจารณา

ในทางปฏิบัติต้องพิจารณาถึงประเภทของผลงานอันมีลิขสิทธิ์ว่าเป็นผลงานอะไรเช่น ดนตรีกรรม ศิลปกรรม และค้อยแยกผลงานแต่ละประเภทออกจากกัน เพื่อให้มีการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ที่ง่ายขึ้น หลังจากนั้นค่อยพิจารณาในส่วน ขององค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ที่มีอำนาจในการบังคับใช้หรือจัดเก็บ ค่าลิขสิทธิ์ตามความเหมาะสม

4.3 ข้อเปรียบเทียบการให้อำนาจขององค์กรลิขสิทธิ์ในต่างประเทศและประเทศไทย

จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบกฎหมายของทั้ง 4 ประเทศดังกล่าวการมีสถานะทางกฎหมาย ขององค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์มีความแตกต่างกัน กฎหมายว่าด้วยการบริหารการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์และ สิทธิข้างเคียงของประเทศญี่ปุ่น เป็นกฎหมายเฉพาะที่ใช้บังคับในการบริหารการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ มี บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่กำหนดชัดเจนเกี่ยวกับสถานะขององค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ว่าต้องได้รับการ จดทะเบียนจากคณะกรรมการเพื่อกิจการด้านวัฒนธรรม

ในขณะที่ประเทศอังกฤษไม่ได้มีกฎหมายเป็นการเฉพาะในลักษณะเดียวกันกับกฎหมายของ ประเทศญี่ปุ่นหรืออเมริกาแต่อย่างไรก็ตาม กฎหมายประเทศอังกฤษก็มีบทนิยามของคำว่า “องค์กร” ไว้โดยเฉพาะว่ากระทำไปโดยใช้อำนาจหรือกระทำกิจการแบบใด โดยบทนิยามดังกล่าวได้กำหนดถึง ลักษณะอันเป็นองค์ประกอบขององค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ที่มีวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งองค์กรว่า จัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ไว้เป็นการเฉพาะ ซึ่งเป็นการรองรับให้องค์กรดังกล่าวของประเทศอังกฤษสามารถ กระทำการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ได้

ประเทศออสเตรเลียมีองค์กร Copyright Agency Limited (CAL) ในการกำกับดูแลการ จัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ เมื่อมีองค์กรเป็นการเฉพาะแล้ว จึงไม่มีกฎหมายเทียบเคียงเหมือนประเทศญี่ปุ่น หรือมีกฎหมายที่เป็นคำนิยามไว้เหมือนประเทศอังกฤษแต่อย่างไรก็ตามเมื่อมีองค์กรเป็นการเฉพาะ แล้ว อำนาจในการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ก็จะอยู่กับรัฐทั้งหมด จึงอาจทำให้ไม่เกิดความสมดุลหรือความ เป็นธรรมแก่ผู้เป็นเจ้าของผลงานอันมีลิขสิทธิ์

ต่อมาประเภทลักษณะของกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาผู้เขียนมองเห็นแล้วว่าการใช้ กฎหมายเกี่ยวกับพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ของประเทศสหรัฐอเมริกานั้น มีภาครัฐเข้ามามีส่วนร่วมและ ดำเนินการทางกฎหมายแก่ผู้ที่กระทำละเมิดต่อเจ้าของผลงาน แต่อย่างไรก็ตามการดำเนินการ ดังกล่าวแม้จะเป็นการรวดเร็ว และเที่ยงธรรมเพราะมีภาครัฐคอยกำกับดูแลแต่อย่างไรก็ตาม ด้วย เงื่อนไขที่ว่าต้องจดทะเบียนลิขสิทธิ์เท่านั้นถึงจะสามารถดำเนินการทางกฎหมายได้ เงื่อนไขดังกล่าว จึงเป็นการเฉพาะเกินไปสำหรับผู้ที่สร้างสรรค์แต่ไม่ได้มีต้นทุนในการจดทะเบียนผลงานของตน

4.4 มาตรการทางกฎหมายที่จะนำมาใช้แนะแนวทางกฎหมายในประเทศไทย

ในส่วนของประเทศไทย ได้มีการนำแนวคิดในการบริหารการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์มาใช้ โดยภาคเอกชนได้จัดตั้งองค์กรขึ้นกันเองในรูปแบบของบริษัทจำกัดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เพื่อดำเนินการเรียกเก็บค่าลิขสิทธิ์จากการใช้ผลงาน เมื่อพิจารณาถึงกฎหมายของประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์แล้วนั้น พบว่าไม่มีกฎหมายที่จะมาใช้บังคับในการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ที่เป็นการเฉพาะเหมือนกฎหมายว่าด้วยการบริหารการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์และสิทธิข้างเคียงของประเทศญี่ปุ่น หรือ กฎหมายที่บัญญัติคำว่าองค์กรไว้เป็นการเฉพาะเช่นเดียวกับอังกฤษ

ต่อมาเมื่อพิจารณาถึงพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2565 ก็ยังไม่ปรากฏว่าได้มีการบัญญัตินิยามขององค์กรไว้เป็นการเฉพาะ เมื่อประเทศไทยไม่มีกฎหมายเฉพาะที่จะมาใช้บังคับการบริหารการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์แล้วนั้น การจัดตั้งองค์กรของเอกชนเพื่อเก็บค่าลิขสิทธิ์ จึงเป็นการกระทำที่กฎหมายไม่ได้ให้การรองรับ และส่งผลให้องค์กรไม่มีสถานะเป็นองค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ตามกฎหมาย เป็นเพียงสัญญาที่เข้ามาทำระหว่างกันในลักษณะของการเข้าทำสัญญากันระหว่างเอกชนในการจัดการเรื่องสิทธิและเป็นการแบ่งผลประโยชน์กันเองระหว่างเอกชน จึงไม่อาจมีความเชื่อมโยงถึงการรองรับการจัดตั้งองค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์หรือสถานะทางกฎหมายขององค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ตามกฎหมายของต่างประเทศได้

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า ประเทศไทยสามารถที่จะนำมาตราทางกฎหมายของอังกฤษและญี่ปุ่น มาปรับใช้แก่พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ของประเทศไทยได้ เช่น การบัญญัติคำว่า “องค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์” เป็นการเฉพาะหรือบัญญัติข้อกำหนดเช่นเดียวกับญี่ปุ่น เพื่อให้ผู้ที่สร้างสรรค์ผลงานหรือผู้ที่ต้องการใช้ผลงานดังกล่าว สะดวกและดำเนินการเพื่อเข้าถึงผลงานนั้นโดยง่าย อีกทั้งหากพิจารณาในการที่ภาครัฐเข้ามาควบคุมหรือกำกับดูแลด้วยแล้วนั้นก็สามารถที่จะป้องกันการผูกขาดของภาคเอกชนได้ซึ่งจะเป็นผลดีต่อผู้ที่นำผลงานอันมีลิขสิทธิ์ไปใช้ เพราะภาครัฐสามารถกำหนดการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ให้เป็นไปอย่างเป็นธรรมและไม่มีการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ที่ซ้อนกัน

ตารางที่ 4.1: วิเคราะห์และเปรียบเทียบบทบัญญัติที่กฎหมายได้ให้อำนาจ

วิเคราะห์และเปรียบเทียบบทบัญญัติที่กฎหมายได้ให้อำนาจ				
ประเทศ	บทนิยามขององค์กร จัดเก็บค่าลิขสิทธิ์	ลักษณะขององค์กร จัดเก็บค่าลิขสิทธิ์	บทบัญญัติของกฎหมายที่ให้ อำนาจในการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์	กฎหมายเทียบเคียง การจัดตั้งองค์กรจัดเก็บ
สหรัฐอเมริกา	ไม่มีบทนิยามองค์กรจัดเก็บ ค่าลิขสิทธิ์เป็นการเฉพาะ	ไม่มีองค์กรจัดเก็บลิขสิทธิ์เป็นการ เฉพาะแต่มีภาครัฐเข้ามาดูแล เป็นการก่อตั้งในรูปแบบของ บริษัทจำกัด	พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2519 ให้อำนาจเฉพาะตัวเจ้าของลิขสิทธิ์ โดยต้องนำผลงานจดทะเบียนต่อ ภาครัฐ	ภาครัฐเข้ามามีบทบาทสำคัญใน การจดทะเบียนลิขสิทธิ์ต่อภาครัฐ
อังกฤษ	เป็นองค์กร หรือสมาคม โดยมี วัตถุประสงค์ในการเจรจาการ งานผลงานอันมีลิขสิทธิ์ไปใช้	เป็นการก่อตั้งในรูปแบบของ บริษัทจำกัด	ให้อำนาจในการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ ตามกฎหมายลิขสิทธิ์ (Copyright, Designs and Patents Act 1988)	ประเทศอังกฤษมีบทนิยามของคำ ว่า “องค์กรจัดเก็บ” อยู่แล้วจึงไม่ จำเป็นต้องหากกฎหมายเทียบเคียง เพื่อนำมาใช้
ญี่ปุ่น	ไม่มีบทนิยามองค์กรจัดเก็บ ค่าลิขสิทธิ์เป็นการเฉพาะ	เป็นการก่อตั้งในรูปแบบของบริษัท จำกัดโดยมีภาครัฐเข้ามาควบคุม กำกับดูแลด้วยการขอจดทะเบียน	ให้อำนาจตามกฎหมายการบริหาร การจัดเก็บและสิทธิข้างเคียงเป็น อำนาจโดยตรง	การบริหารการจัดเก็บและสิทธิ ข้างเคียง (Law on Management Business of Copyright)

(ตารางมีต่อ)

ตารางที่ 4.1 (ต่อ): วิเคราะห์และเปรียบเทียบบทบัญญัติที่กฎหมายได้ให้อำนาจ

วิเคราะห์และเปรียบเทียบบทบัญญัติที่กฎหมายได้ให้อำนาจ				
ประเทศ	บทนิยามขององค์กร จัดเก็บค่าลิขสิทธิ์	ลักษณะขององค์กร จัดเก็บค่าลิขสิทธิ์	บทบัญญัติของกฎหมายที่ให้ อำนาจในการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์	กฎหมายเทียบเคียง การจัดตั้งองค์กรจัดเก็บ
ออสเตรเลีย	มีองค์กร Copyright Agency Limited (CAL) ในการกำกับ ดูแล	มีองค์กรเป็นการเฉพาะในการ จัดเก็บค่าลิขสิทธิ์	พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2511	เมื่อมีองค์กรเป็นการเฉพาะแล้ว จึงไม่มีกฎหมายเทียบเคียงเพื่อ จัดเก็บ
ไทย	ไม่มีบทนิยามองค์กรจัดเก็บ ค่าลิขสิทธิ์เป็นการเฉพาะ	เป็นการก่อตั้งในรูปแบบของบริษัท จำกัดโดยใช้อำนาจวัตถุประสงค์ ของบริษัทในการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์	พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2565	ไทยยังไม่มีการตรากฎหมายใน ส่วนนี้

บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

ตามกฎหมายลิขสิทธิ์ดังที่บัญญัติในพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2565 มีวัตถุประสงค์เพื่อให้การคุ้มครองสิทธิของผู้คิดริเริ่มสร้างสรรค์แต่เพียงผู้เดียวของเจ้าของ ซึ่งมีหน้าที่คุ้มครองมิให้บุคคลอื่นนำเอาผลงานของตนไปแสวงหาผลกำไรหรือประโยชน์ส่วนตัว

แต่อย่างไรก็ตามบุคคลอื่นก็ยังสามารถที่จะใช้สิทธิดังกล่าวได้ โดยต้องขออนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์ก่อนและต้องจ่ายค่าตอบแทนหรือค่าลิขสิทธิ์จากการนำผลงานไปแสวงหาผลประโยชน์ โดยในทางปฏิบัติซึ่งเรารู้กันคืออยู่แล้วว่าการคุ้มครองลิขสิทธิ์ดังกล่าวก็เป็นการยากที่จะให้ผู้นำเอาผลงานไปใช้มาขออนุญาตเพราะในปัจจุบันมีความก้าวหน้าของเทคโนโลยีที่มากขึ้นทำให้เกิดรูปแบบการใช้งานผลงานอันมีลิขสิทธิ์เป็นไปด้วยความหลากหลาย ทำให้มีการควบคุมในการนำผลงานไปใช้ได้ยาก

จากกรณีดังกล่าวเห็นได้ว่า ระบบการบริหารการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อช่วยเหลือเจ้าของลิขสิทธิ์ซึ่งไม่สามารถที่จะดูแล ลิขสิทธิ์ของตนได้อย่างทั่วถึงหรือมีประสิทธิภาพ ดังนั้นจึงต้องอาศัยการดำเนินการขององค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ จึงได้มีการจัดตั้งองค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์เพื่อเป็นตัวแทนในการบริหารและจัดการสิทธิของเจ้าของลิขสิทธิ์

โดยองค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ที่มีการดำเนินการอยู่ในปัจจุบันมีอยู่ 3 ประเภทได้แก่ องค์กรจัดเก็บแบบดั้งเดิม องค์กรจัดเก็บแบบ Right Clearance Center และองค์กรจัดเก็บแบบเบ็ดเสร็จ ซึ่งในแต่ละประเภทก็จะมีวิธีการดำเนินการ หรือรูปแบบในการดูแลลิขสิทธิ์ที่แตกต่างกันออกไป และขึ้นอยู่กับการบริหารจัดการขององค์กร

แต่ทั้ง 3 องค์กรนั้นก็ย่อมมีจุดประสงค์เดียวกันคือการบริหารการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ให้แก่ผู้ที่เป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ โดยได้แก่ การเจรจากับผู้ใช้งานในการนำผลงานอันมีลิขสิทธิ์ไปใช้งาน การให้อุญาตนำผลงานอันมีลิขสิทธิ์ไปใช้ และการจัดสรรเงินค่าลิขสิทธิ์ให้แก่เจ้าของผลงาน ตลอดไปถึงการติดตามการใช้ดังกล่าว

จากการศึกษาระบบการบริหารจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ในต่างประเทศ เห็นได้ว่าโดยลักษณะทั่วไปแล้วการเจรจาจะเป็นไปในทางเดียวกันคือ จำเป็นต้องตกลงเกี่ยวกับอัตราค่าลิขสิทธิ์ และเงื่อนไขของงานที่จะถูกนำไปใช้

โดยการออกไปอนุญาตและจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ซึ่งมีลักษณะที่แตกต่างกันแยกย่อยลงไปตามองค์กรแต่ละประเภทเช่น เป็นการบริหารลิขสิทธิ์ร่วมกัน ให้อำนาจองค์กรเป็นผู้จัดเก็บค่าลิขสิทธิ์แต่เพียงผู้เดียว หรือดำเนินการเป็นตัวกลางในการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์

เมื่อได้ศึกษากฎหมายในประเทศที่ตัวผู้เขียนได้กล่าวไว้เกี่ยวกับการบริหารการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์โดยองค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์จะเห็นได้ว่าประเทศอังกฤษ สหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย และประเทศญี่ปุ่นมีการนำกฎหมายมาบังคับใช้ในการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์เพื่อควบคุม กำกับดูแลดำเนินการขององค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ และบางประเทศแม้กฎหมายจะมีได้รับรองบทบัญญัติที่ให้อำนาจแต่ก็ไม่ได้มีการบัญญัติไว้เป็นการเฉพาะในเรื่องขององค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์

แต่อย่างไรก็ตามการจัดตั้งองค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ก็ต้องพิจารณาถึงสภาพทางการเมือง เศรษฐกิจ วัฒนธรรม สังคม และกฎหมายที่มีอำนาจบังคับใช้ในการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ ซึ่งองค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์อาจจัดตั้งขึ้นมาได้ทั้งในรูปแบบขององค์กรเอกชนและองค์กรรัฐ ซึ่งจากการศึกษาพบว่า องค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ส่วนใหญ่จะตั้งขึ้นโดยใช้อำนาจทางกฎหมายในการจัดตั้งบริษัทโดยเอกชน เช่น องค์กร PRS for Music องค์กร CLA องค์กร DACS ในประเทศอังกฤษ องค์กร JASRAC ในประเทศญี่ปุ่น ซึ่งเป็นการจัดตั้ง และดำเนินการโดยเอกชน เนื่องจากทั้งสองประเทศมีระบบเศรษฐกิจแบบตลาดเสรี ซึ่งส่งผลให้เอกชนมีบทบาทในการกำกับดูแลผลงานอันมีลิขสิทธิ์ แต่ไม่ได้มีการกำหนดรูปแบบขององค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ว่าจะต้องจัดตั้งขึ้นในรูปแบบใด

หากประเทศไทยจะมีการจัดตั้งองค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ขึ้น ควรต้องมีการบัญญัติกฎหมายเพื่อรองรับการจัดตั้งองค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์เสียก่อน เพื่อให้การจัดตั้งองค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์เป็นไปภายใต้กฎหมายอย่างถูกต้อง เช่นเดียวกับองค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ในต่างประเทศ ในส่วนของรูปแบบองค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์นั้นต้องมีการพิจารณาถึงความเหมาะสมในหลาย ๆ ด้านเพื่อให้สอดคล้องกับการบริหารการจัดเก็บที่เป็นธรรม

ประเทศไทยมีการคุ้มครองลิขสิทธิ์ด้วยกัน 9 ประเภทตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2565 ซึ่งหากประเทศไทยมีการจัดตั้งองค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ขึ้นก็ต้องมาพิจารณาถึงอัตราการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ในผลงานแต่ละประเภทว่าสมควรเท่าใดหรืองานแต่ละประเภทควรคิดอัตราการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ที่เท่ากันทั้งหมดเพื่อให้เป็นการสะดวก ซึ่งการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ทั้ง 9 ประเภทนั้นมีความง่ายไปจนถึงระดับยากที่แตกต่างกัน เพราะการเป็นงานอันมีลิขสิทธิ์นั้นแม้ความเพียร พยายาม วิริยะอุสาหะของแต่ละคนจะไม่เท่ากัน แต่ผู้ที่ต้องการใช้ผลงานอันมีลิขสิทธิ์ก็ย่อมประเมินถึงเรื่องราวในการใช้ผลงานอันมีลิขสิทธิ์ได้

ดังนั้นทางผู้เขียนมีความคิดเห็นว่า การจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ในผลงานอันมีลิขสิทธิ์แต่ละประเภทนั้นควรมีการกำหนดราคาขั้นต่ำไปจนถึงราคาขั้นสูงที่พอสมควรแก่การใช้งาน ไม่เป็นการตั้งราคาที่สูงเกินไปและมีภาครัฐเข้ามากำกับดูแลในส่วนนี้ อีกทั้งเมื่อมีภาครัฐเข้ามาดูแล เอกชนหรือบุคคลซึ่งเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ ก็สามารถเข้าหารือ เพื่อตกลงราคากับรัฐให้เป็นไปตามความเหมาะสมของผลงานอันมีลิขสิทธิ์ได้

5.2 ข้อเสนอแนะ

ในปัจจุบันประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายที่จะใช้บังคับในการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์เป็นการเฉพาะ เหมือนกฎหมายของประเทศญี่ปุ่น และได้มีการบัญญัติคำนิยามคำว่าองค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ไว้เป็นหลักแหล่งเมื่อพิจารณาจากพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2565 เห็นได้ว่าไม่ได้มีการบัญญัติในเรื่องของการบริหารสิทธิในงานอันมีลิขสิทธิ์ การบริหารจัดการเก็บค่าลิขสิทธิ์ บทนิยามที่เกี่ยวข้อง หรือการจัดตั้งองค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ และในส่วนของคณะกรรมการที่จะเข้ามาดูแลอันเกี่ยวข้องกับงานอันมีลิขสิทธิ์ ก็มีเพียงคณะกรรมการลิขสิทธิ์ซึ่งมีหน้าที่หลักในการส่งเสริมและสนับสนุนสมาคมที่ดำเนินการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์¹ โดยคณะกรรมการลิขสิทธิ์ดังกล่าวไม่ได้เป็นคณะกรรมการที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการจัดการสิทธิ หรือควบคุมการดูแลการบริหารจัดการขององค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ อันเป็นข้อแตกต่างกับกฎหมายของต่างประเทศ

ผู้เขียนมีความเห็นว่า เมื่อประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายที่บังคับใช้เป็นการเฉพาะในการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ที่เหมือนของต่างประเทศที่เข้ามาดูแลและดำเนินการเรียกเก็บค่าลิขสิทธิ์ ประเทศไทยก็ควรจะมีการจัดตั้งองค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ที่ให้อำนาจในการใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติกฎหมายลิขสิทธิ์ หรือให้นิยามคำว่า “องค์กรจัดเก็บ” เป็นการเฉพาะเช่นเดียวกับประเทศอังกฤษ โดยอาศัยแบบอย่างองค์กรของต่างประเทศซึ่งให้ภาครัฐเข้ามามีบทบาทในการกำกับดูแลและอยู่ภายใต้กรรมทรัพย์สินทางปัญญาในฐานะหน่วยงานที่ต้องรับผิดชอบในด้านการคุ้มครองทางด้านลิขสิทธิ์โดยตรง เพื่อให้เกิดความร่วมมือจากประชาชนในการจ่ายค่าลิขสิทธิ์โดยสะดวก

ความคิดเห็นในประการถัดมา ผู้เขียนพิจารณาถึงข้อดีในด้านอื่น ๆ อาทิเช่น การจัดเก็บซ้ำซ้อน หรือการเก็บค่าธรรมเนียมในการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ที่ควรมีพื้นฐานจำกัดว่า กำหนดราคากันไว้เท่าใด ถ้าหากการที่ภาครัฐเข้ามามีบทบาทหรือมีการตรากฎหมายเป็นการเฉพาะแล้วนั้น จะสามารถบังคับใช้ไปในทิศทางเดียวกันได้โดยที่ในทางปฏิบัติจะไม่เกิดการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ที่ซ้ำซ้อนขึ้น และให้หมายความรวมไปถึงบุคคลผู้ใช้อำนาจในการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ก็อาจมีการเพิ่มเติมกฎหมายขึ้นมาเพื่อรับรองการกระทำการในการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์เพื่อให้เป็นไปโดยชอบธรรมที่มากยิ่งขึ้น

ต่อมาหากได้พิจารณาในยุคปัจจุบันแล้วนั้น กรมทรัพย์สินทางปัญญาของประเทศไทยก็มีแบบฟอร์มการยื่นคำขอแจ้งข้อมูลลิขสิทธิ์เพื่อที่ระบุได้ว่า ใครเป็นผู้ริเริ่มสร้างสรรค์ผลงาน แต่ผู้เขียนเล็งเห็นว่าการกระทำดังกล่าวอาจไม่เป็นการเพียงพอที่จะทำให้ผู้สร้างสรรค์ได้รับการคุ้มครองหรือ

¹ มาตรา 56, มาตรา 60 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537.

รับรองที่มากเพียงพอ เพราะเอกสารดังกล่าวเป็นเพียงการแจ้งเท่านั้นไม่ได้รับรองถึงความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์²

ข้อมูลที่จะกล่าวต่อไปนี้ ผู้เขียนได้ค้นข้อมูลจากเว็บไซต์ซึ่งไม่สามารถระบุได้แน่ชัดว่ามาจากกรมทรัพย์สินทางปัญญาหรือไม่ โดยเป็นเพียงการร่างพระราชบัญญัติเท่านั้นยังไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงแก้ไขจากฉบับปัจจุบัน ผู้เขียนจึงมีความคิดเห็นว่าร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวมีความสมบูรณ์ในเรื่องของคำนิยามองค์กรบริหารจัดการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์เพียงพอที่จะบังคับใช้ในปัจจุบันได้

แต่อย่างไรก็ตามข้อมูลดังกล่าวก็ยังคงค้างถึงด้านต่าง ๆ อาทิเช่น ความเหมาะสมในการจัดตั้งองค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ว่าเหมาะสมแล้วหรือไม่ ร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวควรอยู่ในพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์หรือ แยกพระราชบัญญัติออกเป็นการเฉพาะ เพราะการจัดตั้งหน่วยงานหนึ่งหน่วยนั้นต้องคำนึงถึงงบประมาณ และความสำคัญ ซึ่งตัวผู้เขียนมีความคิดเห็นว่า การที่จัดตั้งองค์กรบริหารจัดการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์นั้นสมควรที่จะเพิ่มเติมในพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ เพราะภาครัฐสามารถเข้ามากำกับดูแลได้ โดยในทางปฏิบัติ อาทิเช่น การจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ที่ทับซ้อนกันหรือมีบุคคลจากบริษัทต่าง ๆ ที่แอบอ้างว่ามีอำนาจในการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์เข้ามาดำเนินการแทน

เห็นได้ว่าหากมีองค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์เป็นการเฉพาะโดยที่กฎหมายได้ให้อำนาจไว้บุคคลซึ่งมีลิขสิทธิ์เป็นของตนเองจะได้รับความคุ้มครองดูแลโดยเหมาะสม ซึ่งหากจะพิจารณาผลงานอันมีลิขสิทธิ์ด้านใดด้านหนึ่งนั้นก็คงจะไม่เหมาะในการจัดตั้งองค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ แต่ผลงานอันมีลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2565 นั้นก็มีการคุ้มครองผลงาน ถึง 9 ประเภทด้วยกันจึงทำให้มีความเหมาะสมที่จะจัดตั้งองค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ขึ้นเพื่อดูแลผลงานอันมีลิขสิทธิ์

---

² กรมทรัพย์สินทางปัญญา, *กระบวนการยื่นคำขอจดทะเบียนข้อมูลลิขสิทธิ์* [Online], 18 เมษายน 2560. แหล่งที่มา <http://www.ipthailand.go.th/th/copyright-002-1.html/>.

ร่างพระราชบัญญัติ
องค์กรบริหารการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์และสิทธินักแสดง
พ.ศ. ....

โดยที่เป็นการสมควรให้มีกฎหมายว่าด้วยองค์กรบริหารการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์และสิทธินักแสดง พระราชบัญญัตินี้มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ซึ่งมาตรา 29 ประกอบกับมาตรา 50 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยบัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

.....
มาตรา 1 พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า "พระราชบัญญัติองค์กรบริหารการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์และสิทธินักแสดง พ.ศ. ...."

มาตรา 2 พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดเก้าสิบวันนับแต่วันประกาศ^[1] ในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา 3 ในพระราชบัญญัตินี้

"องค์กรจัดเก็บ" หมายความว่า องค์กรซึ่ง ได้รับอนุญาตตามพระราชบัญญัตินี้ให้ดำเนินการบริหารการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์และสิทธินักแสดงแทนผู้เป็นเจ้าของสิทธิ์หรือผู้มีสิทธิ์นั้นตามกฎหมายว่าด้วยลิขสิทธิ์

"ลิขสิทธิ์" หมายความว่า ลิขสิทธิ์ตามกฎหมายว่าด้วยลิขสิทธิ์

"สิทธินักแสดง" หมายความว่า สิทธิของนักแสดงตามกฎหมายว่าด้วยลิขสิทธิ์

"เจ้าของสิทธิ์" หมายความว่า ผู้ซึ่งเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์หรือสิทธินักแสดง และรวมถึงผู้ซึ่งได้รับสิทธิดังกล่าวโดยชอบโดยการอนุญาตให้ใช้สิทธิ์หรือการโอนสิทธิ์ด้วย

"ค่าตอบแทน" หมายความว่า ค่าตอบแทนสำหรับการใช้งานอันมีลิขสิทธิ์หรือสิทธินักแสดงของเจ้าของสิทธิ์

"ใบอนุญาต" หมายความว่า หนังสือซึ่งออกให้แก่บุคคลหรือคณะบุคคลเพื่ออนุญาตให้ดำเนินการเป็นองค์กรจัดเก็บตามพระราชบัญญัตินี้

"คณะกรรมการ" หมายความว่า คณะกรรมการลิขสิทธิ์ตามกฎหมายว่าด้วยลิขสิทธิ์

"พนักงานเจ้าหน้าที่" หมายความว่า ผู้ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งให้ปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

"อธิบดี" หมายความว่า อธิบดีกรมทรัพย์สินทางปัญญาหรือผู้ซึ่งอธิบดีกรมทรัพย์สินทางปัญญามอบหมาย

"รัฐมนตรี" หมายความว่า รัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา 4 ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ กับออกกฎกระทรวงกำหนดค่าธรรมเนียมไม่เกินอัตราตามบัญชีท้ายพระราชบัญญัตินี้ ลดหรือยกเว้นค่าธรรมเนียม และกำหนดการอื่น เพื่อปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ กฎกระทรวงนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

หมวด 1

การขออนุญาตดำเนินการเป็นองค์กรจัดเก็บ

มาตรา 5 ภายใต้บังคับมาตรา 7 ผู้ประสงค์จะดำเนินการเป็นองค์กรจัดเก็บต้องได้รับอนุญาตจากอธิบดี

ผู้มีสิทธิยื่นคำขออนุญาตต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

- (1) เป็นนิติบุคคลหรือคณะบุคคลที่ได้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อแสวงหากำไรอย่างอื่นนอกจากค่าบริการเพื่อการบริหารการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์และสิทธินักแสดงแทนเจ้าของสิทธิ์
- (2) มีเจ้าของสิทธิ์เป็นสมาชิกโดยมอบหมายให้นิติบุคคลหรือคณะบุคคลนั้นบริหารการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์หรือสิทธินักแสดงตนจำนวนไม่น้อยกว่าที่กำหนดในกฎกระทรวง ทั้งนี้ การมอบหมายดังกล่าวต้องมีใช่เป็นการมอบหมายให้กระทำแทนเป็นการเฉพาะคราว
- (3) มีสถานะทางการเงินที่น่าเชื่อถือได้
- (4) มีคุณสมบัติอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

การขออนุญาตและเอกสารและหลักฐานที่ต้องยื่นประกอบคำขออนุญาต ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 6 เมื่อได้รับคำขออนุญาตตามมาตรา 5 ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตรวจสอบคำขอให้ถูกต้อง และทำรายงานการตรวจสอบเสนอต่ออธิบดี

ในกรณีที่คำขออนุญาตไม่เป็นไปตามมาตรา 5 ให้อธิบดีมีคำสั่งไม่อนุญาตและแจ้งให้ผู้ยื่นคำขอทราบเป็นหนังสือโดยไม่ชักช้าแต่ในกรณีที่คำขออนุญาตเป็นไปตามมาตรา 5 ให้อธิบดีพิจารณาเลือกผู้ขออนุญาตที่มีความเหมาะสมมากที่สุดเพื่อดำเนินการตามมาตรา 7

มาตรา 7 ในการอนุญาตให้ดำเนินการเป็นองค์กรจัดเก็บ ให้มีองค์กรจัดเก็บเพียงองค์กรเดียวสำหรับงานอันมีลิขสิทธิ์แต่ละประเภทหรือสำหรับสิทธินักแสดง ในการนี้ ให้อธิบดีพิจารณาสั่งอนุญาตให้ผู้ขอที่มีความเหมาะสมมากที่สุดดำเนินการเป็นองค์กรจัดเก็บสำหรับงานอันมีลิขสิทธิ์ประเภทนั้น หรือสำหรับสิทธินักแสดง และแจ้งคำสั่งให้ผู้ยื่นคำขอที่เกี่ยวข้องทราบ

ให้อธิบดีออกใบอนุญาตให้แก่ผู้ได้รับอนุญาตตามวรรคหนึ่งเมื่อผู้ได้รับอนุญาตได้ชำระค่าธรรมเนียมแล้ว และให้บันทึกการได้รับอนุญาตไว้ในทะเบียน

มาตรา 8 สิทธิและหน้าที่ขององค์กรจัดเก็บตามหมวด 2 พระราชบัญญัตินี้ เริ่มตั้งแต่วันที่ออกใบอนุญาต

ใบอนุญาตให้มีอายุห้าปีนับแต่วันที่ออกใบอนุญาต ในกรณีที่ใบอนุญาตสูญหายหรือชำรุดในสารสำคัญ ให้องค์กรจัดเก็บขอรับใบแทนได้

ในกรณีที่องค์กรจัดเก็บประสงค์จะต่อใบอนุญาต ให้ยื่นคำขอต่ออายุใบอนุญาต ต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ภายในเก้าสิบวันก่อนวันที่ใบอนุญาตสิ้นอายุ เมื่อได้ยื่นคำขอต่ออายุใบอนุญาตแล้ว ให้องค์กรจัดเก็บยังมีสิทธิและหน้าที่ตามหมวด 2 พระราชบัญญัตินี้ อยู่จนกว่าอธิบดีจะมีคำสั่งไม่อนุญาต

การขอรับใบแทนและการขอต่ออายุใบอนุญาต ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 9 ในการพิจารณาคำขอ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่และอธิบดีมีอำนาจมีหนังสือสอบถามหรือเรียกผู้ขอมาให้ถ้อยคำหรือทำคำชี้แจงเป็นหนังสือหรือให้ส่งเอกสารหรือหลักฐานใดที่เกี่ยวข้องหรือเชิญบุคคลใดมาให้ข้อเท็จจริง คำอธิบาย คำแนะนำหรือความเห็น เพื่อประกอบการพิจารณา

มาตรา 10 ผู้ขออนุญาตซึ่งมิได้รับอนุญาตให้ดำเนินการเป็นองค์กรจัดเก็บมีสิทธิอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการได้ภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำสั่งตามมาตรา 6 วรรคสอง หรือมาตรา 7 วรรคหนึ่ง แล้วแต่กรณี

การอุทธรณ์ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง
เมื่อคณะกรรมการมีคำวินิจฉัยแล้ว ถ้าผู้อุทธรณ์ไม่เห็นด้วยกับคำวินิจฉัยของคณะกรรมการ ให้มีสิทธินำคดีไปสู่ศาลได้ภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำวินิจฉัยนั้น ถ้าไม่ดำเนินคดีภายในกำหนดเวลาดังกล่าว ให้ถือว่าคำวินิจฉัยของคณะกรรมการเป็นที่สุด

หมวด 2

สิทธิและหน้าที่ทั่วไปขององค์กรจัดเก็บ

มาตรา 11 องค์กรจัดเก็บมีสิทธิจัดเก็บค่าตอบแทนการใช้สิทธิในงานอันมีลิขสิทธิ์ หรือการใช้สิทธินักแสดงแทนเจ้าของสิทธิ ทั้งนี้ เฉพาะในส่วนของสิทธิในการเผยแพร่ต่อสาธารณชน ตามกฎหมายลิขสิทธิ์ (เว้นแต่จะมีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น)

ในกรณีงานวรรณกรรม ให้องค์กรจัดเก็บมีสิทธิจัดเก็บค่าตอบแทนการใช้สิทธิแทนเจ้าของสิทธิได้เฉพาะในส่วนของสิทธิทำซ้ำ หรือดัดแปลง

ให้องค์กรจัดเก็บมีสิทธิทำสัญญาอนุญาตให้ใช้สิทธิหรือสัญญาโอนสิทธิแทนเจ้าของสิทธิ เว้นแต่จะรู้ว่าขัดต่อความประสงค์ของเจ้าของสิทธิ

มาตรา 12 การจัดเก็บค่าตอบแทนการใช้สิทธิหรือการทำสัญญาอนุญาตให้ใช้สิทธิหรือโอนสิทธิโดยองค์กรจัดเก็บตามมาตรา 11 มีผลผูกพันเจ้าของสิทธิ ไม่ว่าจะเป็นเจ้าของสิทธิที่เป็นสมาชิกองค์กรจัดเก็บหรือไม่ และผู้ใช้สิทธิหรือผู้รับโอนสิทธิไม่ต้องจ่ายค่าตอบแทนให้แก่เจ้าของสิทธิอีก

มาตรา 13 ในกรณีที่เจ้าของสิทธิไม่ประสงค์ให้องค์กรจัดเก็บดำเนินการจัดเก็บค่าตอบแทนการใช้สิทธิหรือทำสัญญาอนุญาตให้ใช้สิทธิหรือสัญญาโอนสิทธิแทนเจ้าของสิทธิ ให้เจ้าของสิทธิแจ้งความประสงค์ดังกล่าวให้องค์กรจัดเก็บทราบหรือบอกกล่าวให้พนักงานเจ้าหน้าที่ทราบ เพื่อแจ้งไปยังองค์กรจัดเก็บต่อไป ในกรณีนี้ องค์กรจัดเก็บไม่อาจใช้สิทธิตามมาตรา 11 แทนเจ้าของสิทธิรายนั้น ความในวรรคหนึ่งไม่กระทบกระเทือนต่อการจัดเก็บค่าตอบแทนหรือการทำสัญญาอนุญาตให้ใช้สิทธิหรือสัญญาโอนสิทธิที่องค์กรจัดเก็บได้กระทำไปก่อนได้รับแจ้ง

มาตรา 14 ในกรณีที่องค์กรจัดเก็บยังไม่ใช้สิทธิแทนเจ้าของสิทธิตามมาตรา 11 สิทธิขององค์กรจัดเก็บไม่เป็นการตัดสิทธิของเจ้าของสิทธิในการดำเนินการเอง ไม่ว่าจะมีการแจ้งตามมาตรา 13 หรือไม่

มาตรา 15 เมื่อได้จัดเก็บค่าตอบแทนจากผู้ใช้สิทธิแล้ว ให้จัดสรรค่าตอบแทนให้แก่บรรดาเจ้าของสิทธิอย่างเป็นธรรมโดยไม่ชักช้า ตามข้อบังคับเกี่ยวกับการบริหารจัดการจัดเก็บค่าตอบแทนและอัตราค่าตอบแทนที่คณะกรรมการให้ความเห็นชอบตามหมวด 3

มาตรา 16 รายได้ขององค์กรจัดเก็บที่ได้มาจากค่าบริการในการจัดเก็บ ให้ได้รับยกเว้นภาษีตามประมวลรัษฎากร

หมวด 3

การบริหารองค์กรจัดเก็บ

มาตรา 17 ให้องค์กรจัดเก็บจัดทำข้อบังคับขององค์กร รวมทั้งข้อบังคับเกี่ยวกับการจัดการบริหารและผู้แทนในกิจการอันเกี่ยวกับบุคคลภายนอก

ในกรณีที่องค์กรจัดเก็บเป็นนิติบุคคลและมีข้อบังคับเกี่ยวกับการจัดการบริหารอยู่แล้วในขณะที่ได้รับใบอนุญาต ให้ดำเนินการแก้ไขข้อบังคับเพื่อให้กรรมการบริหารขององค์กรจัดเก็บมาจากสมาชิกในสัดส่วนที่เหมาะสมด้วย

มาตรา 18 ให้องค์กรจัดเก็บจัดทำทะเบียนสมาชิกและส่งสำเนาให้กรมทรัพย์สินทางปัญญา ภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่ได้รับใบอนุญาต
ทะเบียนสมาชิกตามวรรคหนึ่งอย่างน้อยต้องมีรายการดังต่อไปนี้

- (1) ชื่อ สัญชาติ และที่อยู่ของสมาชิก
- (2) วันที่เข้าเป็นสมาชิก

(3) ชื่อ ประเภทของงานอันมีลิขสิทธิ์ของสมาชิก

(4) รายละเอียดผลงานของสมาชิก

ในกรณีที่มีการเปลี่ยนแปลงรายการในทะเบียนสมาชิกตามวรรคหนึ่ง ให้แจ้งการเปลี่ยนแปลงต่อกรมทรัพย์สินทางปัญญาภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่มีการเปลี่ยนแปลงนั้น

มาตรา 19 ให้องค์กรจัดเก็บจัดทำข้อบังคับเกี่ยวกับอัตราค่าตอบแทนที่จัดเก็บจากผู้ลิขสิทธิ์และที่จัดสรรให้เจ้าของสิทธิ เพื่อให้คณะกรรมการให้ความเห็นชอบ

ให้มีกองทุนบริหารการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์และสิทธินักแสดง เพื่อจ่ายเงินค่าสงเคราะห์ตามสมควรแก่สมาชิกที่ต้องอันตรายแก่กายหรือเสียชีวิต โดยรายละเอียดหลักเกณฑ์และวิธีการเบิกจ่ายเงินให้เป็นไปตามกฎกระทรวง

มาตรา 20 ในการจัดเก็บค่าตอบแทนจากผู้ลิขสิทธิ์และจัดสรรค่าตอบแทนให้แก่เจ้าของสิทธิ ให้คำนึงถึงพฤติการณ์ทั้งปวงรวมทั้งจำนวนครั้งที่ใช้งานหรือการแสดง ความนิยม ความเหมาะสม ความเป็นธรรม และความสำคัญทางวัฒนธรรมของงานหรือการแสดงในเวลาที่ใช้งานหรือการแสดงนั้น

หมวด 4

การกำกับดูแลองค์กรจัดเก็บ

มาตรา 21 เพื่อประโยชน์ในการกำกับดูแลองค์กรจัดเก็บ ให้องค์กรจัดเก็บจัดมีหน้าที่ดังต่อไปนี้

(1) ทำและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับงานอันมีลิขสิทธิ์และสิทธินักแสดงที่จะมีหรือได้มีการจัดเก็บหรือดำเนินการตามมาตรา 11 และเปิดเผยข้อมูลดังกล่าวแก่ผู้ร้องขอ โดยให้เรียกเก็บค่าธรรมเนียมจากผู้ร้องขอได้

(2) จัดทำรายงานประจำปีแสดงผลการดำเนินการจัดเก็บค่าตอบแทนและการที่เกี่ยวข้อง เพื่อเผยแพร่ให้ประชาชนทราบและตรวจสอบได้ และส่งสำเนารายงานประจำปีต่อกรมทรัพย์สินทางปัญญาภายในสามสิบวันนับแต่วันสิ้นปีบัญชีของทุกปี

(3) จัดทำงบดุล งบการเงิน และบัญชี และจัดให้ผู้สอบบัญชีตรวจสอบภายในเก้าสิบวันนับแต่วันสิ้นปีบัญชีของทุกปี

มาตรา 22 ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ประเมินผลการดำเนินการขององค์กรจัดเก็บ แล้วทำรายงานผลการสอบบัญชีเสนอต่ออธิบดีเพื่อพิจารณาดำเนินการตามมาตรา 23

มาตรา 23 ในกรณีที่ปรากฏจากรายงานของผู้สอบบัญชีหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ว่าองค์กรจัดเก็บกระทำการไม่ถูกต้องในการดำเนินกิจการจนทำให้เกิดความเสียหาย หรือมีข้อบกพร่องเกี่ยวกับการเงินหรือการบัญชี ถ้าอธิบดีเห็นว่าการกระทำอันก่อให้เกิดความเสียหายหรือข้อบกพร่องนั้นอาจ

แก้ไขได้ อธิบดีอาจสั่งให้แก้ไขการกระทำหรือข้อบกพร่องนั้นภายในระยะเวลาที่กำหนด หากองค์กรจัดเก็บไม่ดำเนินการแก้ไขภายในระยะเวลาดังกล่าว อธิบดีอาจสั่งพักใช้หรือเพิกถอนใบอนุญาตได้ และแจ้งคำสั่งพร้อมด้วยเหตุผลให้องค์กรจัดเก็บทราบ

มาตรา 24 ในกรณีที่อธิบดีเห็นว่าองค์กรจัดเก็บมิได้ดำเนินการภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่ได้รับใบอนุญาต หรือหยุดกิจการติดต่อกันเป็นเวลาสองปี อธิบดีมีอำนาจสั่งเพิกถอนใบอนุญาตและแจ้งคำสั่งพร้อมด้วยเหตุผลให้องค์กรจัดเก็บนั้นทราบ

มาตรา 25 คำสั่งของอธิบดีตามมาตรา 23 หรือมาตรา 24 ที่สั่งพักใช้หรือเพิกถอนใบอนุญาตให้องค์กรจัดเก็บอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการได้ภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่รับแจ้งคำสั่ง การอุทธรณ์ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

เมื่อคณะกรรมการมีคำวินิจฉัยแล้ว ถ้าผู้อุทธรณ์ไม่เห็นด้วยกับคำวินิจฉัยของคณะกรรมการให้มีสิทธินำคดีไปสู่ศาลได้ภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่รับแจ้งคำวินิจฉัยนั้น ถ้าไม่ดำเนินคดีภายในกำหนดเวลาดังกล่าว ให้ถือว่าคำวินิจฉัยของคณะกรรมการเป็นที่สิ้นสุด

มาตรา 26 บุคคลใดอาจขอตรวจเอกสารเกี่ยวกับองค์กรจัดเก็บที่กรมทรัพย์สินทางปัญญาเก็บรักษาไว้ และอาจขอคัดสำเนาเอกสารดังกล่าวพร้อมคำรับรองสำเนาถูกต้องโดยเสียค่าธรรมเนียมได้³

ตารางที่ 5.1: ตารางสรุปการร่างพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ว่าควรมีการปรับปรุงแก้ไขหรือไม่

พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2565 (การจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์)	การร่างพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์องค์กร จัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ (การจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์)
- ไม่มีบทนิยามองค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์เป็นการเฉพาะหรือกฎหมายที่ให้อำนาจในการจัดตั้งองค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ - เป็นการก่อตั้งในรูปแบบของบริษัทจำกัดโดยใช้อำนาจวัตถุประสงค์ของบริษัทในการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ - ไม่มีภาครัฐเข้ามาดูแลในการเรียกเก็บค่าลิขสิทธิ์ - บริษัทที่ควบคุมผลงานอันมีลิขสิทธิ์ สามารถจัดตั้งราคาค่าลิขสิทธิ์ที่สูงเกินควร	- เมื่อมีการปรับเปลี่ยนแก้ไขพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ (ฉบับที่ 5) พ.ศ.2565 ในเรื่องของการจัดตั้งองค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ ประเทศก็จะมืองค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์เป็นการเฉพาะ - เมื่อมีกฎหมายที่ได้ให้อำนาจแล้วบุคคลผู้เป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ก็สามารถที่จะจดทะเบียนกับองค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ได้โดยมีภาครัฐเข้ามามีบทบาทกำกับดูแลและสามารถให้ความเป็นธรรมได้

(ตารางมีต่อ)

³ ร่าง พ.ร.บ.องค์กรบริหารการจัดเก็บ ค่าลิขสิทธิ์และสิทธินักแสดง [Online], ม.ป.ป. แหล่งที่มา https://www.ipat.or.th/index.php?option=com_content&view=article&id=114.

ตารางที่ 5.1 (ต่อ): ตารางสรุปการร่างพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ว่าควรมีการปรับปรุงแก้ไขหรือไม่

พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2565 (การจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์)	การร่างพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์องค์กร จัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ (การจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์)
- อาจมีบุคคลซึ่งแอบอ้างว่าเป็นเจ้าพนักงานมาทำการเก็บค่าลิขสิทธิ์ที่ซับซ้อน ต่อผู้ซื้อผลงานอันมีลิขสิทธิ์ - ผู้ซื้อผลงานอันมีลิขสิทธิ์อาจต้องดำเนินเรื่องหลากหลายขั้นตอน เกี่ยวกับการซื้อลิขสิทธิ์	- เมื่อมีการร่างกฎหมายเกี่ยวกับองค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์แล้วนั้น ภาครัฐก็อาจเข้ามาบีบคั้นหรืออำนาจในการกำหนดราคาค่าลิขสิทธิ์ให้เป็นกลางและไม่ถูกเอารัดเอาเปรียบจากภาคเอกชนที่มากเกินไป - เมื่อพระราชบัญญัติดังกล่าวได้มีภาครัฐเข้ามาบีบคั้นการแอบอ้างเก็บค่าลิขสิทธิ์ในทางปฏิบัติ ก็อาจมีมาตรการที่เด็ดขาดมากขึ้นกับบุคคลที่แอบอ้างจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ - เมื่อมีกฎหมายในการจัดตั้งองค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์เป็นการเฉพาะแล้ว บุคคลผู้ซื้อผลงานอันมีลิขสิทธิ์ก็สามารถกระทำการได้ภายในที่เดียว ทำให้ได้รับความสะดวกที่มากยิ่งขึ้น

การร่างพระราชบัญญัติองค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ดังที่นำเสนอ มีสาระสำคัญในเรื่องการจัดตั้งองค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ให้ถูกต้องตามกฎหมายโดยมีการวางพื้นฐานเป็นการเฉพาะเรื่อง

ดังนั้นควรปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมในพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2565 เพื่อมิให้เกิดการสิ้นเปลืองในงบประมาณที่จะต้องจัดตั้งองค์กรขึ้นตามพระราชบัญญัติขึ้นมาใหม่ อีกทั้งยังรวมไปถึงความยั่งยืนขององค์กรที่สามารถบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2565 ได้ตามความเหมาะสม

เหตุผลอีกประการหนึ่งที่สมควรมีการจัดตั้งองค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์คือ แม้พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2565 จะมีในเรื่องของบทกำหนดโทษไว้ว่าหากผู้ใดละเมิดต้องจ่ายค่าเสียหาย แต่ในอีกกรณีคือ การที่ผู้เป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในผลงานก็มีอำนาจที่จะตั้งราคาของการซื้อลิขสิทธิ์เองได้ตามที่ตนเองต้องการ โดยหากมีองค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์การตั้งราคาซื้อขายลิขสิทธิ์ดังกล่าว ก็ควรมีองค์กรกลางที่เข้ามากำกับดูแลและสามารถกำหนดราคามาตรฐานไว้เพื่อมิให้เกิดการเอาเปรียบสำหรับผู้ที่จะซื้อผลงานอันมีลิขสิทธิ์

ดังนั้นหากประเทศไทยมีการจัดตั้งองค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ โดยเพิ่มเติมในพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์นั้น พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ของประเทศไทยก็จะมีความสำเร็จมากขึ้นในการใช้บังคับพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ดังกล่าวโดยที่ไม่ต้องมีการแยกพระราชบัญญัติองค์กรบริหารการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์เป็นการเฉพาะและยังเป็นการสะดวกต่อผู้ที่จะมาซื้อผลงานอันมีลิขสิทธิ์โดยที่ไม่ต้องทำหลายขั้นตอน

บรรณานุกรม

- กระทรวงพาณิชย์. (2562). ความหมายของลิขสิทธิ์. สืบค้นจาก <https://www.moc.go.th/index.php/2015-11-04-10-05-18/item/42-282-copy.html>.
- การคุ้มครองวรรณกรรมและศิลปกรรม พระราชบัญญัติคุ้มครองวรรณกรรมและศิลปกรรม. (2474). พระนคร: กรมศิลปากร.
- กฤตภาส ตั้งสมบุรณ์. (2553). ผลกระทบของการคุ้มครองมาตรการทางเทคโนโลยีต่อการใช้งานอันมีลิขสิทธิ์โดยชอบธรรม. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- กรมทรัพย์สินทางปัญญา. (2550). กฎหมายจัดระเบียบการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ใครได้ใครเสีย. สืบค้นจาก <http://www.dip.moc.go.th/ipthailand/index.php?option=com>.
- กรมทรัพย์สินทางปัญญาร่วมกับสมาคมผู้จัดพิมพ์ และผู้จำหน่ายหนังสือแห่งประเทศไทย. (2556). การบริหารจัดการเก็บค่าลิขสิทธิ์ในยุคดิจิทัล. สืบค้นจาก www.Dpu.ac.th/laic/kmexternal/?page_id=113.
- ชนกนาฏ วงศ์สิริสวัสดิ์. (2545). รูปแบบและการดำเนินการขององค์กรบริหารจัดการเก็บค่าลิขสิทธิ์การใช้สิทธิของนักแสดง. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไชยยศ เหมะรัชตะ. (2550). คำอธิบายกฎหมายลิขสิทธิ์ (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: นิติธรรม.
- ไชยยศ วรรณัทศิริ. (2542). ปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวกับสัญญาอนุญาตให้ใช้สิทธิ: ศึกษาเปรียบเทียบระหว่างกฎหมายไทยและญี่ปุ่น. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทวีศ ศรีเกต. (ม.ป.ป.). งานลิขสิทธิ์ในยุคไร้ขอบเขต ใช้ข้อมูลอย่างปลอดภัย. สืบค้นจาก https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/elaw_parcy/ewt_dl_link.php?nid=1827&filename=index.
- ธัชชัย ศุภผลศิริ. (2539). คำอธิบายกฎหมายลิขสิทธิ์. กรุงเทพฯ: นิติธรรม.
- นัยชน ดาทอง. (2552). *The WIPO Digital Agenda* กับการคุ้มครองลิขสิทธิ์ในยุคดิจิทัลของประเทศไทย. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นนทนา เผือกผ่อง. (2525). *บรรณารักษศาสตร์เบื้องต้น*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- บรรยงค์ ลิ้มประยูรวงศ์. (2550). ลิขสิทธิ์. สืบค้นจาก <http://www.ipthailand.go.th/th/copyright>.
- ปริญญา ตีผดุง. (2546). คำอธิบายกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา. กรุงเทพฯ: เนติบัณฑิตยสภา.
- พงษ์ศักดิ์ กิตติสมเกียรติ. (2525). ความรู้ชุดกฎหมายลิขสิทธิ์. *นิตยสารศิลปากร*, 2(26).
- วรรณมน แซ่ลี. (2556). *หลักสมดุลงานและกิจการคุ้มครองงานภาพยนตร์ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 และพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

- วันชัย รัชส์สิริวรกุล. (2540). *การบริหารการจัดเก็บค่าตอบแทนลิขสิทธิ์ในการทำงานวรรณกรรม*.
 วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมภพ นันทโกวัฒน์. (2552). *ปัญหาและระบบการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์งานเพลงคาราโอเกะที่เหมาะสม
 สำหรับประเทศไทย*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. (2550). *บันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์*.
 กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- อำนาจ เนตยสุภา และชาญชัย อารีวิทยาเลิศ. (2558). *คำอธิบายกฎหมายลิขสิทธิ์ (พิมพ์ครั้งที่ 2)*.
 กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- CEO channels Team. (2017). Retrieved from <https://www.ceochannels.com/what-is-entrepreneurship/>.
- Ficsor, M. (2002). *Collective management of copyright and related right*. Retrieved from https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_855.pdf.
- Olsson, T. K., & Lowe, N. (2012). *General aspects of collective management*.
 Retrieved from https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_emat_2014_1.pdf.
- Schepens, P. (2000). *Guide to the collective administration of author's rights*.
 Retrieved from <http://unesdoc.unesco.org/images/0012/001206/120677e.pdf>.
- World Intellectual Property Organization (WIPO). (2000). *Collective management of copyright and related*. Retrieved from <https://www.wipo.int/copyright/en/management/>.

